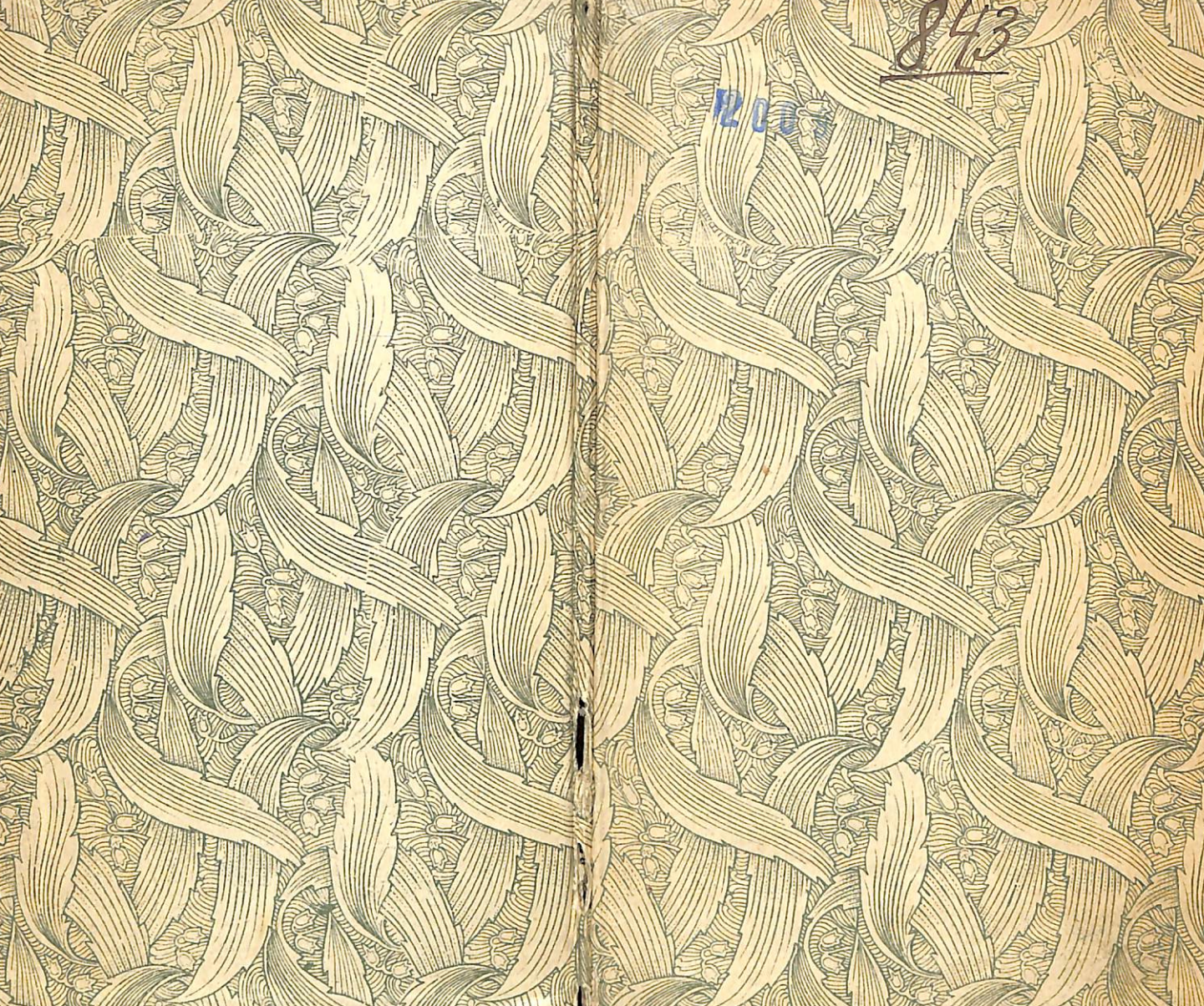

Lucy

751

843

1200

57

Լույս
751

ԱԿՐ 843

ՀՆՈՒԱԳՔ

06 JUN 2005

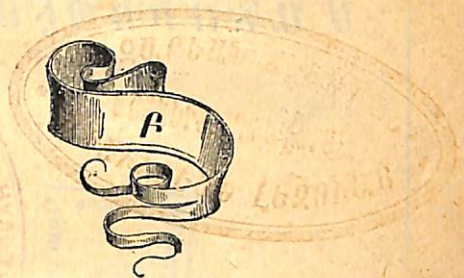
Հ. ՂԵՒՈՆԳԵԱՅ Մ. ԱՄԵԱՆԵԱՆ

ՄԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(1010
42824)

436

ՎԵՆԵՏԻԿ
Ի ՍՈՒՐԸ ՂԱԶԱՐ
ՌՅԼԳ-1885

ՅԻՇԱՏԱԿ ՀՈԳԻՈՅ

Մ Ա Ն Ո Ի Կ Պ Է Յ Ի

ԳՆԱԿ ԳՆԱԿ

ԳՆԱԿ ԳՆԱԿ

ՄԱՂԹՈՒՆԻ

Ա Մ Ա Ն Ո Ր Ա Բ Ե Ր

ԱՌ ՀՈԳԵԻՈՐ ՏԵՐ

Ընդ ծով գարուց յալիս ամաց՝
Յաւերժ յովկիան,
Ի զաղփաղփուն տախտակ կենաց
Վարիմք միաբան.
Նաւուս փոքու, գու Հայր, հորդես
Շաւիղ անխտոր,
Ընդ Թուխ կոհակըս՝ լուսատես
Բանարով հուն խոր.
Մէք է կողեցն յառեալք ընդ ծով
Սահուն եւ անգարձ,
Դիտեմք կուտակս ասեղ փրփրով
Նաւուս գիմադարձ.

Այլ չերկրնչեմք ի խուժանէն
 Վիժեալ խուռնեբամ.
 Աստղըն ծովուց՝ քեզ յիւր գահէն
 Հայի բարեկամ:
 Ծաղկապարսակ նաւուս բերկրեաց
 Նաւուղիղըդ վարժ.
 Քեզ դիւրեսցէ կախ ըզքեղեաց
 Տաւիդս հողէշարժ:

1840

ԱՌ ՆՈՐԸՆԾԱՅ ՎԱՆԱԿԱՆ

Ընդ ո՞ր ելեալ ես, Պօղէ,
 Զայն ծանօթիդ աուր, աղէ.
 Հիմ զընկերաց քոց դասակ
 Լքեալ ի տիս դեռհասակ,
 Մեծագունից քան ըզքեզ
 Մըտեր քաջաց յասպարեզ.
 Միժէ ժողովն այն սըբրոց
 Ըզքեզ կարդաց յերկնից ծոց:
 Ո՛հ, շնորհք Փրկչին՝ որ այսպէս
 Կոչէ զմանկունս ի հանդէս.
 Այլ շնորհք կըրկին եւ արդար,
 Զի հանդիսին մարոյսրդար,
 Խաչին իւրով ինքն Յիսուս
 Հորդէ շաւիղ, կեանք մեր յուս:

Եւ որոց զհետ ընթանան
 Երանաւէտըն խոստման,
 Դընէ հանդէպ պէսպէս կիրս
 Ի քաջութեան սուրբ գըրգիւս,
 Եւ յաղթողաց բընաւին՝
 Սփռէ պըսակս երկնային:
 Ահա քնացեալ աստուստ արդ
 Ելեր ի գործ եւ ի մարտ.
 Իբրեւ ըզտունկ կամ ծաղիկ
 Որ կարծի՝ դաշտն ընկեցիկ,
 Յորջափ անդէն տատանի՝
 Թէպէտ եւ շատ գեղանի,
 Ոչ ակն ուրուք յառի՝ նա
 Առնուլ հէշտիւ վայր մի զկայ,
 Եւ ոչ ձեռօք ինչ ուրուք
 Անփոյթքն ուղղին անդր առուք.
 Իսկ թէ յանկարծ ինչ աղբուճն,
 Կամ բաղդ շնորհաց անպատուճն՝
 Ի մայրենի զնա հողոյն
 Հանցէ ի վայր գերագոյն,
 Ծարժեն անցորդք անդր աջկունս,
 Քննէ երանդս եւ բուրմոռնս:
 Այսպէս որ ցարդ անխըտիւր
 Յաշխարհակցաց դաս կայիր,
 Քեզ եւ նոցա հաւասար
 Հայէին աչք վայրապար.
 Իսկ մինչ զատար ի բարձու
 Մենաստանիդ երկնաջու,
 Բողոր տեսոյ դու նպատակ
 Եղեր առ մարդ եւ հրէշտակ:

Այլ քեզ եղուկ եւ աւան,
 Թէ մանկական իբր ի խաղ,
 Կամ ի շըրջուն ինչ հրապոյր՝
 Դրդեալ դնացեր մըտակոյր:
 Ոչ ձըքէ տունկ սուրբ արմատ,
 Թէ ոչ ինամէն շնորհք առատ:
 Անընդունակ՝ ուր դնացեր,
 Իբրեւ ըլնոտն ի դաշտի
 Ում պատահեաց գերանդի,
 Վերայ ծըղիդ ցամաքիս,
 Յոտընկէեացդ անկանիս:
 Բայց երանի՛քեզ, եւ բիւր,
 Ում եւ վկայէ սըրտիս գիւր,
 Եթէ նոյն ինքն ըզբեղ շնորհ,
 Յայդ ամբարձ գահ երկնաւոր:
 Այլ յուշ, զի չեն փառք կըրել
 Եւ նըշանակ ոսկեթել,
 Թէ մարտնչել ինչ նոքօք
 Կամ վայելել չունի ոք:
 Անդորրութիւն է արդ շուրջ,
 Երեսք ծիծաղ են եւ լուրջ.
 Սիրտ քո ուրախ եւ խաղաղ,
 Ուստեք՝ հայիս՝ չէք զըմբաղ:
 Այլ մի ասեր ի սըրտիդ,
 Թէ ի հաղբից քո վարմիդ՝
 Աշխարհ, զերծեալ եմ թռչուն,
 Եւ անկասկած ունիմ տուն:
 Թէ ոչ ոսոխն հոգէմարտ
 Բիւր լարիցէ անդ թակարդ՝
 Ծուրջ պատելով կուռ ի ցանց

Որպէս զաշխարհ՝ զեւրըն գանձ.
 Այլ մի, եւ անդ են պէտպէս
 Կոստեղք ըզձից ծածկապէս,
 Յոր բաղում սիրտք անըզոյշ
 Իբրեւ ի բարձ ինչ քընքոյշ՝
 Ասեն վայրիկ մի նըստիմք,
 Ապա քաջիկ թըռանիմք:
 Այ հէքք. մինչ թեւքըդ պարզին՝
 Անդէն ի հաղբըս պատին.
 Յայնժամ ի զուր ի տատան
 Տայցեք թեւոց եւ աըտան.
 Կամ ուժաթափ յօդս ի կախ
 Մեռելտի կայք կըմախ,
 Կամ թէ մնացուած ինչ ուժոյ
 Հասեալ օձան ի հոգւոյ՝
 Փետրակապուռ եւ գըծուծ
 Հաղիւ լիջիք անձնապուրծ:
 Մի եւ այսու ինչ կարծեւ
 Յամեն վտանգէ խուսափել.
 Անդ եւ թագունք լարեալ կան
 Քեզ եւ ծուղակք եւ դարան.
 Հետքըրբեր բնութեան չարք
 Անբընաղբօս մեր պատճառք,
 Յոր մատուցեալ իբր ի զին
 Ի կիրս շի գործ մարդկային,
 Ի նոյն ապա շաղին սիրտք
 Թէ ոչ երազ փախչին միտք:
 Դարձեալ եւ յօդս են բաղայք,
 Անքեղք, արծուիք ուրախեալք,
 Բարձրացելոց մըտոց գէտ.

Զորովք ամեն ահափետ,
 Յանկարծ մածեալ ի խաւար
 Ծածկէն զհրպարան օդապար:
 Եւ աստ դարձեալ երկրաքարչ
 Ի մարդ գիճին եւ ի գարշ՝
 Ի հեշտախառըն բաժակ
 Թէ տաս ըզքիմն ի ճաշակ,
 Ո՛հ, հարկանիս ի սիրոյ
 Ապականեալ կենցաղոյ,
 Որպէս թռչուն որ ի քաղց՝
 Ճարակեցաւ դառն ի դաղձ:
 Մոռա՛ դու զմեղք աշխարհի
 Շատ քեզ Փրկչին ջուր բարի:
 Եւ երբ ըզգոյշ յայս բնաւէն
 Կարծես ազատ ի դիւէն,
 Յիշեա, զի միւս եւս ոտիս
 Քեզ դարանի ոչ անոխ,
 Որ ի խըրճիթս ու առադաստ
 Յանպատրաստից եւ պատրաստ,
 Ընդ առաւօտս եւ գիշերս
 Եւ յամենայն իսկ ըոպէս՝
 Հասցէ յանկարծ ի պահուն,
 Հսկող պահակն այն մահուն.
 Ընդ որ կըռուել՝ զուր է փոյթ.
 Լոկ լաւութիւնն է անքոյթ.
 Իբրեւ գընտակ հրազինին
 Յօդս իսկ կարէ զթեւ հաւին.
 Դառնայ յերկին շունչ մաքուր,
 Իսկ յոր արատ քոյ՛նա ո՛ւր...
 Արդ, առ ինձ քեզ մարտակից.

Զահն Աստուծոյ, զսէրն անբիծ՝
 Կենաց կրցորդ անբաժան
 Եւ առաջնորդ եւ խրթան.
 Յառաջիկայդ մանաւանդ,
 Որ զսուրբ ուխտին պարաւանդ՝
 Զեւ միջամուխ իբր ի ծով
 Կռես աչացրդ հոգւով,
 Ընդ որ ի նաւ մենական
 Երիւք դրօշուք ուխտական
 Թ՛արժանասցիս սահարկել,
 Գըտցես զերկինս անարդեւ:
 Ահա պընդեա զքեզ, որդեակ,
 Ընդ հաւատոց ամուր զեակ.
 Քաջալերեաց սուրբ յուսով
 Եւ բորբոքեա ջերմ սիրով,
 Դեր ի սըրտիդ վերայ զխաչ,
 Եւ աներկիւղ երթ յառաջ:

ԱՌ ՈՒԽՏԱՆՈՒԷՐ ԵՂԲԱՐՄ

Հուր՝ զոր եկեալ էարկ Յիսուս
 Լուցկի սրտից պարզ ու անպարտ,
 Բոցս հատանէ յար երկնաչուս
 Ծըխով զոհին բարգ ի բարգ.
 Անչէջ ցոլից ի ձեզ, եղբարք,
 Բորբոքեցաւ սուրբ հըրաս՝
 Յանտաշ սեղաննն պատարադք,
 Եւ վերանայք անարատ:
 Ո՛հ, ես քանիցքս զիմ՝ նուիրան
 Յանձուկ եգեալ սըբտիս վէմ,
 Կայեալ հեռուսս արտօսը յական
 Ձինչ Քեդէոն նըկատեմ,
 Թէ էրք իջեալ հրեշտակըն սուրբ
 Հըպի ճապուկ մականաւ,
 Եւ Յիսուսին հարեալ զիս հուրբ,
 Չօնէ զսրտիս ծուխ անբաւ:

1840

ՅԱՍՏՈՒԱԾԱՆՈՒԷՐ ՈՒԽՏ

ԿԲՕՆԱՒՈՐԻ

Չոհք են. ելցուք ի գլուխ լերին սրբավայր,
 Սուրբ է նըւէրս եւ վէհ, հանուրց գերածայր.
 Քեղեցկաչէն՝ սիրան է սեղան քան ոսկի,
 Իղձ՝ պատարագ, կամք՝ քահանայ, յոյս՝ լուցկի,
 Հաւատք են սուր՝ յօդից կապից որոշիչ,
 Սէր սրբաղան, դու հուր կիզիչ եւ ծախիչ:
 Բոց ծիրանի ծուխ արձակեաց քաղցրաբոյր,
 Ողջակիզին անոյշն էլ յամբս ոսկեթոյր.
 Հոտոտեցաւ Տէր, ամբոփեաց ընդհանուր,
 Չոհ եւ զոհիչ եւ բեմն ի սուրբ կիզան հուր:

1840

ՅՈՒԽՏ ԿՈՒՍՍՆԻ

Ո՛ւր պարայած ընդ երկնիւք
 Ըստ շունչ Հոգւոյն հեղասիւգ՝
 Ի տես անդոյր եւ անժոյժ՝
 Սչօք հանդարտ եւ աշխոյժ՝
 Սլանաս երթաս դու՝ վըսեր,
 Սասուածային անմահ սէր:

Ո՛ւմ յայսմ աւուր տալ նըշան,
 Երկնաբուսիկդ այգ շուշան՝
 Ո՛ւմ ձօնեսցի երջանիկ.
 Եւ սուրբ շըրթանցդ համբուրիկ
 Մահացուաց ո՞յր ի ճակատ
 Գագարիցէ խանդակաթ:

Ի կենցաղում մեղկաղէտ՝
 Որ ըզցնորից անկեալ հետ՝
 Բիւր ասպարէզ յօրէ օր
 Ի քէն օցաի հեռաւոր,
 Պուցէ՞ դեռ սիրան այն արի
 Որ վարիցի քեզ գերի:

Միթէ յարեանց ճապաղիս
 Երթաս պօսակել ըզհոգիս,
 Կամ վեկայիցն ի խարոյկ,
 Ողջակիզաց զո՛հ անզոյգ,
 Չանբըծութիւնըս կընքել
 Հրեղէն ծաղկօք լուսաթել:

Թէ մենաւոր ի մայրին
 Կամ յանապատն յամային,
 Եւ ի փապար ինչ անքոյթ
 Երթաս պօսակել զարեւոյթ.
 Կամ ճըգնողացն առ խրախոյս
 Կարդալ համբաւ բարեյոյս:...

Ոչ ի խըռան բազմամբօս
 Ուղղին ընթացքդ հեղակօս.
 Ի խորը Հանդրեան յալէծուփ՝
 Չասպընջական քոյին սուրբ
 Յայսմ աւուր ծոց է կուսի,
 Վառեալ յանձուկն Յիսուսի:
 Հասպա, Թեւօքդ աղատ՝ հար
 Եւ զսարտուցեալն անդըր տար.

Տեսցեն աչօք սառնորակ
 Ըղխաչին գիրդ նահատակ.
 Տեսցեն զի գոն յաշխարհի
 Որոց չարժեն դանձք երկրի.
 Տեսցեն զսիրոյն սուրբ պատուար
 Չամեն բարեաց զօրավար,
 Ըզմատաղ սիրտն այն վըստահ,
 Ում չարկանեն այլ եւս ա՛հ
 Չրկանք, ժողով՝ ըստուերաց
 Որ խոչընդոտն են բազմաց:

Օ՛ն անդր ի բաց յայն սըրտէ՝
 Չուր կըրից ջահ եւ աշտէ.
 Սճապարեաց քան ըզձեզ
 Հար ըզնա սէր սըրբակէզ,
 Որ հրազինէ զմահացուն
 Անմահութեան գող մարթուն:

Մուք ճակատուց՝ ինչէ վայր,
 Յոր աջ կարկառ բարձրեալն հայր:
 Բանի՛ վըսեամ՝ ըսքանչելիս
 Աջդ այդ յայտնէ, մեծդ Աստուած,
 Յորժամ է բոյն մահացուաց
 Խնդրես զերկնից քոց արժանիս.
 Յորոց հաւատք եւ սէր ամբիժ՝
 Իբրեւ բուրումն ընդ բոցոյ
 Մատաղորեայ յաննենդ սրբոց
 Ճենձերին քոց կամաց հաճոյ.
 Եւ առ է քէն սիրաբար
 Յաստուածուժեանդ տաղաւար՝
 Կոչեալ հասակքն այն աղածրի,
 Իողդողալով անըշունջ
 Իբր աղանիք հեղ-մրմունջ
 Ի նոր Սաղիմ քում տաճարի,
 Մատչին է բեմըն վեհավայր
 Դեռ մանկուժեամբ ամօթխած,
 Նըւիրական գըլուխք է վայր
 Սիրտք է բարձունքս սլացած,
 Կոխեն զահեղն այն սըրահ
 Ուր քրովբէից իսկ է ահ:
 Ո՛ղ լէք մանկունք ինձ նոր Ղեւեայ,
 Ոյց ոչ իբր անդ յԱհարոն
 Անուշահոս կինամոն
 Տեղայ՝ նդ ճակատն՝ է խորշխորչեայ
 Պատմօւճանին պճրղնաւոր,
 Չորոյ հրեշտակն ունի զվերջ,
 Այլ ինքն Հոգին սուրբ աստանօր
 Հեղեալ ըզնորհս իւր անզեղջ,

Ըզսիրտ, ճակատ եւ զոգիս
 Սըրբեալ՝ դործէ սըխալիս:
 Ո՛հ. մինչ է տիպ նոր նաւուղղի
 Ընդդէմ՝ ալեաց սարսըռուն
 Մըտայոյզք յեզր է ծովուն
 Չանհուն կըշուեալ աչօք զուղի,
 Տրոփմամբ սըրտիւք է գերակայն
 Չանձինս է ծով խառնեցէք,
 Եւ յանմատոյց է դաբիրայն
 Ընդ հրեշտակաց պարեցէք,
 Երկին երկրիս ձայն արար,
 Էջ քաւուժիւն սըրբարար.
 Եւ մըրտենեաց պէս է տատան
 Չըդմամբ մատանցդ երերկոտ՝
 Մինչ յաշխարհի գէմն աղօտ
 Կացէք կընքել զսիրոյն նըշան,
 Տըւեալք սնտտի կենաց հրաժեշտ.
 Եւ իբր ամուք հոգեկից
 Ըզպարանոցս առ լուծըն հեշտ
 Ետուք յակօս անդր երկնից,
 Ո՛հ, հրեշտակաց է տիպար
 Հանդիսացայք թեւապար.
 Խաղաղութեան ձայն սըրսառուջ՝
 Իբր է շըրթանցդ երերուն
 Իբր է լարից դեռ թըրթռուն
 Ըզնախն հընչեաց քաղցըր մրմունջ,
 Եւ սըրբագործ դողդոջ մատունս
 Իբր յուս արկէք Անմահն,
 Էջ հաշտութիւն յաշխարհի գրունս.
 Եւ պար հոգւոց վըշտագին

Թողեալ ըզվնհս եւ խոհերս
 Թեթեւ թըռեան ի յեթերս :
 Իսկ մինչ ի պահն այն ի յաւէժ
 Մնմահոսթեամբ պատարուն՝
 Ընդ արարչիդ խկաբուն
 Որպէս յԱդին ջուրք զուգավէժ՝
 Սերտք ի սիրտ անգըր խառնեցան ,
 Տիպք ջընջեցան մահացու .
 Քանի՛ գաղտնեաց քօլք վերացան
 Ձեզ ի խորհուրդն ահարկու . . . :
 Լըսէ քընար . մի այլ բանք .
 Հոգւոց ելցեն արձագանգք :

1844

Ի ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ

Հօր խնդ հոգեւորի .

ԲՅՂ շնորհաց , էջ ի պարտիզաց Սովկերայ ,
 Բոլորել զսուրբ ճակատն յանանց համաստրամ :
 Ուրախ լեր հայր իմ , աւետեաց է պատգամ ,
 Նոր ըյս նոր շող գայ ի սըրտիդ դաբերայ .
 Ուր յաւերժին սէր թեւածեալ թըրթըռայ ,
 Յոստոյ խաչին շիւղ Հաշտութեան անթառամ՝
 Եւ ձայն կենաց արձակելով յամերամ ,
 Նոր դքեղ ձօնել նոր տաճարի Սաղեմայ :
 Այլ յիս կենացն հարկանէ ձայն զարձագանգ ,
 Մի ոք խանդայ՝ նդ իս , զի եմ հօրքս ժառանգ ,
 Ոյր սիրտ՝ Փրկչին ասպընջական դամս յիսուն
 Ձըկարօտէր փողով այդու քաւուսթեան :
 Ուրախ լեր , հայր իմ , ի կէս քո սուրբ դարուն ,
 Ինձ իրախոյս , քեզ յողթանակ այս յորեւէան :

1844

Ի ՅՈՒՅԵԼԵԱՆ ՔՕՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ

Հ. Դաշրի Վ. Ճերմակահան.

Մի գուբ գուշակք է Բեդդէհէմ ընթանայք
 Խնդրէլ զօծեալ Տեառն ի սոււարածս յայդ
 [Կամ ցայդ,
 Զոր սըրբալոյս իւղոմն օծ Տէր՝ էրբ եգիտ.
 Հարցէք ի սուռն Մըխիթարայ զնոր Դաւիթ.
 Ոչ յայտ կարմիր, ի հոպս հերաց շիկորակ
 Սոսկավիթխար ոստի գու նահատակ,
 Այլ ի տեսակ ձիւնակերպիկ, աջ սորուն
 Կընքէ դժոխոց գաւաղանաւ գալարուն:
 Իւղագլուխ սա նագի, չեն պէտք մուրտ, թեղօշ,
 Զորոյ ներքոյ Հանդրին հընչէ եւ թաշո՞:
 Յերբ ի բեմէն լոյս հոսէն ջահքն իննակնեան**,
 Պաշտեսցի քեզ. ձերմակ, յաւերժ յորելեան:

1841

* Թասոս կղզի, ուր արգելաւ երբեմն ի ժամանակի հաւածանաց:
 ** Պղնձաձոյլ ջահք իննաշտանակեան, ճարտար ձեռա գործք նորին:

ԱՌ ՆՈՐԱԿԵՐՏ ՎՍՐԴԱՊԵՏՍ

Ի ծագ սրբոյ գաւաղանիդ Երկնադէտ
 Բարձրացուցէք ըզսիրաս, ո՛վ հարբ վարդա-
 [պետք.
 Նեցուկ հոգւոց, դա եւ լըծակ տէրունի,
 Ուղղել վարել զվարդ աշխարհիս ծերունի
 Առեալ հանգոյն Յեսուեայ, էրթայք յասպա-
 [րէջ՝
 Վարդապետացն ուր վարդապետ կոչէ զձեզ.
 Եւ յայն երկիր մանաւանդ փոյթ սրացարուբ
 Որ էր ազանց եւ ձեր յատուկ խանձարուբբ,
 Զէն եւ ասպար ձեզ երկադէմ մականդ այդ,
 Զար խաւարին միգաց հարուած բարկաճայթ.
 Խեթկիչ գլխոյ յամսուռթեան անձընդիւր,
 Խտրոց կենաց ընդ մահ, ուղիղ եւ ընդ թիւր.
 Յորժամ երկիր գրգռէ ու երկինք զայրանան,
 Ըզգա ի մէջ արկէք հըզօր հաշտարան.
 Ի տեսակէդ բերեալ ըզբարս աղաւնոյն
 Լիք խորագէտք իբր որ ի ծագ անդ ցըպոյն,
 Որ զի հանգոյն մովսխայնոյն շրթնաբաց՝
 Կըլցէ զլեզու դարուդ շողփալփի եւ զրասաց:
 Այլ գաւաղան հէզի հովուի ոչխարաց
 Հօտապետին ուղղել յարօտն երկնընթաց,
 Հակեւառ ձեռն ընդդէմ քայլոց եւ գողոց,
 Ըզմուրրեալն յուղիղն ածել ի փողոց:

Ե՛լ եւ ընթա՛ւ ւետարանիչ Սիոնի,
 Քոչեա՛ն ի գլուխ լեռանց ու ի խոր տապանի,
 Ահա գողան սիւնք տատանեալք եւ բեմ՝ սուրբ,
 Տեղի տան վէմք որպէս գիմաց ինչ քօղ նուրբ.
 Եւ դու խօսեա, պաշխարութեան վարդապետ,
 Զոր կնիք անուանդ եւ աշխարհի հայցէ սէտ:
 Լըւար, եղբայր, զաստուածախառըն պատ-
 [գամ]

Զոր ի վերուստ կըրկնեաց վէհից պատըջգամ:
 Արդ խրախուսեաց, արդ զօրացիր, արդ փութա,
 Զպաշաւանս ի ձեռն առեալ յանդէղայ,
 Խաչակընքեալ ի մեղսամածն հէղ յաշխարհ,
 Եւ կուրացին շաւիղք դժոխոց ի խոնարհ:
 Վառեաց սիրով, եւ հօտ քօ քեւ բորբօքի.
 Քրտնեաց, եւ քեւ բեռինք թըլին փոքրողի.
 Կոխեա զՓրկչին հետ, գայցէ զհետ հօտ քոյին.
 Հա՛ր մսկանաւդ, հեղեղք շնորհաց հոսեցին:

1845

Ի ԴԱՐՉ

ՀՈԳԵՒՈՐ ՏԵԱՌՆ ՅԱԹՈՒ ԻԻՐ

Օծոչքեանի: Սընի կայխկոյոսոչքեան.

Բաղդք մեր հասին, բաղդ տանդ եհաս, Սը-
 [խիթար.
 Յաստուածային շարժեա զորդիքս ի կիթառ.
 Որք զանձկաւոյն զհետ թընդայլք ապաժոյժ,
 Հասին ձեր բաղդք, հընչեցէք սիրտք՝ յիղձս
 [անոյշ:
 Զարթո՛՛ Սիսակ, զարթո՛՛ զպարծանս վաղէմի,
 Նախանձ բերեալ Սեմայ վիճակդ Յաբեթի:
 Բաղդք ձեր հասին ծըմակացեալ գուք մար-
 [մանդք,
 Վարդից խնկոց մըրտից լերուք կոյս արգանդք,
 Գեղգեղ ի գիւն համբուրեցէք զհովտաց ծոց
 Ընդ ծըփծըփեալ ծընունդս յուռթի ծործորոց.
 Սըփուեցէք սօսք տերեւաշարժք Արեւեաց,
 Քաղցր հովանի հօտից ի ձեզ կայտուէեաց:
 Զարթիր փութա՛ դու մանաւանդ պարառաջ
 Եկեղեցեակդ այրի, թախճից մասն յաւաջ,
 Ո՛վ Սիոնի գու մերոյ նախդ ի հարսանց,
 Զորով յայնքան դարըս չարար Տերըն զանց,
 Որ յԱնանեան եւ Ստեփանեան վէհից գահ՝
 Նոր ընծայէ փեսայ սիրուն եւ վստահ:

Լեառըն կենաց, խոնարհեաց բարձրըդ Մասիս, Տէս գրաւական ձօնեն Սիւնիք որպիսին.

Տէս դու ընդ մեզ զաստուածաշուք հայր արհի, Մըխիթարայ տանս յոյս եւ հայ աշխարհի:

Ո՛հ, ես ըզքեզ խնամողդ օրհնեմ մահացուաց Որ այսպիսի տաս բաղդ հովախս արտասուուաց, Իւ ծանրացեալ սըրտից նուազի հեզիկ սուգ, Ի ձեռաստունի դրախտդ հաշտուութեան ձեմի

[սիւգ.

Թէ օդք խուովին, գոռան այերք, ծովք յուզին, Եւ եղկելեացս յուսոյ Թէ հնարք Թանգուզին, Համայն անխուով շէշա վերակնեմք ընդ ճակատ՝ Յորմէ Հասաչիդ մեզ ուհահարդ փայլէ հրատ:

Ո՛վ վեհ Հոգի, հայր սքանչելեաց ծածկատես, Ամբարձ ըզմիսս իմ տաճարիս քան զհանդէս, Չարուեստ մատանց քոց ընթեռնուող, զոր դրծեր Յորում աւուր ընտրեալ ըզԳլուխս եւ օծեր, Համառօտեալ զճակատագիրս մեր համբուն Ի կուսական տախտակի վսեմ ճակատուն: . . . Սակայն հրամանք են լըուութիւն համբուրել, Մի զՀոգւոյն տառս՝ Թոթովանօք եպերել. Այլ եթէ լուռ՝ Թէ խօսուն՝ իղձք նոյն են մեզ, Հայր, անեղին աջով ի սիրտ զուգեալ քեզ, Որով չքքնաղ խորհուրդք, սէր եւս չքքնաղ Բացափայլէ եւ յակնարկել քում խաղաղ: Մածան ծըւէնք ամպոց՝ ոստոց վարագոյր Հանդարտագին աւուրց ցուցակք են համբոյր. Եւ երբ երկին մըխիթարեան ժըմոխի՝ դրախտ, Ոչ վայրասպար որոնէ սիրա զիւրըն բաղդ. Ոչ վայրասպար Հայկ զօգնականն աստ ետես,

Եւ Սիսակայ սուզաւ աըրտունջ սըգատես, Չ՛առ ի մարմոք մընչեալ սըրտին հառաչանս՝ Տէրըդ Գէորդ, յանուանդ յեղեալ արձագանս: Քում սիրայնոյ երկնահրաւէր քում սըրտին Ժողովք սըրտից իբրեւ զուարթնոյ ակն ունին. Դու զծայրացեալ ծերունեաց վեհըս պարու Գըգուեալ ըզկեանս՝ երկարեացես յանդորու. Դու յեռանդուն յերիտասարգս ազդեալ ոյժ՝ Տեսցես խիզախս ի դըժուարինս եւ ըզդոյշ. Առաքինիդ դրոշմեալ ի սիրտս մանկանց՝ Առաքինեաց յարուսցես դասըս հարանց. Քեւ կայկայեալ կացցէ խորանս այս յաստոջ Շըրջապարիսպ Թեւօք հանուրց մօր Տիկնոջ, Որ ակն յայտնի յԱյցելութեան իւր աւուր՝ Քեզ հաւատաց զտուն ծառային Թաքթաքուր, Ձե յօր ցաւոց՝ զոր դրաւ սիրոյ օժտեաց տանս, Քեւ ծանուցին՝ Թէ չեն պատիժք՝ այլ փորձանս. Եւ Թէ երբէք հեծեծեսցես յայնքան վիշտ, Ահա նեցուկք նուիրեալ որդիքդ անցցեն միշտ. Եւ նախահօրդ արեւ քեզ ցանկ ընդ առաջ Խոհականան արիութեամբ կացցէ յաջ: Չորդիս Թոռանց տեսցես յարդիւնս եւ հասակ, Հանուրց յաղթեալ ի լուսակիզըն գիսակ. Երջանկուութեամբ աստիճանեալ եւ փառօք Յերկինս դիցես զոտն՝ անկարօտ հուր կառօք: Գեր քան զոսկւոյ՝ քեւ եղեմեան ծընցի դար. Երկցութեամբն իցէ լոկ նախ՝ Մըխիթար: . . .

ԱՌ ՀՈԳԵՒՈՐ ՏԷՐ

Ընծայելով զվիպարանոչքիւն Ս. Գեորգեայ.

Ձերկնաւորին քօ կենցաղ հռչակապանծ պաշտպանի,

Ձեզեալն ի քէն կէտ դիտման՝ դեր քան զանունն ընաանի,

Ի նախնական հարց երկոց նըւերելով խայրի նոր՝ Գրաւականս ընծայեմք՝ քան ի խրատոյս ու ի յորդոր,

Թէ հոմանուանդ զուգիս քաջ համաշաւեղդ յասպարէզ,

Նովին սիրով՝ անարիւն դու ճենճերեալ յողջակէզ.

Ոչ ժանեւորն աւելի շըրջաբերեալ ընդ հալով, Այլ յանհամբոյր ի գէլոց ժամանակիս վըշտյով:

Սակայն քոյդ քեզ Գեորգե, մաղթեմք՝ եւ կայօքնական,

Ընդերկարել աննըկուն ըզհանգիսիդ սուրբ շըրջան.

Ձի վայելմամբ յերկնաձիր մեր ի յօրհնիսդ հայրագուծ

Նախատըպիդ քեւ աճեն՝ եւ քեզ մեւք վառք անկապուա:

ԱՌ ՎՐՈՅՐ

Միւն ի Հարսի դարձ առեկր.

Եւ այսպէս պարտք ուրեմն հասնն անյեղը՝ Ըզհրաժեշտին մաղթել ողջոյն տըխրալի.

Քեզ՝ որ յերկար նըժդեհ յախորժ քո տանէն, Նըժդեհ՝ դըրկաց սիրեցելոցդ համօրէն,

Երթաս անդրէն դարանակալ յայն դագար՝ Ձնախնին հիւսել ըզմենական աւուրց լար.

Երթաս, եւ ոտք ի յետս ի մեր կոյս դիմեն, Երթաս, եւ աչքըդ չըմեկնի յականէն՝

Որ անբըթիթ դարշապարացդ յառեալ զհետ Փոխէ շըփօթ զարտօսը եւ խինդ ետ ընդ ետ:

Ո՛վ դառնութիւն բաղդի, եւ մեղ ազգես դու. Եւ դուք երկինք ժըլատք սըրտից սիրարկու՝

Առաքինեաց իսկ անջըրպետ անկանիք Եւ միջամուխք ի միութեանըս կընիք:

Ո՛հ, ես ըզձեղ երգմին առնեմ քաղցը երկինք, Ձխարդ յարկուն յապաժոյժ ոչ գան անձինք,

Որք հոգեպէս շարամանեալ սերտ մաձեան. Մտերմութիւն լիցի՛ նշաւակ տըրտմութեան:

Ոչ վըրոյր, ո՛չ սիրտ մըտերմաց անքակ կայ. Ընդքեզ պանդուխտ գեգերեսցուք յարակայ,

Եւ ի քաղցրիկ ղըրկեալ տեսոյն իրերաց Վըտտահագոյն յառեսցուք յակն եթերաց,

Ձինդ քաղցրութեան ըզուրբ սիրոյ դառն ի նուծիւն

Գաշնաւորէ նոյն երկնաւորն ուղղութիւն:

Քաջաց միայն է զսէր կարգալ յասպարէզ .
 Թէ եւ հեռիք՝ անդուլ լինց մարտ ընդ քեզ .
 Ընդ բազմուծեան մըրցեսցիս քաջք ընդ սրտից .
 Ընդ բազմուծեան եւ մեք քոյոց սուրբ ձըրելց :
 Այո՛, Վըրոյր . հանձար քո պերճ եւ զըւարճ ,
 Իմաստուծ իւնդ հէշտ , ու ասպրէան քո կա

[պարճ ,

Գուծք քո անխոնջ առ անծանօթ եւ ծանօթ ,
 Անձնանըւէր քո պարապմունք սիրայօդ ,
 Քաղցր ժըպիտ ի դէմս ու ի շուրթն անուշակ
 Որ աղնուադոյն ներքին դիմաց են դուշակ ,
 Մէն են հարուածք , զոր դու չըտալ չըկարես ,
 Եւ չընդունել ըզնոսա մեզ վէրք մեծ եւս :
 Լալով ըզքեզ , այլ յարի սիրտ յուզարկեմք ,
 Ուր Մըխիթար կոչէ աստեղը լուսածեմ .
 Ի նորին սէր անկ է նուիրել եւ զերար ,
 Եդեալ դէտն ակն յաղթանակաց անվըթար .
 Քանիցս առ սէր տան քո ու ազնի փոխես քայլ
 Ի տապալեցն ի Հոովմ՝ ի դործ այլեայլ ,
 Մըխիթար ինքըն չափեսցէ յոսկի չափ ,
 Յերկնուստ ուերկրէ եղբարք հարցեն ծափ ի

[ծափ :

Ողջամբ դընա Գըլըլիս ընարեալ եւ սիրուն ,
 Այսքան սրտիւք մեր սիրալիր ու ակաղձուն .
 Ոչ յՈրատեսոյ քընար ըզնորըդ Վերգել
 Եւ քաջ հընոյն թարգման՝ յանձնեմ յօդոց դել
 Այլ ի նոյն Տէր՝ որ դքս ծադեաց քաղցր արեւ
 Տանըս Մասեաց յուերժ խրախոյս եւ պար-

[դեւ :

Ի ԲԱԺԱԿ ՀՐԱԺԵՇՏԻ

Արնի կայսկոյտիև Տարօնոյ .

Բաժանկ բաժանկ , որ ըզսըրտից մեր ի թինդ
 Մասուուակես խառըն զարտասուս եւ ըզ-

[խինդ .

Ընկալ եւ զցօղս ընդ օշարակն անմահից
 Ձոր Տարօնեանն ոգի ցօղէ ցընծալից .
 Եւ քաւեսցես ճանապարհին ի Հոովմ՝ կոյս ,
 Ընդ որ ուղւոյ առնեմք զմասունս մեր հօգւոյս .
 Մինչեւ անդրէն նոքիմք պաշտեալ յայս տա-

[ճար .

[րար :

ՅՈՒՆԱԿՆԿԱՍԼ ՅԵՏԱԴՈՐՁ

Եղբոր յոշարկելոյ ի ըն ճառոչ .

Եւ զինչ կարծես ըզպատահումն ըզ, Պետրէ,
 Ճշմարտութիւն թ'երազ ըզմեզ ինչ պատրէ .
 Եւ ոչ իսկ մին . սիրոյ հընարք բազմափոյթ
 Գործեաց ըզխաբս՝ ի գիւրցաւոց ՚ի զայրոյթ .
 Հուր ջուր եւ օգք դաշինս կրուեալ ընգ իրար՝
 Ձէին արգելաւ տէրունիդ ճանապարհ,
 Այլ ըզպարգեւս անակընկալ երկնէին
 Ի արամասառն ողջոյն կընիք յայս յետին :
 Մինչ ձեան ի դլուսի գարձ արարեալ մեր ընդիկ՝
 Այժմէն ըզքեզ հարուստ մըղոն տարաձիգ
 Յափանց յափուռնս պոնսեան սահել գիտէսք,
 Թաւալելով ըզսիրտս յալեացըն կուտակ,
 Ո՛վ ճառագայթ ի մուտս արփւոյ յեղակարծ,
 Միթէ կարօտ էիր եւ նորս արտասուաց .
 Որ համառօտ յայանեալ, ի նոյն եւ խուսես,
 Առ զաչս ըստ քէն յարհազուով գործել եւս :
 Մի եւս այլ, երթ փախի՛ր ի քոց սիրելեաց,
 Գըացես ընդ քեզ ի ցանկալին հայրենեաց :

1845

ՈՒԽՏ

Հոգևկից Սիրելոյ .

Ոգի անմահ, որ ի մահացուս հրաշարար
 Վերապատուեալ զհօգեհնորազատ սիրոյն լար՝
 Ըզմըտերմաց բարձրացուցանես սիրա ի վեր
 Ձ'ի յարազուարձ յաղբերէն կրկին հեղցի սէր .
 Համբուրալից մերթ շըրթամբ փարիս ի զօգն այն
 Որ աստ զանդորր՝ անդ զանմահուէ խոստանայն,
 Եւ մերթ հուր սուրբ ի ծոցոյդ թափես ի մին
 [յայնց,
 Ձի առ ընկերըն սփռեսցին ցուք կայծականց .
 Հովանացիր յօծեալք իմ դադաթն ի Գուրգէն,
 Ձոր իզձք հոգւոյս յերգումն ուխտական ընդ-
 [գրկեն .
 Խոնարհեալ յունկն, ի սիրան՝ ի փոքրիկն այն
 Ասա՛, զիես ի Յիսուս ըզնա քաջ սիրեմ . [Եդեմ
 Լէր արեգակն ի տուէ եւ լուսնակ ի գիշեր,
 Ասողիկ հըսկող ի դադաթնակէտ աներեր .
 Եւ վերասցիս մի, բայց թէ յերկն կոյս կամ յիս
 Ձանկեղծ սրտին շըշընջել պատգամս հօգելիս :
 Անմեղու թիւնդ՝ արարեալ ըզնա քեզ հաղորդ
 Յաւերժացի անդ մինչեւ ի յօրն հօգեկցօրդ,
 Յորում ըզհետ թուուցեալ քո միոյս յերկուց
 [մէնջ՝

Ձանքակ ընկերն ըզիկն ձըգելով բազմատենչ,
 Կրկնատեղաց ակպ կաճառտնալ բարենշան՝
 Մընիթար զիւրսըն տեսցէ Գուրգէն ու Աղևան :

1846

ԱՌ ՀՍՐԱԶԱՏՆ ԻՄ

Ծովապառերով յԱմերիկա.

Սիրով Սերոբիդ սիրաբու ձայն առած՝
 Լուս միայնուածեան ճրագիկը վտռած,
 Գիշերէ գիշեր յանձանօթ ճամբայ
 Մինչեւ յԱմերիկ քո հետ կը թրթռայ,
 Որ թողած սրտիդ հատորն աղուական
 Հաղար փարսախով կ'երթաս բացական:
 Ո՛հ, ես բարեկամ կոչեմքեթ ոչ
 Այն բաղձն՝ որ կրկին եմ գրկէս գողգող
 Զքեզ յափըշտակած յԱգրիոյ խորչէն,
 Կ'անցընէ ցամքեր ու ծովերն ամեն,
 Մինչեւ յայն երկին՝ ուր իմն հակառակ
 Ասողեր կու ծագեն, դառնան եղանակք:
 Ովկիանոս, ծո՛ղ դու մեծ եւ ահեղ,
 Գիտես որ նրման այն հաւին անաեղ
 Որ զհողն ուրացած՝ ի դիրկդ անկայուն
 Երթայ կու հաւայ իր բոյնն երերուն,
 Սրտիկս է ելեր ու ալքքներուդ մէջ
 Յանդունդն ու յամպեր ժամ ժամ ելեւէջ՝
 Անձկոտ կրակըն վառ նրման փարոսին՝
 Որ հողմով ծեծուած ի նաւհանգըստին
 Քո մըրրկաց մէջէն զնաւըն կու փնտուէ,
 Այսպէս զհարազատըն քենէ խնդրէ:
 Քո տարածութեան մէջ անհուն անբաւ
 Իւր մէկ հատիկ կէտն՝ է անձկալուոյն նաւ:...

Բայց ինչ կը տեսնեմ, ծով, ինչո՞ւ ես մուսլ,
 Ինչո՞ւ գոյն կու տաս կ'առնուս այլ եւ այլ.
 Ահեղ մըրրկիներ կ'եւլեն չորք դիաց,
 Եւ երբագին խեղճ բնութեան դիմաց
 Սեւ գարջապարով պար բունեն խաղան,
 Իսկոյն կու ախրէ կապաճն ուրական.
 Կոհակ կոհակէ կը վաղեն ի վեր
 Ճերմակ ու կանաչ փրփուրք յամպն հասեր.
 Վո՛ւ վո՛ւ կը մանչեն գոմունք հովերուն,
 Թափ կու տայ երկինք իւր թուխ ամպե-
 [րուն:

Որոտան գոմունք ոգերուն վերեւ
 Կարկտախառն ի վայր թափելով անձրեւ,
 Եւ խառնափընդոր տարերաց ծայրէն
 Կու ցատքէ կայծակն իր կրակոտ լարէն.
 Պինդ սինդ քարչելով զաղեղն ամպրոպին
 Դանթեր չողալով արձըկէ փըքին...
 Կեցիւր չար կայծակ, կեցիւր, ո՛ւր կ'ինջնաս,
 Իմ եղբայրն է հոն. յամպըն կախ մընաս.
 Կամթէ ծովն ի ներս ըլլաս ցիրուցիւր
 Ուր շատ գանձ, շատ յոյս, շատ լոյս մարեւ-
 [ջիւր:

Գիտեմ ովկիան, գիտեմ որ յատակդ
 Ունիս անկողին՝ որ մահն է վերմակ.
 Վըհերդ ու փոսերդ ոսկրով են փրուուած,
 Բայց իմ Սերոբիս քեզ աեղ չէ աըրուած.
 Զէ, չէ, յաւիտեան չինջնիր ի քո ծոց
 Այն յոյսըն պայծառ սրտիս ու Հայոց,
 Որ ըզՏէրն առած յողին անվէհեր՝
 Բացաւ առագաստ՝ հովււ տուաւ հրաւեր,

Ղրկեց սրտին մասն յիս, մաս մ'իմ առաւ,
 Մինչ ի Հերակլեանս մէկ ուժով թըռաւ:
 Ծով, նա դբեզ չափեց, դու զինքըն հերիք:
 Լըսեն արգ հովերց, ամպերն եւ ալիք,
 Հասնի հանդարտիկ քօ ափունքդ հեռու:
 Նորէն ծուխ ու բոց լըծած նոր նաւու՝
 Յաղթըւած ալեացդ երեսէն սահուկ
 Աւարով դաւնայ յիմ գիրիս երերուկ:
 Զօրացած կրծքով փըչէ մէկ մի շուկչ,
 Իրախա թոռմած հոգւոյս ծաղկի ոսկե-

[Ֆունջ]:

Հիմ'ասեմ. քեզիկ, Ստլանդեանդ անդունդ
 Ուսկից բիւր եղերք դողան սրաաթունդ,
 Քո երկայն թեւերդ մինչ հօս կը հասնին,
 Է՛հ, բերնէ բերան թող ալիք խօսին:
 Ահա ես կ'ինջնեմ ի յեզր ի ծովս
 Սըտիս բոցն ի գլուխս, գլխիկս ի յալիս,
 Տեսնում, ինչ լըրիկ ունիս Սերօբէն:
 Արդեօք ձանձրալի դաշտերուդ միջէն
 Միայն իր խնդրած ողջութիւնն առած
 Հասաւ ցանկալի հանգըստին նաւաց,
 Իիտե՛ց ի գլխոյ դրօշազարդ կայմին
 Ու ցափքէ՛ց նըման մեծ Կոլմագոսին:
 Այն զօր յուզարկեց ծերըն Վոսփորոն՝
 Հասաւ ի դամոք, ըսէ ինձ, Հուստոն:
 Եւ դու Կոնաուլ*, պահէցի՛ր ամբողջ,
 Հասուցի՛ր զաւանդն անդին՝ քօ տիրոջ:
 Ելաւ, ա՛հ, ելաւ նա, կոխե՛ց արդեօք

* Անուն նաւուն որով ծովալուեր:

Ուր աղատութիւն կանգնեց ըշխորն Եօւք:
 Բարեւ սիրելւոյս աըւիք հօն արդեօք
 Քաղցրախօս Թրանդլին, քաջըդ Ուռշնիդոն:
 Դու հայր Նոր Եօւքայ՝ Ռուենս-Թօփ բարձրա-

[գլուխ,

Խաժուժմաժ աչուի ու ծնօտովըն թուխ
 Տեսա՛ր զայն կարիճն, որ թէպէտ հնասեր՝
 Բու նորեկ ամանցդ ի տես է ելեր:
 Դուք քաղցրակարկաջ վըտակք Կանադայ,
 Դուք յորդախաղաց առուք Լաւրենայ,
 Լուսահայեկի էրեան դուք լըձեր,
 Խոխոջուն սահանք ի քարուտ լեռներ,
 Ո՛վ յաւերժական կէս գիշեր մայրիք,
 Որ զայս կարգցողին ու գրողին նմանիք,
 Լըսե՛ց ձեր ջըջունն արդեօք Սերօբէս:
 Ա՛հ, ըսաւ սրտէն, յիշե՛ց զանոր կէս:
 Հեօ Սերօք անուան հին Քերովքն անբակ՝
 Արտսունք աչքն ի վայր բերաւ փայլունակ-
 Ա՛հ, գնտին երկու գիւն հեռաւոր
 Դեմ դէմ թնդացին երկու սիրտքն հրաւոր:

Արդեօք հինաւուրց քոքոյլն ներքեւ
 Ուր հովն օրորայ ի ճղերն ու տերեւ,
 Մտածմանց ի մէջ՝ երազէ երազ՝
 Եղբայրըդ տեսնէս ի քուդ հանապազ՝
 Արմաւրայ սօսեաց ջըքովըն նստած,
 Երգւընցընէրով մէկտեղ զԱրագած:
 Կամ Արտաշատու գրամներուն հին ժանդ
 Սրբելով ճակտիդ ցօղով քրտնազանդ:
 Եւ մէջ այսպիսի մըլածմանց ընկած
 Զիմացա՛ր շուքերն չորս բուրդդ առած,

Մինչեւ Թանձրացաւ խաւար գիշերուն,
 Փոխան զեփեւեհին՝ շնչեց հով ցրտուն.
 Ու յանկարծ ծառէն խօջիւնն որ հնչեց՝
 Երբ հաւն արժընցաւ ու քընէն ցատքեց,
 Վէր տարիւր դաչերդ. ձայնդ՝ «ո՛ւր եմ կանչեց.
 Գողաւոր երկինքն ի հետ իւր գոչեց.
 Իրան Հայաստան, Ստամբուլ, Վէնետիկ,
 Թէ քո անտառաց մէջն եմ, Սմերիկ»:
 Գարձեալ կը լըռես, ձայն կու դայ մօտիկ:..
 Ո՛հ, ի՞նչ ըսեմ քեզ, ո՛վ ձայն անուշիկ.
 Ո՞ր լեռնէն կ'իջնես, ո՞ր կու դաս ծառէն,
 Սոխակն է քո սէր, Թէ հրեշտակ հրեղէն.
 Ողորմուկ գերիք սրտանց կը հառչեն,
 Թէ քոյրն եւ եղբայր զիրար կը կանչեն:..
 Ահա ջրոց կանաչ եղերքէն բըռնած,
 Ահա սահանաց շառաչման խառնած
 Կ'ընդմիջէ խաղաղ լուծութիւնն ու գիշեր,
 Կը գողացընէ սարեր ու ձորեր,
 Ու արձագանգէ արձագանգ անցած՝
 Կ'իջնի ան սըրտին մէջըն տարածուած՝
 Որ զովկիանոս կտրեց ծայրէ ծայր,
 Ս.Ղ. մէկիկ ձայնէն կապուեցաւ յամայր.
 Հաղիւ կայծ մ'աչքէն Թուչի դէպ լուսնակ
 Որ դէմըն կանգնած կը Ժպտի մինակ.
 Հաղիւ կը դառնայ այն նոր աստղերուն,
 Որ վրան կը ցօղեն Թեւով շողշողուն:
 Ո՛հ, գիշերն ի բուն, եւ չէ մէկ՝ այլ բիւր՝
 Կ'ուղէս դու Թաղուիլ մէջ զմայլմանց մաքուր.
 Թէ ոչ նախանձոտ գիմացէն արեւ
 Ս.Ղ. անգին Ժամերդ ընէ կարճատեւ:..

Բայց ո՛ւր եմ եւ ես. ի՞նչ խօսիմ... ախոսս,
 Որ գիշեր անաստղ զիս պատէ հօս,
 Ու բունի զփետուրս յափէս կու Թափէ,
 Թմրութեան փոշուով բոցըս կը լափէ:
 Ժամ է որ երթամ գըլուխ բարձն ի վար,
 Խաչակընքերով ինձ ու քեզ համար,
 Յիշատակդ ի սիրտս՝ հօն կանչեմ զԱստուած.
 Տեսնու՛մ ի՞նչ երազ կայ ինձ պատրաստած:..

1845

ԱՌ ՆՈՅՆ

Երբ երկուց եղբարց հարազատ սրտեր,
 Հարազատք ստեմ յարիւն, միտք ու ի սէր,
 Իւրեանց միայնիկ ախորժ Ժամերով
 Դիմացէ գիմաց կու կանգնին մոքով,
 Ահագնատեսիլ ընդ ծովուն վերեւ
 Սերտ-հոգի-բերան տալով բիւր բարեւ,
 Իբր հորիզոնի երկու ծայրերէն
 Ծիածանանման վերացեալ մէկէն,
 Զանհուն ովկիանըն կամարաձեւ
 Կըտրելով՝ փարիլ աղատ Թեւ ի Թեւ,
 Ժամիկ մը մոռցած զայնքան մղղոններ
 Որ մարմնովս, աւաղ, խարոց են անկեր,

Երկնից ու ծովուն առագաստին մէջ
 Լոկ զերար ասննն նոր աչքով անշէջ,
 Մինչուկ որ հովիկ շարժէ զտարր օգոյն
 Կոտրի գեղեցիկ աղեղն եօթնադոյն,
 Փայլուն պատառներ յամսերն ի վար գան
 Ծածկին մէկն ի յայս եղերք մէկն ի յայն .
 Այն երկու սրտիցըն մէջ՝ ինչ պիտի

Որ պինդ կայ աղեղն ու գոյնն ալ պընդի :
Երբ կրակէ-ճակատ կերոններու պէս
 Խորանին երկու գիաց բոցագէտ՝
 Դէմ դէմ խոնարհած յերար կու ձըգտին,
 Ու չքճասնելով մէկմէկու ճակտին՝
 Ծոցերնին ճըղքած հրածորան արտուռնք
 Սեղանին վերայ կաթկըթէն փայլունք,
 Մինչեւ ճապարհած ձիւնափայլ ու պաղ
 Յերուցան մընան կըրից պէս խաղաղ,
 Այն երկու սրտիցըն մէջ՝ ինչ պիտի
 Որ մաքուր բոցով ճակաղնին մօտի :

Երբ գէմ գէմ սրտի սափուրք ապակած
 Դողդոջուն շարժով գէպ յերար ուղղած,
 Պահ մի բացխըփիկ զըսպէն զիրակըն ջուր
 Պահ մ'արձակ թողուն գետեր սիրահուր՝
 Որ վաղէն զեռան, ու յերար մօտիկ
 Յանկարծ արգելուին անարգէն սլէք,
 Այն երկու սրտիցըն մէջ՝ ինչ պիտի
 Որ ջուր սափորնուն յերար շաղպատի :

Ինչ կայ գեղեցիկ ներքեւ արեւուն
 Քանց ջուրստակ մի սիրտ, որոց նոյն արուն
 Նոյն փափաղ ու միաք՝ թէպէտ հեռուանց՝
 Ի նոյն ովկիան կու թափին անանց .

Այլ ի՞նչ պատուական ունիս գու, աշխարհ,
 Որ այս մէկիկ ջուրստու կըլուէ հաւատը :
 Քո եւ իմ սըրտին սիրուն Ալիւնն,
 Այլ ի՞նչ պիտենայ լինել բարենշան : -
 Ա՛հ, մէկիկ մի դեռ, մէկիկ պիտի այլ .
 Քո եւ իմ Հաստչին սիրտն յաւերժափայլ .
 Նա ինք լինի կայ՝ թէ մօտինք յերար,
 Նա ինքն անջրպետ՝ թէ մընանք օտար :
 Աշխարհիս եղերքն հանց է ասպարէս՝
 Որ սէրըն չափէ շուտ ի թեւ ու կէս .
 Զուրտածաւալ երկընուց խորան
 Եւ զանհետադոան աչաց ովկիան՝
 Ի մի օր չափէ արեւակին գունատ,
 Զանհուպ արեւեղքն ամէ յարեւմուտ .
 Ո՛հ, թէ մեր սրտից Ատուած է արեւ՝
 Ինքն է այցելու եւ սրտից մեր թեւ :

ՅԱտլանդեան նըստած գու յեզը ի ծովին
 Պանդուխտ կիսակամ հայիս ընդ երկին,
 Ես յԱգրիականս արտադրուկ ճահիճ՝
 Ի նոյն վեր տանիմ զաչերս ցողալիճ .
 Մէկ արեւն երկուցս է կէտ հայուածոյ,
 Երկոցուն հըրատ՝ սիրտն այն Ատուածոյ : ...
 Ե՛կ արդ, իմ աղնիւ, զայն սիրտն ի մեր մէջ
 Սեղան ու վըկայ կանգնած՝ սէրն ի շեղջ,
 Յերկուց եղերաց տարակաց ծովուց
 Դու յերեկոյեան աղօթս՝ ես առուուց,
 Մէկ ձեռն ի ճակտի մէկ ձեռն ի կրծի՝
 Սրտերնէս այսպիսի՝ իմն աղօթք թուչի .
 « Ով Ամենակալ՝ ում խեղք չհասնի,
 Ոչ հողջն հանձար ոչ բան հրեղինի .

Այլ միայն սրտից հաստուածք սիրաթեւ
 Զերենց չափն ի վեր բաբախեն ըզբեււ
 Նայէ այս սրտիցս՝ որ տեղօք հեռու
 Զուգակիր ջանքով մտին իրարոււ
 Մէկիկ Քո անմահ ձեռքդ է անջրպետ
 Այնոր ալ գրբած ճականիս երկնադէտ՝
 Մասներուդ մէջէն քննելով զերար
 Սիրտ առ սիրտ կու տանք կ'անունք լուր
 [հաւասար]

Մէկըն խօսքով մէկըն լուռ կ'իմանանք,
 Մէկին չենք գտներ յարմար դէպք ու բանք
 Ըզմէկն այլ ծովուս կոհակաց նրման՝
 Կու թաւլեցընենք ծածուկ ինքն յինքեան:
 Դու որ նախ քան շունչ ըզձայնըն լքսես,
 Բոցըն չարձըկած ըզծուխըն տեսնես,
 Լքսէ ինչ սրտիցս, ո՛վ Տէր, կայ մրմունջը,
 Հասո՛ւ մէկմէկու, նախ քեզ ուղղաշունչ
 Ինչ անդ խառնաձայն կամ քեզ անարժան՝
 Թափէ թօթափէ, սրբէ զայն աման
 Ան զայս քո տաշած սրտեր հարազատ
 Սիրոյդ ի բուրվառ զոյդ հրեշտակահարատ
 Ծուխըն ծառանայ դէպ քեզ բարդուբարդ՝
 Քան զարշալուսոյն ամպեր ցողավարդ
 Կայծկունք՝ թէ ներես՝ թուչին մինչ ի Հայս
 Զոր ամեն երկրէ նախ ըրիր քեզ կայս:
 Զի չեղիր այն նաւ որ խնդրէ զբեւեւ
 Ուր եւ դնան՝ քենէ չղափին մեր սրտեր:
 Իսկ թէ չըկամիս բոցերնուս ծաւալ,
 Թէ զՀայաստանեօք չըկայ մեզ շուրջ գալ,
 Թող սլացիկ ծուխերս չըգադրին ի սպառ՝

Յորչափ կեանքս եւ սեր փարին աստ յիրար
 Թէ ոչ երկրաւոր թողունք հայրենեաց՝
 Արձան մեր քրտանց յաւերժ յիշեւեաց,
 Գոնեա թողունք աստ ի խարխիս կանգուն
 Ըզհարազատացըս դրոշմած անուն
 Երբ յետին ծըխով մաշած սրտերնէս
 Թուչին զոյդ աստղունք Երկաւորաց պէս,
 Եւ յանմահ սիրոյդ աղբիւրն, ո՛վ Աստուած,
 Խառնեն ըզձաձանչ անվախձան կենաց,
 Հօն խըրլին թաղւին՝ կորսուին՝ թէ կ'ուզես,
 Միայն՝ չըթողուն զիրար եւ ըզքեզ):

1846

ԱՌ ԲԱՆԱՍԷՐՆ

Որ ըղձիք ձեռացս խնդրեր գրեղորոշած

ի հաւերոյր.

Ընդ ո՞ր դու անուանակիրդ եռացուցչին հա-
 նուրց, Սերովբ,
 Եւ ըզնորուն առ գեղեցիկն յանձին բերող բոց
 սըլացիկ,
 Ընդ ճանապարհ անհետազօտ՝ զոր նայն միայն
 գիտէ փորձել,
 Զայսքան հատեալ վայրուց խտրոց եւ ըզբի-
 մաց օտարութեան,

Առ մենաւոր մի հասանես, յիմաստասէր ըզձից
 պահանջ.
 Յոր սրավարեալ թեւս յանդբոունս ըզվաղա-
 հաս մըտերմոութիւնս,
 Մտրակիկ սիրոյ ի կուշտ կացուցանես ինձ
 հուսպ յանկարծ.
 Մի առ փորձ իմոց կամաց՝ որք չախորժեն եր-
 բէք ժխտել,
 Թէ ի բարւոյն դու յուսացար ի սէր՝ որ մշտ
 պաշտէ զբարին.
 Թէ յայն՝ զի ուր երկուցն է կէտ ըզձից՝ եւ
 սիրտք անդ գումարին.
 Ի կէտն ասեմ Ազատ Մասեաց, ի հոգեխառն
 եւ մշտաւոր,
 Ուր դիւցադանց երաստ Հայոց, ուր եւ ըն-
 թացք սրտիցս ի մէնջ:
 Հապա, դարձիր դու յինէն, ի նոյն փութա
 ծայր երկնածրար,
 Թէ հայկազնեան խնդրեն ճարակ անշէջ տար-
 փից բերմունք ի քեզ,
 Խորակրկիտ թէ դեդերունս ի հընութեանց
 ծոց սիրալի.
 Եւ թէ ի կէտն իսկ քան զոր չիք անդրագոյն,
 յերկինս յածիլ.
 Ոչ սըլալես, ի նոյն պացիր, չիք երկնահուսպ
 չիք սուրբ քան զայն:
 Անդ արդեօք հանդիպեսցիս եւ զյր հաճիս պա-
 տուասիրել
 Ըզփանաքի մըտաց ծընունդ եւ ըզհողեալ ստե-
 ղանցն երկունս.

Անդ պարզութիւն թէ նըկատես՝ դիտես զ'առ-
 քեւ իմոս ժրպիտ.
 Թէ ծուխ կըցեալ յայեր՝ յիմոյն համարեսըիր
 եւ զայն սրտէ.
 Զի շատ իսկ ծըխէ սիրտս այս անձկակէզ եւ
 անձնածախ,
 Ծըխէ, եւ չըգիտէ ցէրք եւ ցոր վայր եւ ցոր
 օգուտ,
 Եւ ծըխեսցէ՝ դերկնախարոյկն յինքեան ցոր-
 չափ ըզգայ շքորբոք:
 Անդ ի բարձունքս միացիր ընդ իս մըտօք, ո՛վ
 Սերորբէ,
 Եւ օրհնես զձեռն վառողին ի քեզ եւ յիս
 հուր հայրենի,
 Հուր՝ քան զոր չիք՝ դ արեգակամբ եւ սրբա-
 զան եւ բարձրաթռիչ.
 Որ դիւցադունս հաստէ յերկրի եւ նահա-
 տակս հանէ յերկին:
 Զայն վերօրհնես եւ այնց մատանց տուր ջերա-
 ջերմ ըզքո համբոյրս,
 Որք ի սրտի քու մտարբեցին ըզգեղեցիկն զի-
 մաստ եւ սէր.
 Տոր փառս հասալին հանձարոյ՝ թէ խուն
 հանձար յիս նշմարես,
 Եւ մի ճգնիս շրթունս հըպել առ մեղսամած
 ձեռին հաստուած՝
 Որ պաշտօնեայ յոյժ անարժան է սրբու-
 թեանցըն զոր պաշտէ:
 Ո՛հ, թէ այս չէր՝ ապա հրեղէն պիտէր փետուր
 շէնն ունողես,

Եւ կայծակունք յայնրմ գրչէ զերկին ու երկիր հրդեհէին .
 Յոր բարձունս յայնժամ եւ քոյդ ի քէն շտպեալ սլանայր սիրտ :
 Բայց զայս ընկալ ի գրաւական իբրու խնդրես , ոչ զոր խնդրես
 Երգ ազդոյ խանդավառեալ սրտայարոյց բանաստեղծաց ,
 Քնարական ձայնարկութեամբքն ըզմահացուաց վառեւ զոգիս ,
 Կամ ի սէր հարց դիւցազանց՝ զարինն առոյգ յեռանդն հարուէ :
 Բուռն է ինձ գեղաճաշակ այդքան մըտաց տալ կիրթ որոճ .
 Այն զի չկանխեմ եւ առ մուզայս՝ ոչ այնց սիրող՝ որչափ կարծիմ ,
 Նամանականդ զի քան ըզտիս մեծաքայլէ յիս ցրտութիւն ,
 Յերիտասարդս անկանելով ի դիսակա՝ հիւս սառամանեաց .
 Ո՛հ , քաջագոյնք յերգոյ մընան հեղձուցիկք . սիրա ընդ իւր հալէ .
 Ո՞ր օգուտ թեւոց աստէն՝ թէ թուջանաց չափին սահմանք : . . .

ՊՍՏԱՍԽԱՆԻ ԱՌ ՔԵՐԴՈՂ

Յանդրագոյնսքն քան ըզքեզ յանդըգնեցար ,
 Պարմանի ,
 Թեւ ի թիկունս , թեւ ի թիկունս տուր եւ դարձիր հաշտ ի հեռ .
 Էրո՞ւմ օցտեալ յայերց հեղոց՝ թեւակոծիս յործկուտ կայս .
 Ամպ վարդագոյնք եւ ծիրանիք զխարտեալ գլխովդ խաղան՝
 Յօղատարափ երկնից մեղու՝ զծիր բարբառոյգ պարարեւ .
 Ձկարկըտածուս ըզմէ՞ սպառնաս կըրկըտեւ ծոցս ամպրոպաց :
 Եւ ո՞ւր ուսար անէծք կարգաւ եւ օրհնութիւն պահանջել ,
 Ի դուբ գըլէլ եւ ի բարձունս դէտակըն կալ ի զընին ,
 Ձկայծն ի մոխրի հեղձուցանել եւ ակն ունեւ ջերմութեան .
 Ձի այգպէս բուռն ի յիս տեղաս , յիս , ի հանձար ու ի մուսս ,
 Եւ քըճքըճեալ եւ փետրաթափ ի վիհ Մասեաց տաս անըս .
 Եւ դարձեալ սիրողաբար քաղցունս ժըտիս երգս յինէն :
 Թեւ ի թիկունքս շըրջեալ երթ , դարձիր յայերս հեղանաղ .

Սնդ սըլացիր, անդէն թըռիր ու ի մըրըկաց
 հեռացիր:
 Այլ ուստի՛ քեզ իղձ երգոց թուլագաշնակ ի
 քնարէ,
 Ի հուրաստան ասպարիզի ճեմողիդ՝ զընչ պէտք
 կայծից,
 Յատակաբուռն ուր ի մնխրոց սրտի թուչին կիւ
 աղօտ:
 Այգըլոջնեան կապարճ ի յուս՝ մանկունք՝
 քերդողք աղեղանց,
 Ամենուրեք ձեզ նըպատակք, ելէք կայտառք
 դուք ի յորս,
 Մարմնագք յորս ձեր ծաւալք, ծաղկանց
 քըծինք ըզծնգովք,
 Եւ հեղապար ըզգագաթամք յածի սողիւ
 խանդաշարժ:
 Մերթ ի Մասեաց դարեւանդ, մերթ յԵրաս
 խայ կարկաջանս,
 Երգեցեք երգ դիւցազնեայ, երգ հայրենի,
 երգ գորով:
 Եւ թէ ներկուռ երաժըշտաց խոնջին ստե
 ղունք հնգածղի,
 Կաղամասեաց եւ հագնոյ կախ դալարա
 զգեստն ըզբազկաց՝
 Տատանեսցին հայկեան բամբուռնք ի սիւղ հող
 մոյ հայրենւոյ:
 Յազդման ձայնին՝ զերդ վարդամատն յարշա
 լուսոյն շըզարշեց՝
 Աստեղաչկունք եւ հրագխսակք հոսեսցին
 հոլք Հայկազնեայց

Եռաթեւեանք, քաջաղեղունք, ասպարակիր
 նահատակք:
 Սնդ համբէն պար բոլորեալ առաքինի Հայ
 ութեան՝
 Սնկցի զձեօք դաս առ դաս, հուր նոր շնչել
 յանչէջն հընոցէ:
 Սնդ հուսկ ի վայրն անմեղութեան՝ անմեղ դի
 մակք տարփալք՝
 Յեդեմածին ծաղկանց պըսակ ձեզ եւ ինքեանց
 հիւսեսցեն:
 Ո՛հ, ըզգրախտին եւ ղեթերին առջիք ճաշակս
 անդ ի Հայս,
 Սնդ՝ յայն երկիր նախնի մարդկան, յերկիր
 վէհից եւ սրբոց:
 Սնդ ի կարկամ յոստ կիպարոյն եւ իմ քընար
 կացցէ կախ,
 Սաւառնելոյն յանապատէ՝ սպասեալ սըքի
 սըրտայնոյ,
 Չիւրն հընացեալ մնչել նըւագ յերիտասարգ
 պարուգ խումք:
 Որպէս սօսիւն սօսոյ ծերոյ՝ դեռափըթիթ
 թըբոց մէջ,
 Որպէս յառուաց խոխոջ՝ հոնչիւն հառաչա
 ձայն սահանաց,
 Որպէս դըրուագ դամբանական՝ յՈրորոցի՝
 ճւինչ նորընծայ:

1810

Որ եր մակ անուն խնորոզի բանիս:

ԱՌ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՄԻՐՍՅ ՏՈՏԵԱՆ

ի Ս. Ղազար.

Հովանացեալդ Հայկաւ՝ նորուն պայազատ,
Որ ի վերջինս զանխուլ գարուց լուծեալ վրէժ
Եւ նորահրատ ըզհին վառեալ սէր յաւէժ
Եւ բորբոքիս եւ բորբոքես զԱյրարատ,

Զի յաւերժից իջեալ լերանց վեհս աղատ
Հիւրընկալել պարծի յինքեան քեւ Վընէժ,
Եւ բիւրակնեան ծնանի կարկաջ սիրավէժ
Ծովս՝ ի համբոյր որմնցս եկեալ ալէչատ:

Աստ զըզձալիդ ի յըզձակերտն ի դադար
Եւ զօժանդակ ազգակեցոյցն հանդիսի՝
Երկնատարած գըգուէ հնացեալն ոսկի դար.

Մէք յետին ծնունդք մըշակք բանի հայրենեաց
Զարս անուանիս՝ որ կեան ի տառս Մովսիսի՝
Կենդանագրեալ Քեւ՝ գոհանամք զէթերաց:

1847

ԱՌ ՆՈՅՆ

Զի տայր զաւետիս զիշտի Մար Իրասայ.

Ո՛վ գեղեցիկ համբաւուցն որ ի յերկրէն հայ-
կական՝

Մենացելոյ մոնաղին յեղակարծուց հաս ուն-
կան,

Եւ սիրտ ի ներքըս սահեալ կիրըս զարթոյց
սըխրագործ՝

Զորպիսեաց չէր նրբագգածն այն հսկողն ա-
ռեալ փորձ.

Եւ խուռն ի ներս խայտացոյց զհօգւոյ մա-
սունս կենսաձիր

Հուր վարդաբոց արծարծեալ ի սառնորակն ի
մոխիր:

Ո՛վ ներգործող սքանչելեացս այսպիսեաց
յայնկոյս ծովէն,

Որ ի հուշակ հայրենեաց գողանաս զսիրտ ի
յինէն:

Ի հովանեաց Եփրատայ զարթեալ ի քնոյն ան-
դորրու՝

Արշակունեաց նախահայր եւ Հայկազանց
թեւարկու

Գեղեցկանձնեայն Վաղարշակ քըսանդարեան
Հայոց հայր.

Աջկունս ածեալ փարեղիս յիւրն Հայաստան
 սիրավայր
 Ըզվէհազանցն ետես փառս ի միւսանդամ
 մուսցօնս.
 Շարժեաց գըրուխ եւ գոչեաց. Մար Իբասայ
 ձայն տուք, Օն:
 Ո՞րարուցեց զպատմահայրն յանյիշատակն ի
 վայրէ. —
 Ձայնըն Տասեան Յովհաննու հնչեալ ի տար
 աշխարհէ:
 Ո՞վ գերարծուի քոց աչաց, ո՞վ լայնարձակ
 քուժ ձեռին՝
 Որ հետախոյզ Հայ յուշոյ՝ զհանուրց գըտեր
 բաղձալին.
 Քաջալերեաց Յովհաննէ, քեզ աննրման կանգ-
 նին փառք
 Ի դիւցարանն Հոյկազնեայ դահոյս կազմեալ
 քեզ կաճառք.
 Ի ձեռնարկեալք գիմադրաւ արիացիր նահա-
 տակ,
 Եւ քեւ կրկին դիւցահօրն Հայկայ բանի պատ-
 րըւակ.
 Ըզքեզ երկրորդ Վաղարշակ, ըզքեզ երկրորդ
 մեր Ասպետ՝
 Դարքն ապագայ կարդայցեն եւ ներկայս քեւ
 յուսաւէտ:
 Բայց զիս՝ երկնից սուրբ պատգամ բեւեռապինդ
 պրկէ զիս
 Ի կէտ կղզւոյս մենական յանդորրականն ի
 Հանդրիս.

Ուր ծուխ ի ծուխ կըցելով ծըփանցս ի ծով
 ծիրանի՝
 Բոցաչնչեմ՝ բիւր փարսախ առ իմ՝ հողիկն հայ-
 րենի:
 Այլ արդ հատոր մ'ի սըրտէ հանեմք ի սուր
 հողաթեւս,
 Առ պատմահայր մեր հասն, ասել, Արի՛, շատ
 ննջես.
 Եւ լեալ սըմին ձեռննտու՝ դու թորդոմայ ձե-
 աըն տաս.
 ԸզՎաղարշակ հանգուցեալ՝ Տա՛տ հնչեսցէ
 Մար Իբաս:

ԱՌ ԱՂԱՆՈՒՐ ՍԵՊՈՒՀ

Սրաքերով ընծայ օձաձնչին յՄխակորև.

Յերանաւէտ հասեալ աւուրս
 Փրկչին մերոյ ի խանձարուրս,
 Քեզ բիւրաբիւր մաղթեմքարիս
 Հանդերձելումք եւ որ յաստիս.
 Ի տես դիմաց թուինդ փոքու
 Ձմանուկն Աստուած յիշեա ինձ դու,
 Որ ըզհասակն էսու կրտեր՝
 Յերկնից ըզմեզ վառել ի սէր:
 Եւ մերձակայ տարւոյդ նորոյ
 Կրկին մաղթիւք ի սերտ սիրոյ,
 Տիպ ծրաբոլոր ամանակին
 Ձօձապըտոյս ձուկն աղտաղտին
 Քեզ եւ քոյոցդ յըզեմնըւէր,
 Վայելէլ քաղցր առ յուշոյ մեր:

1849

ԱՌ ՆՈՅՆ ՍԵՊՈՒՀ

ՅԱՌԱԶՆՈՒՄ ՏԱՐԵԿԱՆԻ

ԱՂԵՔՍԱՆ ԴՐՈՒ

ԹՈՌԻՆ ԻՒՐՈՅ

Գեղօճք.

Ո՛վ փոքրատարդ ի մարմնում
 Ամփոփեալ իրք անպատում.
 Անսա հեղիկ, քաղցր հոգեակ,
 Թէ խուն ածեմ քեզ մանեակ՝
 Յայրարատեան ի ծաղկանց,
 Ձի դու պատուաստ Հայկազանց.
 Մինչդեռ վանիչն ըղխաւար
 Եւ կենսաջափ մեր լամբար՝
 Ի նոյն դարձաւ յորամուտ
 Որ բացն ըզլոյս արեւուդ:
 Եւ թէպէտ զինչ քեզ կարօտ
 Մերոցս աղեաց համառօտ,
 Որ զյարաչարժ զուարթնոյ լար
 Լըսես յողովդ անդադար.
 Այլ զի եւ մեք խանդակած
 Գող պատկերիդ անարատ,

Անսա հեղիկ, քաղցր հոգեակ,
 Թէ խոռն հանեմ քեզ նըրւաք:
 Եւ թէ, ո՛հ, չէք իմ երգոյն
 Գեղեղ դաշնակն քո զուարթնոյն,
 Գոցի բարբառ պիտանի
 Որ ի սրտէ հատանի.
 Եւ թէ խառնի բան արխուր՝
 Ի այն քեզ յօգուտ, սիրով լուր:
Ձի դու յերկնից պանդխտիկ՝
 Աղէքսանդրէ՛ ինձ մանկիկ,
 Ի գաւառացն արփենից
 Յովնատ անկեալ լալօնից,
 Յանմահունակն ի գոգոյ
 Տաղաւարիս յարկ սըգոյ.
 Եւ թէ յայժմուս յարաթիւս
 Հրեշտակօրէն գաս յայթիւս,
 Թէ իբրեւ սուրբն աղանեակ
 Այն ինչ թողեալ զտապանակ՝
 Անբիծ թեւօք եւ ոտիւք
 Շրջեալ զերկրիս ոլորտիւք,
 Ի հիւս ի հիւս գաս անհուպ
 Գիշակերպիցըն ջրածուփ,
 Թեւապարիկ վայելուչ
 Ճռճիւն հատեալ քաղցրածուչ,
 Աչք ածելով նազենի
 Առ հաշտընծայն ձիթենի.
 Սակայն գիտեա հաւաստեաւ
 Ձի մէջ եւ շիւղն այն կորեաւ.
 Ամենուրէք տղմասիկ,
 Անբիծ ոտին գագար չէք.

Ի քոյդ ներքին տապանակ
 Ե՛րթ, դարձ, թըռիւր, քաղցր հոգեակ,
 Անդ ճօճեա անդ ճուռողեա
 Եւ ի յերկրէս ընր բացեայ:
 Աղցից խոնարհ զե՛ քեզ պէս,
 Ուր ամենայնս է աղէս.
 Երկնիւք բուծեալ մինչեւ ցարդ,
 Անդըր կառն ակն անթարթ.
 Ձի աստանօր եւ ծաղկունք
 Ոչ եւս անխառն անուշունք.
 Ո՛հ, ընդ վարդիւ կարմրօրակ
 Ղօղեալ նստի փուշ մտրակ.
 Ձիք յերկրի չէք ինչ համբոյր.
 Համայն պատրանք, բնաւ հրապոյր.
 Ո՛հ, փախիցուք ի յերկրէս,
 Կամ թէ կեցցուք երկնապէս:
Այլ քեզ կանգնեալ երկնուղէշ,
 Աղէքսանդրեան քեղաղէշ,
 Ծառ հինաւուրց, նոր սաղարթ,
 Աստ օթեւան կայ զըւարթ.
 Ե՛կ, զիւր թունեակ դու, բունիկ՝
 Ի գիրկս հաւուգ ու ի մամիկ,
 Ոստ ի յոսոյ ճախրասւաց
 Խաղա՛ խնդա՛ եւ պարեաց.
 Մերթ ի պապուգ պարանոյ
 Քան զադամանգն իւր վարդոց*,
 Յոյր հրճուի նա ի խըտիղ,
 Կախեաց գրկօք փափկածիղ,

* Գեղեցիկ աղամանդ վարդադոյն, զոր եւ յոյժ սիրէր
 հաւ մանկանն:

Եւ մերթ ի ծոց քու՛մ հանոյն
 Լէր լանջանոց գեղադոյն՝
 Եւ մերթ ի բարձս հայրենի
 Հանրց ըզմօրէդ քաղցուենի՝ . . .

Ա՛յ, լուռ, լուռ Ժխտ քընար,
 Հիմ ըզմօրէ խօսեցար,
 Ում խանդացան յորրանաց
 Երկինք՝ սիրողք նազէլէաց,
 Եւ զմանկամայրն իւր չքնաղ
 Առեալ տարան հաղ ընդ հաղ,
 Այն ինչ նորա մեզ ի յուշ
 Թողեալ զորդեակն իւր անոյշ,
 Առեալ տարան առ Եմայ՝
 Առ սիրուհին Եդեմայ,
 Առ աջագեղն իւր քոյրիկ
 Եւ սրտին ջերմն հասօրիկ,
 Ըզկուսանուենն առ կուսին՝
 ԸզՎիրգինեակն հանգուցին՝
 Ի սրսկապան անգր ի նոյն։

Նոր երկուորեակք հրաշագոյն՝,
 Նոր միաճեա վարդուորհիք,
 Մինն ըսպիտակ բողբոխի,
 Միւսըն ճերմակ եւ կարմիր
 Ընձուեալ զկոկոն իւր յերկիր։

Նոր խընկանոցք ըստաշխին
 Ի գրան անմահ արքային՝
 Երկիրս հոռով զըմբռոյ
 Լըցան երկինք ի սիրոյ։

* Վաղամեռիկ բոյր Վիրգինեայ վաղամեռ մօր Աղէք-
 սանգրու։

Այլ քեղ աղու Ղեքսանդրէ,
 Տրամէլ առ այս՝ ընդէր է՝
 Եստ իսկ լուծին ցօլս աղն
 Քո հաւ քո մամ գարաղն
 Երկինք ժրպիտըս միայն
 Լըցին ի լիճ՝ լուսոյդ լայն՝
 Օն դու ժպտեա եւ ժմտեա
 Եւ զվեր թախիժ փարատեա։

Բայց զի ծանեար մօր անձուկ,
 Եւ ըզքեղ գոլ կիսորբուկ,
 Եւ զի լըցեալ յուժ յարեւ
 Իբր աղանին լիւթ եւ՝
 Կամիս բունիկ լըքանել
 Եւ բաց ի բաց թըռանել,
 Զի մի յանկարծ դիւրագայթ
 Անկեալ շաղիս յորոգայթ,
 Եկ ուսուցից քեղ հընար
 Եւ դօցէ շնորհ իմ քընար։

Զանբըծութեան քո նուրբ թեւ
 Իւ արդ յերկին ես զօգէլ,
 Պնդեա ի ծղիս քո փափուկ
 Մինչդեռ եւ եւ Էսրդ մանուկ,
 Ըզճայր թեւոյն սրբանուէր՝
 Տուր նազելի մօրդ ի վեր՝
 Ապա թըռիր յով եւ կամ
 Զինչ ճընճըզկիկ՝ համասպրամ՝
 Եւ քո մայրիկն հոգունակ
 Ըզպարտ կաթինն անուշակ
 Ենորհաց յեղեալ ցօլ ի զով՝
 Յնցղկեսցէ զքեւ սիրով։

Աչք իւր անքուն եւ ըզգոյշ
 Պիշ յերեխայդ իւր քնքոյշ՝
 Արածեսցեն ի ծաղկունս
 Ըղբեղ՝ յանմեղ ի խրախունս .
 Եւ յերեւել յանկարծուսս
 Խարամանոյն ի հեռուստ ,
 Նազուկ մատամբք սարսեալ զթեւ
 Քեզ ազդեսցէ խուսափել :
 Այսպէս գըգուելս ի մօրէ
 Եւ կաս ազատ ի չարէ .
 Այսպէս սիրոյ կըցեալ զօր
 Յանբըծութիւնդ անաղօտ՝
 Կեցցես դու մեղ միշտ հրեշտակ ,
 Աղէքսանդրէ սիրունակ :
Ահա շարժեմ մասն ի վեր
 Երկնից օրհնից տամ հրաւէր .
 Անծանօթի սիրոյ ծնունդ ,
 Գաղթ ի բուլիցն այն հրագունդ
 Ատուածաժամք մեղ հոգեակ ,
 Քաղցրիկ թոռնեակ , քաղցր որդեակ ,
 Բաղդ քօ ի քում գաղաթան
 Կացցէ յաստեղ անասան :
 Աչկունքդ աղու սեւաթոյր
 Անհուն երկնից խուն պարոյր՝
 Նրբից յունից ի կամար
 Հովանացեալք հեղաբար ,
 Ի խոյղ գեղոյ հրաշալունոյն
 Կառուսցեն բիր բարձրագոյն .
 Դէմքդ այդ հանուրց ցանկալի՝
 Իցեն զուարթնոց հայելի .

Եւ հանձարոյ պատշգամբ
 Ճակատ քօ լայն են անամբ՝
 Բարձանց լիցի եւ սրբոց
 Տուն եւ տաճար խորհրդոց .
 Եւ փոքրիկ սիրան այն դատարկ
 Անծին կըրից խոր դագարք ,
 Ուր այժմ հաստչին լոկ աչք սուր
 Ըղջեն առկայծ դիտեն հուր ,
 Եւ մըկանունս վերասաստ
 Յանհողմ յանծուփ ըուլթեան աստ ,
 Եւ բոյս սերմանց բերաւոր
 Յագարակիկդ անարօր ,
 Հողունցն լիցի գրգարան ,
 Տալ քեզ վէհից կերպարան :
Արդ այժմ ծն առ եւ ժմուեա ,
 Ըզմեր թախիժ փարատեա .
 Յունըս ըսբեա , աչքս բաց ,
 Յայտէ ի յայտ ժըպիտ ած .
 Թեւ տարածեա , գիրկ պարզեա ,
 Տուր ներբանիդ եւ կայթեա .
 Կարկան կարմրիկ ըստեղունս
 Ի պաճուածակս ու ի մրգունս ,
 Հար ըզծափիկի ի ծափիկ ,
 Ե՛րթ առ հաւիկ եւ մամիկ .
 Առ եւ տուր վարդս համբուրից
 Յօղատարափ երկթերթից .
 Եւ յողկուղէդ ժմասանց
 Հատո՛ հատիկ մ'ինձ ի վարձ ,
 Որ զսեաւ մերկեալ քնարիս քօլ
 Ձայն զայս հանի քեզ գգուող :
 2

Ի ՀԱՐՍՍՆԻՍ

Վիրգիլենայ Աղանուշ-Պիսանքի.

Ի սահմանաց Եդէմին

Ծաղիկ՝ պանդուխտ մըտադիւր,
Իտալական գրախտին հիւր,
Բաղդաք երջանիկ զքեզ կամին.

Ոչ, ոչ խաբիս՝ Թէ այսօր

Ընդ սուրբ քօղով հիմենիդ
Ձանմահ սիրոյն իսկ ժըպիտ
Հետազօտես մեզ յորդոր,

Որ զԵւայի հետոց փուշ՝

Քարշապարացդ հեղանաղ
Առեալ փոխէ յաննիաղ
Վարդս ի շուշանըս քընքուշ:

Ձահեսցէ ինքըն՝ յամայր

Ըզքեւ՝ կուսան եւ հարսնեակ,
Ձանուանդ իմաստ Վիրգիլնեակ
Ի սիրտդ հարեալ՝ շորհաց վայր.

Ու այժմէն յաւերժն ընդ հարսանց

Քրեսցէ յերկնից առաքաստ
Քո զուգակցաւ բարեբաստ,
Ի ընկով ուխտիցըս բուրմանց:

Ի ՀԱՐՍՍՆԻՍ Տ. Մ.

Վընքեցին երկինք օրէնս երկրի՝ դուժ մարդա-
[հաշտ,

Մի անդարձ ամպել ցօղածաւալ ակնողեաց.
Ոսնառու ռահից՝ ի փարելի փթըթիլ ի դաշտ.
Յետ կոծոյ հիւստի՝ սիրամընչից դալ տատրա-
[կաց:

Երկնածրար ծոցոյն ամբիծ ծընունդ սէր համա-
[ծին՝

Թաթաւեալ օրհնիւք քաջաց նախնեացդ աստ
[ղակաճառ,

Առ քեզ, պայազատ վըսեամ, եկեալ հրեշտակ
[հէշտին

Վերադրէ չքքնաղ ընդ զուգակցիդ բաստ ոս-
[կեփառ:

Ի յէլա արեւու իղձ սրտակէզ ծըխէ ի վեր,

Յաստեղցն ըսքօղէլ ցօղ երկնապող յօդ ցըն-
[ցըղկի,

Ձեզ երանագարձս յաւերժ ղերձէլ ժամս եւ
[օրեր,

Յանմահից հաճոյս, ի պարծ մտերմսց, ի յոյս
[աղգի:

Ի ՅԱՂԹԱՆԱԿ ԺԱՌԱՆԳԱՅ

ՊԵՏՐՈՍԻ ԵՌԻՍՈՒՖԵԱՆ

Ձարդարութիւն՝ ի Յոնիոյ պէրճ՝ փանց
Ըզզուգահիցն հեղ՝ քաջալքեժըն՝ Նեմէս
Թռուցեալ տանի զմեծ ջատագոյն յասպարէս.
Հիմ կորասցի յըստակ ճակատ իրաւանց.

Շռինդն հնչեցին նըժարքն անշէղ աննախանձ
Յատեան վեհից կարկառեալ՝ ժիր ի հանդէս.
Զմէտն ի մատին իւրում Բարձրեալն ուղիղ
[տես,
Ակն արկ, թափեաց ղերկ եւ զարդիւնս ջինջ
[քրտանց.

Արդարոց՝ Տեառն է պատշաճել ըղժառանդ,
Ի զուր նիւթին նենդք գըժպըհէք եւ դա.
[րանք.
Խնգացէք, տեարք, երկինք բաղդիդ աջ ետունօ

Եւ զնոյն անշուշտ տացեն ուղղիչ ի վայելս՝
Զոր սիրելիքդ յերկար մաղթեն՝ դ կենաց թէլս՝
Տոհմիդ ի փառս ու ի Հայկազանց խնդութիւնս:
1846

ՄԱՂԹԱՆՔ ՏՆԱՆԿԱՅ

ՅԱՄԱՆՈՐՆ

Սր Բարերարս.

Յէից Տեառնէն չափեալ երկիրս ընդ հանուր՝
Արփիափայլ ջրաբաշխ ուրեք վայր յուռթի,
Ի սաղարթուց ղերճ ծարաւուս՝ գիտ այլուր.
Եւանէ ամալ յայց յանապատ անջըրդի,
Փթըթի երէզն եւ ծիծաղի ամային, [րածին:
Ի նոյն թըռչին ամպք՝ խունկք ծաղկանց իւ-

Զանարգասի առեալ բաղդին ըզվիճակ՝
Կըրկին պանդուխտք արնանկքս՝ յովտի կեն-
[ցաղոս,
Սով, մերկութիւն, տարեք զինին դըժընդակ.
Զըդիտեմք յո՞ դառնալ կամ իբըր տալ խոյս.
Արտօսր ի վեր զաչըս մըղէ, սիրտ զոգիս...
Եւ Տէր շնորհէ զբարերարաց հովանիս:

Ո՛վ վերնախնամ ծածկեալ դըթոյն ձեռք յոյտ-
[նէք,
Արարչագործ աստուածք, եղբարց ձեր այցող
Ամպանըման ըզհէք մարդկամք ծածանիք
Յեղակարծուց տեղալ նոցին ջեր եւ ցօղ.
Յերկրի մթերեալ՝ երկինց դանձուտայք հրա-
[ման,

Զոր մեզ սըփուէք՝ նոյնք անկորուստ ձեզ մընանս:
2
4*

Ձահք Հաստողին՝ լուցեալք կենաց մեր ի լոյս,
Իմաստուութեանն արփի ձեօք ոչ թագչ՝ ի մէնջ.
Ձեօք՝ ոչ մեղ հուպ դամբան ունի զխանձա-
[րուրս,

Մէք զամանոր վայելից ձեօք անհուֆ տենչ,
Եւ աչք յարասոր եւ սիրոյք անձկաւ ի գորով՝
Առ Տէր դաւնան ու առ ձեզ՝ տարեաւս այս
[նորով:

Տնւր Հայր անանկաց եւ ճոխից, վարձ ընդ վար-
[ձուց

Որք բարերար խնամոցդ հաղորդք լինին աստ-
կեցցեն պարգեւք նոցուն ի դարըս դարուց,
Հիմունքն ի մեր սիրտ, ծայր ի քուսմդ առա-
[գաստ.

Յաւիտենից լերանցդ աղբերք գերակայ՝
Յիւզ եւ ի մեղը արբեցուսցեն ըզնոսա.

Յաւուր՝ յոր բաղդք եւ բարձք լինին զուգա-
[հարթ,

Մերկ մանկըտիս, հաստկս անկար անտերունչ
Հանդիսասցի պըճնեալ ի տուրս նոցա զու-
[արթ,

Չայս արբայիդ փառաց հանեալ ջերմ՝ մըր-
[մուսջ.

«Տես՝ զոր յերկրի Քեզ ձօնեցին ի մեր ձեռս.
Հասո՛ նոցա ըղտոկոսին եւ զեթերս»:
1845

ԲԱԶՄԱՎԵՊ Ի ԲԱՐԵՐԱՐՍՆ

Ո՞ցուրա քոյին ջեռուցեալ ծոց եւ զամուլ՝
Այս հընգերեակ յիմաստութեան զիս ի լոյս
Վերածնանել օժանդակէ քեզ, մամուլ.
Ո՞ղանբարբառ թերթս յարդարէ բազմավէպս,
Յափանց նըշդեհ թռուցեալ՝ հընչել ըղերա-
[խոյս

Ի յերախանս Հայկին սիրոյ անվըրէպս:
Գիտէք երկինք. հասուցէք ձայն զայս դողդոջ,
Փայլատակեալ ի հրոյ հոգւոյ անդր ի վեր
Մաղթել զտարւոյս բարերջանիկ գոլ բողբոջ,
Առատատուր սատարողացն իմ վըսեմ.
Եւ երախտեայ՝ ասացէք՝ խուն զայս նըւէր
Յանձանց հեղոց յօժարընծայ զայս ձօնեմ:

Ո՞ղ ոսկեգիծ ոչ կըճէից սեանց ի տառ՝ [հից,
Ուխտիւք սրտի դրոշմեմ զանուանս իմ վե-
Որոց արձան կայ դըթուութիւնըն պայծառ,
Եւպատուանդան կանգնի զիտակըն Մասեաց,
Չաղնըւութիւն՝ առատութեան բարւոյն կից
Անմահ թողուլ ի սիրտ ու ի վէպս Հայկազ-
նեայց:

ԱՌ ՎԱՋԱՒՆԱՐ ՄԱՆՈՒԿ

ՅՈՎԱԿԻՓ ԿՈՆՏԻ

Մի այլ, քերդողք, բարձր յԵրկին հետաղօս
 Ըզպատիպատ քննեք լար,
 Այլ փոքրիկս յայս քննարիկ բարեզօդ
 Գըտջիք զամեն ձեր հընար:

Եւ մի յերկինըս մահացո՛ւք՝ միայն լոկ
 Այդպէս անփորձ յառիք չեշտ:
 Կոնտեայ լուարուք, եւ ոչ նըւազ ինչ բորբոք
 Ձեզ վառեացէ սորայս հեշտ:

Բայց դու առակ զարմանալի մըտատանջ
 Երկնից ու երկրի զուգագաս,
 Ո՛ւմ առաւել՝ երկնի՛ թ՝ երկրի հիասքանչ
 Իցես, մանուկ դու աըհաս:

Անշուշտ մանուկ է թէ կոչիս տակաւին՝
 Դու ոսկեփայլն երազոց,
 Կամ թէ սըտոց ճըմարտագոյնն ես ընաւին,
 Ո՛վ մեծդ ի փոքըր տիոց:

Եւ կամ թէ ստոյգ սրբոյն հրեշտակ Ոլիւմպեայ
 Ծածկիս քօղով լուսաթոյր,
 Այնքան նըրբին՝ մինչ հաղիւ դու դերակայ
 Ոգւոյդ ձըրեց՝ վարագոյր:

Սակայն դու ինքն ասա, ոգի զուարճ, ո՛վ ես՝
 Յայդ պարուրեալ ձեւ համեստ.
 Որ զմահացուս ընդ անմահիցըն խաբես
 Գողով զուարթնոց համարուեստ:

Մի դքեղ երկնեաց լուսակարկաջն այն Քընար,
 Կամ յաստեղաց ուստեք դաս.
 Ո՛յր ի ճակատըդ կարկառեալ ձեռք ճարտար՝
 Ձերկնաւորացն ուսոյց դաս:

Ի հայրենեաց բընկէն իջեր տարածամ՝
 Թովկէ ըզմեր կայս նըժդեհ,
 Եւ կամ թուզէլ իբր արուսեակ լուսերամ՝
 Յարեւելեան ի սուրբ դեհ:

Կամ թէ դքեղ Տեր էջոյց հանդոյն ինչ աստեղց,
 Ո՛յք յանկանեւն իսկ ի վայր՝
 Գերաշխարհիկ յօրինուածոց իւրեանց մերձ
 Թեւապարեն դերածայր:

Այլ դու ժպտիս լոկ. եւ քաղցրիկն այն ժըպիտ
 Քաջ իսկ ահա վըկայէ՝
 Ձե թէ այս թէ այն՝ քեզ նըման ժիր երաժիշտ
 Յերկինս ըզբոյն կայկայէ:

Ի մանկագոյն անշուշտ զուարթնոց ոք յանօթ
Ետ քեզ զաչկունս իւր կապոյտ,
Եւ ըզբընար եւ զհէրս եւ զայտ անաղօտ՝
Խաղաղութեան վայր անքոյթ:

Հակիրճ պատկեր իմն այգոյէս լեալ քո երկնից՝
Զհորդ կայէս զմեզ հրաշխք,
Յորժամ աչաց հորդ յանդիման սիրալից
Խաղաս ի լար գեղաշուք:

Փորձեալ առնուս. ո՛հ, եւ այն փորձ իսկ հակիրճ
Քաղէ զոգիս մեր ի վեր:
Եւ մինչ քոչեւ մարդեալ զմատուռս ի հանգրիւն,
Նախարձագանդք թըռչին մեր:

Իսկ ըզփափկիկ մինչդեռ ծըղիս լարէ՛ լար
Շարժվարժենիս փոփոխես,
Բաժըշտութիւն ինքքն թափեալ երկնավար՝
Քընար շարժուն դու իսկ ես:

Եւ անծանօթ հնչիւնք հեղեալք ի գործիդ՝
Փոխեալ ի կերպըս համայն
Զարմանս ածեն՝ զհորդ արղայդ աղարծիդ
Զայգքան ըղբամբ ածես ձայն:

Եւ բամբն եւ զիւ, եւ ոչ մին քեզ հակառակ
Լընու գկամացդ ակնարկի:
Եւ ի բըղնեան առ ի սըրտէդ ներդաշնակ
Շունչ եւ անշունչ պարփակի:

Ըզսիրունակ կլափդ ի գործին եդեալ մերձ,
Աչքդ եւ ականջք, վարք յորդ
Ի նոյն մածեալ, քաղցըր սրտիւ քով հանդերձ,
Զմայլիս անձամբըդ բոլոր:

Թեթեաշարժ գրդեալ ըզկիրթ աղեղնակ՝
Յանհուն դընաս ասպարէզ. [տեւակք՝
Դաշնակցութեան վարժ՝ մեք անվարժ հե-
Զբաւեմք փոխել քայլընդ քեզ...]

Խուովիմք... շունչք կասեալք եւ աչք անթըրթիւ.
Եւ սիրտք դերեալք տարտգրին.
Քան զԱմբիոյն ճարտար՝ զոգւոցըս գրդիւ
Արձան կանգնես քեզ յերկին:

Ո՛վ իշխեցող դու քաջ՝ քնարին սըրտորսակ,
Թէ գիտցես՝ զի դու միայն
Տաճարիս տէր ես, դու լընուս բովանդակ
Որ ինչ ի մեզ է ունայն:

Թէ գիտցես՝ զի զուարթ քոյին դոյզն ի դէմս
Ըջքո շԱստուածն ընթեւունմք,
Եւ յերթեւեկ մատանցդ ի պարս դեղաճեմս՝
Մնանին իմաստք անպատումք:

Թէ գիտցես՝ զի մերձեալ այսր յարամուր
Ունին անմահից հետազօտ
Լըսէ գնըւագ՝ զոր յար հընչէն սիրահուր՝
Քեւ թարգմանեալ համառօտ:

Թէ գիտիցես՝ զի զառաջին քեւ ճաշակ
 Հոգիքս առնուն զեթերին,
 Եւ անդ ըստ քէն յայսմ հետէ ստոյգըդ գու-
 Վըստահադոյնք դեգերին. [շակ

Թէ գիտիցես՝ այժմէն յաննիւթ իմն ի լար,
 Որպէս ըզընչ ընդ շրթունս՝
 Այնպէս զոգիս մեր կապեցեր յաստեղջ պար՝
 Յորմէ չկամին գալ ի տունս:

Բայց դու ըռես. եւ դեռ մոգիչքն ակընջաց
 Շարժին մատունքդ՝ ի յոգիս,
 Հանդոյն ծովու՝ յորմէ գարձաւ հողմն ի բաց
 Ու ալիք գրդեն դեռ զալիս:

Ո՛հ, ես ըզմասն օրհնեմ վեհին՝ որ ըզքեզ
 Աշխարհի ած ի զարմանս.
 Իցիւ, յաւերժ թէ եւ յանծայրն ասպարէզ,
 Գոյր քեզ լինել ի սքանչանս:

Բաժըտուծիւն քո՝ ս՛վ լքեսմ ինձ մանկիկ,
 Թափ ի հոգւոց մըտէ խոր.
 Եւ խորագոյնս անմեղուծիւնըդ քաղցրիկ
 Լարից քոց սերտ դաշնաւոր:

Եւ այնպէս միտք ի քէն զատեալ բաժանին՝
 Իբր աղօթիկեր թողու զքեմ,
 Կամ ցայդախոհս պըւէտ զափունս առուակին՝
 Ուր հաւն երգեր լուսնին դէմ:

Անմեղուծիւն՝ որդեակ, եւ նուագըդ սիրուն
 Յերկնից ու երկրէ պաշտին մշտ.
 Հրեշտակաբար լէ՛ր ինձ յամայր տէր նոցուն,
 Լիցիս յաւերժ երաժիշտ:

Եւ եղեցին քո կեանք միշտ քաղցր եւ փափկիկ
 Որպէս ձըգանքդ են անուշ,
 Եւ երկարեալք՝ որջափ քոյին գայլայլիկ
 Երկար ի մեզ թողու յուշ:

Միասցի՛ նդ լարիցդ եւ շունչ հոգւոյդ անտը-
 Իբրեւ փեսայ ընդ հարսին, [սեղծ
 Մինչեւ հրեշտակք բարձեալ ըզքեզ՝ հուպ
 Կարդեսցեն դէմ Արարչին: [աստեղջ

Ի ՄԱՆԿՈՒՆՍ

ԶԲՕՍՆԼՈՎ Ի ԴԱՇՏԻ

Յասպարիզիս ծաղկապար՝
 Ձեռնն բնութեան շարժէ զպար,
 Մինչ աւասիկ մօտ զինեւ
 Սահին մանկունքըս թեթեւ,
 Ըստ երակացն եռանդուն
 Գլլին կանգնին եւ ոստնուն,
 Ծաղր ի շրթունս զիրերօք
 Պատին կայտառք եւ անհոգ,
 Ի մանրաքայլ դարշապար
 Կարծեն՝ դոտնել բնաւ զաշխարհ,
 Ոմն Ասայել ոմն Աբներ
 Յաղթեն յաղթին անվէհեր,
 Մինչեւ յագեալ խինդ եւ խաղ՝
 Ի ստուեր ծառօցս խաղաղ
 Ըզխոնջութեան վարձ արդար
 Առցեն գինեակ զուարթարար,
 Եւ կերակրիկ դուղնապէտ
 Ըղքաղցն հարցէ կենսաւէտ,
 Գառանց հանգոյն վեր ի վայր
 Շարժեալ ծընօտ կարմրածայր:
 Կենդանութիւն ընդհանուր
 Ունի զպատկեր զայս մաքուր՝
 Դարձուածք աչաց շուտափոյթ
 Ծաղկունս թափեն լուսանիւթ:

Անեղութիւն դու անբիծ՝
 Կաց ի մանկտիս խնդալից,
 Յերկարելով զայս վայրկեանս,
 Ձի փախըստայք են ի կեանս:

Մ Ա Ղ Թ Ո Ւ Ն Ի

Յ Ա Ն Կ

Ամենորաբեր. Առ Հոգեւոր քեր	5
Առ Երբնձայ լանան	6
Առ ուխտանուէր եղբարս	12
Յաստածանուէր ուխտ կրօնաւորի	13
Յուխտ իւսանի	14
Ի Երբնձայ քահանայս	17
Ի Յոբելեան քահանայաւեան Հօր հոգեւորի	21
— Հ. Դաւթի Վ. Ճ.	22
Առ Երբանբար Վարդապետս	23
Ի Դարձ Կորնիւսի գահակալին Միլիւարայ յաւանուէր	25
Ի Յոբելեան կենաց Հոգեւոր Տէառն	28
Առ Վարդ Տիւլի Հոռով Դարձ ատներ	29
Ի Բաժան հրաժեպի	31
Յանակալ յեքատարձ	32
Ուխտ հոգեկից սիրելոյ	33
Առ հարազատն ծովալուս յԱլերիկս	34
Առ Կոյն	39
Առ Բանաւերն որ խնդրէր զեկրոնած	43
Պարասխանի առ քերտու	47
Առ Յովնաննն ախրայ Տաբեան ,	50
Առ Կոյն, ի քան զաւետիս Մարիբասայ	51

Առ Աղանոր սեպուհ աստիւղով օխտնի	.	54
Առ նոյն, յառաջնամ քարէկանի ըտտին նորս	.	55
Ի հարսանին Վերգինեայ Ա. Պ.	.	62
Ի հարսանին Տ. Մ.	.	63
Ի յաղթանակ ծառանգաց Պ. Եռասագէտն	.	64
Մաղթանք անանկաց յամանորն	.	65
Բաղձովէպ ի Բարբերարն իւր	.	67
Առ բաղձար ճանտի	.	68
Ի ճանկանս ՎԲօսնով ի Դաղսի	.	74

Խ Ո Հ Ո Ի Ն Ի

ԲԱՂԴ ԵՒ ԺԱՄԱՆԱԿ

Երջանկու թեան անձկոտու աւուրց անըսպառ՝
Մահանացուն ի կառս կենացն անկայուն՝
Զանմիաբանս լըծել ընդ հետըս վարուն
Ըղժամանակ եւ զբաղդ ճըգնի վայրապար․

Նա ի ստորեւս գիմէ թափով անդադար,
Սա վերձեմել անժոյժ յեթերն ի բարձունս.
Յորմէ տագնապք ի կառավարըն զարթնունս,
Եւ տատանին կառքն եւ քստմնի անդրուվար․

Մերթ ժամանակ կարեալ՝ ըզբաղդըն մասնէ,
Մերթ բաղքն անկեալ իբր երկվար շանթակէզ՝
Միւսն ըզտաղտուկ ընթացս յուժմպէտ երկայ․
[նէ։

Այլ որ բարեաց գործովք վարէ զամանակ,
Եւ գոհ սրտիւ սանձէ զբաղդին յահուր թեւս,
Նա զճանապարհ կենացն հատցէ անսայթաք։

1843

ԱՌ ԺԱՄԱՆԱԿ

Ո՛ր գընադ անդուլ անխոնջ, ժամանակ,
Թէպէտ անհուպ սըրտիս՝ քարչես զիս համակ,
Կաց առ մի վայր... Այլ կալոյ չեք քեզ հընար.
Հարկ է զքո հետ, կամ քեւ ընեւ սըրավար...
Տես ուրեմն յիս, տես, որպիսիս է սըրտէս
Կորզեալ տանիս յաւիտենիցն յասպարէս:
Ո՛ւիս յարահոս, մաշես զանցիդ իսկ ըզհուն.
Չամեն մաշես, եւ ընթանաս դու յանհունն.
Մաշեալ անկցի 'նդ հուպ եւ սրտիս ագուգայ,
Եւ դու իբր հողմն ընդ փուլս՝ անցցես եւ ընդ

[սայ:

Այլ յորժամ ոչ եւս ըզգայցեմ ըզքո թեւս,
Երթեալ գըտից զոր արդ յինէնըս թափես.
Ա՛ռ տար վարեա՛ հաւատարիմ առ ծոմն այն
Ըզարածուփ զըտակս՝ որ լայն եւ եռայն,
Մինչ ընդ խոժոռ կենաց թափի վախուռ գահ.
Երթեալ գըտից ողջ զիս եւ զիմս անդր ընդ

[մահ:

Տար ժամանակ, ի յաւիտեանն տար զիս.
Երթալ խողալ ընդ անըսպառս ընդ ալիս.
Եւ մինչ մաշողդ հանուրց մաշիս եւ դու անդ՝
Սիրտս այս կեցցէ՛ անմաշ, անմահ, անվըկանդ:

1853

ԿԵՆՍՍՎԱՐ ԺԱՄԱՆԱԿ

Կաց մահացուդ. տես, զի՞ խորհիս.
Ձի ոչ տըւան միտք ընդունայն.
Ըզմէ՛ յոգուց ելեալ խռովիս.
Ահա է զուր է ամենայն:

Ունայն են վիշտք եւ խինդք համբուն,
Ունայն եւ հոգք են եւ վայելք.
Սուտ է եւ սէր՝ որ չէ կայուն,
Եւ բնաւից հուպ կան անդարձ ելք:

Յողորս ամաց հիւսեալ քեզ ձաղկ
Վարէ անդուլն այն ժամանակ.
Անդուլ յառաջ, վաղո՞ղք եւ կաղք,
Ի չու կամք, չեմք հաստատաբնակ:

Հապա, բարձցուք անհիւթ ոռճիկ
Յաւերժագնաց ճանապարհին.
Քանզի ընթացքս են վաղանցիկ,
Անանց են կայք որ հանդերձին:

Կաց մահացուդ, տես զի՞ խորհիս.
Երթաս աստի թէ վաղ թէ ուշ.
Հոգի անմահ է քեզ տանիս.
Յաւիտենից միշտ կալլիր ուշ:

1850

ԿՐՕՆՒՒ ԵՒ ԺԱՄԱՆԱԿ

Մըրցողք անհաշաք ղերկիրս եդեալ ի միջի՝
Կուսան կըրօնք եւ կնճռագէմ ժամանակ,
Կոփեն ասեղ սուր գերանդի 'նդ կուռ խաչի.
Եւ ի կուսէն լինի դու ծերըն ծանակ:

Այլ ցէրբ ճըգնիս, է՛ ալէփետ ծերունի,
Խարդաւանել զաշխարհ ի վիհ սանդարաց.
Ձիցէ՛ քեզ շատ հունձ մանգաղոյդ չարժանի,
Հիմ՛ ընդ կենացն հոսես եւ զկայս մահաւ
[ցուաց:

Դարու դարու դիզեալ սնոսիք ու եղերունք՝
Ինքեանց բեռամբն իսկ ընկըրիեն զայն ի վայր.
Նեցուկ կանդնել զուր փորձեցին խմստունք
Ձուր փորձեսցես մահացու 'նել պինդ զաշ-
[խարհ:

Երկնածընունդ աստուածադգեաց կուսանակ
Միայն կըրօնք՝ կան աշխարհի ապաւեն.
Յաղթի 'նմանէ ամենայաղթն ամանակ.
Ընդդէմ 'նորին՝ ամենայն ջանք ոչ բաւեն:

Քանզի բարձեալ զաստուածաբարձըն լըծակ՝
Ըզխաչըն մեծ՝ արձանացեալ կայ հաւատ

Ընդ մէջ երկնից ու երկրի, ու երկուցըն կը-
[ցակ,
Եւ նիդ եդեալ պահէ զաշխարհս այս հաս-
[տատ:

Նա կարկառեալ բազուկ գըթոյ մայրենի
Ի մըրըկայոյզ վիճակ որդւոց Ադամայ,
Տարածանէ զաստուածահաշտն հովանի՝
Ձամուրն հոգւոց՝ ի թընամեաց շուրջակայ:

Քեզ ասեմ, ծեր, փըրքեա զգործիդ, հանր ընդ
[խաչ,
Կամ երթ փախիր ընդ դաշնակիցք ընդ մահ,
Կամ լուռ ժուժեա՝ մինչեւ կըրօնք ղէն իւր
[յաջ՝
Կոխեսցես զքեզ յաճիւն երկրի ցիր եւ սահ:

Իսկ դու զգաստ լեր, ո՛վ մահացու երկրավար,
Կայց ղինուորեալ կրօնից ղինու յաղթակիր.
Ձ՛ ի հուսկ աւուր երկրի՝ լիցիս երկնապար,
Եւ մի տապաստ ընդ ժամանակն ի մոխիր:

ԽԱԶԱՐՁԱՆ

Ո՛ր զբաղեալքդ էք յաշխարհի հեթեթանս,
 Ի կենցալոյս միեթարուծիւն եւ սփոփանս,
 Ճանաչեցէք բնաւ զինչ արձանդ է արի՝

Չոր պանդըխտեալն յերկնից կառոյց Տէր

[յերկրի:

Լըքէք, զաշխարհ, ըբբաղցրուծիւնդ խաբու-
 [սիկ

Տի՛նա լըքեալք լէրուք՝ ու ապա գիտասջիք:

Յորժամ սիրտ կորուսանէ զամենայն,

Վիշտք յաճախեն, եւ յոր հըպին՝ դառնանայն.

Յորժամ ի բաց խուսափիցեն խընդալիք

Եւ ուժասցին թերահաւատ սիրելիք,

Կողկողագին աչս արձակեալ հայի շուրջ

Եւ ոչ մասչի մի ոք, եւ ոչ մի գէմք լուրջ.

Յայնժամ խեթկեալ սիրտ՝ հասանէ ի վերայ

Եւ ճանաչէ զխաչ եւ խնդրէ եւ խնդայ.

Աչքն նուաղեալք վառին, վառի հոգւոյն կայծ,

Շունչն բեկբեկ փոխ՝ ի հառաչ սիրախայծ.

Իղձք ոլորեալք՝ մանեակ յարձանն անկանին,

Յամենայնէ՛ բաց ի նմանէ անմեկին: [բնաւ,

Յորժամ մեռեալ է բնաւն ինքեան, ինքն առ

Մխայն խաչիւ յայնժամ գեռ կեայ հաւաս-

[տեաւ.

Եւ մինչ համայն համակեալ լոկ թըւի խաչ,
 Խաչն ապաստան սրտի՛ միայն չէ նմա խաչ:
 Ո՛ր սիրտք կոժեալք եւ զառածեալք յաշխարհի,
 Չիք զօրավիգ քան զխաչարձանդ այդ արի:

1853

ԱՐՁԱՆ ՅԵԶՐ ԱՇԽԱՐՀԱԾՈՎՈՒԾ

Արձան տեսի՛ համառարած ծովէղեր

Ի բիւրաբիւր ալեաց կոծոյ աներեր.

Խարիսխ հաստուն չորեքկուսի ամրակուռ,

Եւ ըզնովաւ մըշտագալար սուրբ մամուռ.

Եւ ընդ նովաւ վեմ պատուանդան ահագին,

Հիմըն տարեալ գոգ ի սանդարըս ներքին.

Եւ սիւն ձըգեալ ի խարրսխէն սըրբատաչ,

Երկնից հըպէր եւ սփուէր հուր գերահրաչ: —

Հաւատք էին պատուանդան, Յոյս՝ խարիսխէր,

Եւ բոցածայր սիւնն ըսպիտակ՝ ինքն Սէր:

Ըզտաժանեալն յալիս կենացըս նաւակ՝ [տակ,

Հազիւ յանբոյթս հասուցեալ վայր՝ խոնջ վաս.

Անմաչ մանեակ սիրտ՝ ի խարիսխն հարըստեմ

Եւ յունկանէն ըզլար նաւուս իմ կապեմ.

Թող գոչիցէ այսուհետեւ ծովըն մեծ,

Ես աներկիւղ լինիմ ի քուն յարձանս յեց.

Եւ զարթուցեալ՝ գըտանիլ անդր ակն ունիմ,

Ուր երջանկաց նաւահանգիստ, ուր Սէրն իմ:

1852

Կ Ե Ա Ն Ք

Չինչ իցեն կեանք մարդոյ յովտիս անձկու
[Թեան...]

Առասպել յաւուրց նախնեաց առարկեալ,
Եղծանելով առեղծանէ եւ ոչ ոք.
Շունչ մ' ի չըրթանց լալահառաջն Աբամայ
Ընդ ամենայն անցեալ հադադ հողածնաց.
Բան մ' ի լեղուէ յանդարձ փախուստ երա
[դեալ.

Աման Թափեալ զոր չիք հընար ամփոփել.
Բոց փայլական շոյտ ի շողալ ու անցանել.
Մուխ բարձրացեալ էւ առժամայն ըսպառեալ.
Յօլ ցայգական անդիմակաց արեւու.
Սունկ, ոյր քիչեր մի դայեակ, տիւ մի դահիճ.
Հող գըրուադեալ դառնալ ընդ հուսւ ի փոշի.
Յաւերժութիւն համառօտեալ ի վայրկեան.

Սուր Թաւալունն ընդ սպադայն եւ ներկայն:
Մարդ մահացու նդունայտութեանց է շահապ.
Ջան եւ վաստակ եւ յար ընթացք ի բըրտան,
Ի բաւղածէ մառախլապատ ասպարէշ
Նեա՝ որ զերծուէն յողեղանէն ինդրէ յար.
Եւ զերծանի եւ չըդառնայ յաւիտեան:
Իցի՛ւ կառեալ յանդրդուելին ի Թիւրքախ:...

ԱՇԽԱՐՀ ԱՆԿԱՅՈՒՆ

Հողմին մեղմիկ որ զծաղկունս արդ ծածանէ՝
Խորխտ շառագմամբ վաղիւ ըզմայրս կործանէ.
Այսօր մաքուր գործեալ զգաւառու օդային,
Վաղիւ ընդ նոյն ածէ զմլթերս օրհասին.
Մինչ խոնարհեալ փարի արեւ ծովասփիւռ...
Ջուղեւոր խոնջ կազդուրելով ի զեփիւռ,
Ի մէջ գիշեր որոտայ շունդըն մըրըկաց,
Բոցածաւալ ճայթեն շանթիք կայծակաց:

Յառաւօտին ի ցոլ վառեալ արփենի
Մաղիկ հովտին դեղածիծաղ տատանի,
Ընդ երեկոյս հարեալ սապով ճաճանչից՝
Թարչամանայ զուրկ ի դունոցն երփենից:
Աստ յարեւուն ցըրտահալած ճառագայթ
Նըստեալ մաղթէ զէր՝ ծերունի դայթ ի դայթ.
Անդ տօթահար տարախարհիկ ուղեւոր
Ըզհովանիս խնդրէ գըրլոյն քրտնաթոր:

Չովկիանու պերճ մըկանամբք ի մայիս՝
Նաւակ Թեթեւ ճախրէ սահեալ ընդ ալիս.
Իսկ ի շընչէլ աշնան յեղերըս ծովուն՝
Ի Թուխ կոհակ ծըփին նըլխարք բեկ նաւուն.
Ի զուր մըրցեալ ի կապուտակն ասպարէս՝
Առ ծովեղերբն հէծէ նաւազն ճիւղապէս.
Այրիւացեալ հարսըն ի դին ակընկոր
Լացուցանէ զափունս ի կոծ աղէկատոր:

Ո՛րք ի գիրկս յուսոյ դիմէք անընդհատ,
Տեսէք, մի թող իցէ կամ բնաւ անարմատ.
Քանզի բազում նեցուկք խըլլին ի հողմոց
Եւ խնդութիւն ի տխրագէտ շըրջի կոծ:
Որ պերճ սիգայր երէկ իշխան աշխարհի,
Այսօր անձուկ շիրմին գընաց ի գերի.
Ո՛ւր արդ բաժին կենաց, հրճուանք իւր եւ
[գեղ...]

Ի սուգ դարձաւ, ու ի դառնագին մահադեղ:

Բաղխին կոհակք եւ լուծանին ի փրփուր.

Բուքք մըռննչեն, ճաճանչք գընան թաքթա
[քուր.

Կեղերջական սօսիւն խաղայ 'նդ ծառաստան,

Եւ ինքն ահեղն հերձեալ խռովի ովկեան:...

Ո՛հ, մեծամեծք երկրի անդարձ անցանեն

Իբր հողմավար փոշի կամ ցիրն այն հիւլէն:...

Մի է միայն որ միշտ մընայ անփոփոխ. [բոխ:

Սէր՝ կենցաղոյս յաղթող, սէր սուրբ ու անամ:

(Հետեռոյարար) 1642

ԾՈՎ ԿԵՆՅԱՂՈՅՍ

Յո՛ւց եղերաց, ոչ գիտեմ,

Ընդ ծով կենցաղս տարագէմ՝

Ահեղ սարերց նահատակ,

Սահեալ կամ՝ դոյզն ի տախտակ,

Ափունքն հեռի, լոյս է նուազ,

Շուրջ՝ շանթք, մըրրիկք, ժայռք, աւազ,

Եւ ես անփորձ անտեղեակ

Ի յառագաստ եւ ի ղեակ:

Եւ ահ՝ աստեղք խաւարին

Ակընկալեացս աշխարհին.

Խեղք ալեամնջ ընդ կողին,

Հաստուածք բնութեանս կողկողին.

Կասի ճըգանցս առագաստ,

Ընկճի մարմին՝ հոգւոյս լաստ.

Եւ ի չարեացս այս փաղանդ

Ո՛ր միան ինձ հետք անվտանգք:

Ո՛հ, չիք աստ չիք ծոց անքոյթ,

Զիք փրկութեան ձեռն եւ փոյթ: —

Այլ դու, Հաստիչ, եւ յայս ծուփ,

Կարես, ծագեա՛ լոյս մետուղի,

Կարկառ զյուսոյդ առասան՝

Միակ զիմ կասպ անասան.

Կառ՛ զսիրոյդ աստղ անչիջ,

Զի յորձանացս յածեալ մէջ,

Հանից ըզկեանս ըզդուշեաւ

Ընդ մահուն լոյն հովանեաւ.

Թուուցից զհոգիս ի քո ծոց

Ո՛վ Տէր, հանգիստ ծըփեւոց,

Զոր ընդ արասօր արդ գիտեմ

Յուղւոջ կենաց ծովաճեմ:...

Ա՛հ, ե՛րբ անցից յալիս բնաւ՝

Պսակահամբար նաւակաւ:

ՅՈՅՍ

Յանուած կըթոտ մարդկուծեան ցուպ եղաւ
[յոյս,

Եւ կիսաբող լուսնեակ մըտացն ի մըթարս.
Նա զմըկանամբ սահեալ պատէր զլստտ նոյեան
Եւ զեօթնամեայ ծառայութեան Յակովբայ՝
Սիրով լըծեալ՝ զերկար սաղտուկն ամփոփէր:
Նեղեւ տըկար է սիրտ մարդոյ՝ նդդէմ՝ վըշտաց,
Չուժէ ժուժեւ, թէ չըկայ յոյսն ամբարտակ.
Ամենայն շունչ կենացն յուսով հորովի,
Առանց յուսոյ՝ ոչ աչք շարժին ոչ շըրթունք:
Եւ բընուծիւն անբան՝ յուսոյ սպաս հարու:
Յուսով մըջնիկն համբար կուտէ հիւսիսոյ,
Յուսով ճնճղուկ անաես ձագուց կաղմէ բոյն,
Յուսով ծեծէ տապար ըզմոյր երկիւսերձ,
Եւ զսպառաժն՝ յուսով յանգրի կոփէ մուրձ.
Սերմն ընդ յուսոյ մշակին նընջէ յանդաստան,
Եւ ոսկեծայր բողբոջք հասկաց ամբառնան:
Յոյս ահօսէ զանդընդախորն ովկէան,
Մըբցի նդ ոլորտս, հըսկէ ի վախս եւ ի խորս,
Լապտեր կանգնի յեղբ ալէկոծ կենցաղոյս.
Յածի զլըհօք, ձըգի կամուրը ըզգեատլք.
Սահի նդ որմունս բանախց, մեղմէ զխիստ
[չգթայս:
Եւ վըշտահար սիրտ ցորչափ կեայն՝ յուսով
[կեայ:

ԱՌ ՈՐՍ ՎԱՐԵՆՆ ԶԱՇԽԱՐՀ

Յանծանօթից՝ յափուենս ուղղէալ յանծանօթ՝
Որք դեգերիք յասպարիզիդ համառօտ,
Յանուէ շըրջիք, մի՛ զկայ առնուլ գիջիք ջան,
Եւ մի՛ զբաղնուլ զորովք տըւանն ի յանօթ.
Խջեւանել եւ ոչ բնակել է հրաման:
Զննչ տատանեալ ի կենցաղում աստ՝ կայուն,
Յոր բուռն հարեալ ոչ զըզջացի մահացուն.
Յանցաւորէ ո՞ ժողովեայ ինչ անանց...
Դարձիր եւ հարց ըզգընտցեալն ի հերուն,
Ըղթօ նմանիս, քանի՛ բարձին հակ բեռանց.
Դիզեցին գանձ, տաճարաց հիմն յեցուցին.
Ծաղկամբք զեզերս նոցուն ու այգեօք ցան.
[կեցին,
Զարմանազան լուցին մըտացն ըզլսպտերս,
Եւ վերելեակս հնարիւք փառաց կանգնեցին...
Եւ ի բնակէն յանկարծ գըտին ունայն ձեռս:
Ո՞վ քք անդէտ դիւրածախի կենցաղոյս. —
Այլ ո՞վ զսըրբին ոչ կառուցէ յայն ըզյոյս.
Զունայնուծիւն՝ օրէնս աստեաց որ կարծէ՝
Կամ չըբաւէ զոգի ընտրել ի մարմնոյս,
Ունայնացեալ զանձն իւր, աւաղ, գիտասցէ:
Յուղիտից ազանց գետահետեալ աշխարհիս
Հունս յարգարունս սահունս եբաց ներկայիս.
Եւ եւս հուժկուք ժամանակին թըւին թեւք.
Սերտ ըզլըծուտ, մի՛ ջուրցն յաղթեւ ժպրհիւ
[ցիս,

Մի այնց հողմնց հակառակել՝ միտք թեթեւք :
Պոռ քաջդ, ի վեր յաստղըն հայեաց հինաւուրց,
Միայն անփոխ յօրոց փոխմանս եւ ի ջուրց :
ՅԱստուած հայեաց, չիք նորութեան առ նա

[վորձ .

Նովաւ յաշխարհս այս անըրջոց՝ ուչ ի կուրծ ,
Նովաւ արկցես ճըշմարտութեան ջան ի գործ :

1846

ԱՆՅԵԱԼՆ

Չէր սին պատկեր, չէին անուրջք անէակք
Որք յանցանելն իւրեանց թողին յիշատակ .
Մի զթեւ ընդ օդ թուուցիկ, մի զշեւղ ի մկա .
[նունս,

Մի զվայրենին նըման ասեր ըզծադկունս :
Այո՛, նոցին գունակ սահին ամք մարդկան
Այլ չըծածկի հոգւոյն շաւիղ ուրուական :
Ո՛չ . Աստուած, իկողձ՝ եւ անցեալք՝ չէն մո .
[ուացիկք,

Ոչ քօղարկէ զնոսին ոչ հէշտ ոչ կարծիք .
Ո՛չ իսկ հընչէ սիրտ երբ թըռչին յիւրմէն ամք՝
Չարմանալի արձագանգօք՝ թէ Քեղ մնամք :
Տունի դիւրանցիկ՝ յաջոյ տընկեալ Անեղին,
Քոց արմատոց՝ ոչ գաշտ ոչ սարն է տեղին .
Այլ յեզր ի նուրբ յորկոր ծովուն առեալ տակ՝
Ափն ի յափնէ տարուբերիս անըրնակ :

Ո՛վ ծոցք, ո՛վ ծուփք ամանակաց ահագինք .
Գողէք, յոր խորս խառնեցան ամբն առաջինք .
Ելեալք յինէն, ըզգամ, չթողին զիս ունայն ,
Բայց խաւարաւ փոխեալ ըզկերպ տըւընջեան .
Ո՛ւր վերացայք, ո՛ւր յածիք յոյսք գեղազու .
[արձ ,

Իմ թերակազմ՝ բաղդք՝ էր չըգայք դուք յա .
[ուալ :

Ծաղիկ տիոցս, ո՛հ, հասակիս գեղն էանց,
Անցանէ ոյժ, անցանէ սիրտ ընդ գեղձմանց .
Եւ ինքնըս ես՝ յետ այնքանեաց անցելոց՝
Անթերթ ծաղկան պէս անցանեմ հողմակոծ :
Ահա ծածկին ոլորտք յեաուստ, ներկայս կէտ՝
Է անկայուն ինձ պատուանդան ոտընխէթ :
Ահա գայթեալ ի կենաց . . . ո՛ւր անկանիմ . . .
Ի քեզ, հանուրց ժամանակաց Աստուած իմ :
1845

ՆԵՐԿՍՅՍ

Ո՛, զի՛ լըպիծ նըրբաշաւիղ արահէտ
Կայ խորանգունդ կրկին վըհից անըրպետ,
Որ զմարդ բոլոր յուսով, փառօք, մեծու .
[թեամք՝
Բարձեալ բերէ իբրեւ օդ թոյլ՝ ըզթոյլ ամբ :
Բաբէ կամուրջ գնալեաց՝ եւ ինքդ իսկ գնայուն .
Ո՛վ նորադբանչ ներկայք, անկեանք էուրթիւն :

Ի յապառնոյն ծովէ Թափել յանցեալն այն,
 Ծնանել ի մահ, անիր անուն դու միայն,
 Այս են ներկայ, այս վայրկեան, այս ժամանակ՝
 Յոր կեղակարծ մարդ վըստահի նոյնդունակ.
 Աւաղ յուսոյն, ասեմ, կենացն եւ դործոց՝
 Որ յայդպիսիք առերեւոյթ յանձնի ծոց:
 Ըզճեր հարցին, Քանի՞ են ամբք՝ հինաւուրց.
 Ասէ, Անմի. գընաց անցեալն հանգոյն ջուրց,
 Զոր ըմբըռնէլ ձեռամբ զուր ճիգն եւ անմարթ.
 Իսկ յապագայն ո՞ արկանել ի շխէ կարթ:
 Անցեալն՝ ի քէն ել, զապագայն վարձեալ չէս.
 Տես, յանուանեալ ներկայուամ իբրը գործես,
 Որ քան զերազ եւ քան զըստուէր, քան ըզոյս՝
 Սուտ է եւ ճոխ ի հաղբ ի լար ի հրապոյրս,
 Լայնածաւալ Թէպէտ սահման ցուցանէ:
 Ըզգճն՝ ոչ սերմն, ոչ հիմունս անդ արկանէ.
 Այլ իբր արծուի յօդոյն կոհակ ի կախ նա՝
 Մերթ ընդ անցեալս, մերթ յապառնին հինի.
 [նայ.

Եւ իբր ըզնետ՝ ոյր չիք ի լարն առնել դարձ՝
 Ընդ շէշտ շաւիղ մըխի յորըտ վերամբարձ.
 Աղէզն ըզինամս էին գիտէ, զսէրն ի լար,
 Եւ նըսպտակ՝ զարբայու Թիւն իւր անձառ:

1845

Ա. Պ. Ս. Գ. Ա. Յ. Ն.

Վաղիւ, եւ այլ վաղիւ, յամիս, յամս ի գալ...
 Եւ մինչեւ ցէրբ ի ժամանակն ակընկալ.
 Արդեօք հասցեն ի կարծական ապառնիդ,
 Թէ ոչ քան զոյս մերձ կացցէ ծոց տապանիդ.
 Կամ Թէ լիցի՞ դալին սայծառ եւ հանդարտ
 Բերող բարեաց, իբր յերազելքք քում արդ.
 Արդեօք լըցցի՞ն երբէք անօթք ըզձից ծակք,
 Եւ ժամանել յակընկալեացդ իցէս ծագ:
 Տես, մի խաբիս. ոսկեճամուկ վարագոյր
 Չապագայն դէմն Թուէցուցանէ, լուսաթոյր.
 Իբր ըզճաղկանց Թերթ՝ խըլէս ժամնետ ընդետ,
 Եւ էրբ սսես գայ ժամանակն անձկաւէտ:
 Եւ նա եկեալ իսկ է, եւ դու չիմացար.
 Մտօք ական հարցեր զերկնի ճանապարհ.
 Զանմահն, ըզմին, ըզբո զհոգին սպտուական՝
 Ի մուրացիկ աւուրս առնես ապաստան:
 Անդ քեզ ըստոյդ ոմն ապառնի հասեալ գայ,
 Կեանքդ ի ժանիս ժամանակի սղոցեալ կայ.
 Ում մընայիր եւ որում ոչ՝ ահա մահ...
 Զի զանգիտես ընդառաջել դու վըստահ.
 Անկարծ գիշեր զանվերջալոյսն ունի կեանս.
 Վայ որ գալոցն յուսով խոտէ զսուռն վայր.
 [կեանս:

Քեզ քան զամեն ապառնի ստոյգ մտալուտ՝
Ծանիր ըզմահ՝ մի զհեշտ վայելս հոսանուտ .
Հաւատք յանցեալն , յոյս յապագայն , սէր
[այժմէն՝

Քեզ ի պահնակ կենաց լիցին եւ ի զէն :
1845

Հ Ա Ն Դ Ե Ր Ձ Ե Ա Լ Ի Ն

Առօրէիւ չափին աստէնքս ամենայն ,
Չար եւ բարի , ճիգն օգտակար եւ ունայն .
Մեծ են մարդոյ 'նդ արեգակամբ խորհուրդք
[Իւր ,

Շըրջապատեալ սակայն ունի զմահ՝ անձնիւր :
Իսկ յետոյ զինչ . . ի վեր զհոգւոյ տնր զաչկուռնս ,
Հաւատացեալք , հայեանց ընդ մահ անգրագոյնս ,
Հեղեղադնաց կենցաղոյս չես դու դերի ,
Ճակատագրեալ յանմահէն բնակ եթերի .
Իբր ըզվըտակ բարձանց պանդուխտ՝ շունչդ ան
[Ժոյժ

Ի խորածոր ճընշի յանձուկ հետս ըզգոյշ ,
Ձի բարձրագոյն ցայտեսցէ ջինջ Երկնասլուղ :
'Իրակից որդանց այժմիկ յերկիր դեանասող ,
Աստղակաճառ խորանք Երկնից են քեզ յարկ ,
Յանմահութիւն , ի սէր , յԱստուած պարա
[փակ .

Ըզկէտ վըշտացդ՝ Երանութիւնք անվախձանք ,
Եւ ըզրոպէդ՝ յաւիտենից փոխեն կեանք .

Եւ այնչափ սիրորդ տառապեալ կայցէ վայր՝
Որչափ ծանեաւ Տէր յեութեան իւր յամայր :
Այս հանդերձեալք քո . բայց ջանիւ թէ խըն
[դրես .

Թէ ոչ՝ կան դառն հանդերձեալք քեզ ի ստու
[րես :
Հանց ըզհոգիդ , ընդ ո՞ր յերկուցն այն ուղղի .
Քանզի մարդոյ 'նդ միջնաշաւիղ չիք տեղի :

Ծ Ա Ղ Ի Թ Է Ա Ր Տ Օ Ս Ր

Ո՛հ մարդկային արարուածք
Յեղաշըջեալք իբր յանուի ,
Եւ յարափոխ նորակերպք ,
Անհասք եւ քաջ մըտառուի .
Ոչ այնպէս տիւ եւ գիշեր
Կամ լուսնացոյց փոխի քարտ ,
Որպէս շեղեալ հակառակ
Յանկարծադէպ չըրջի մարդ :
Մին յար ի սկիզբն , ոմն յաւարտ
Ներակըրթին հանապաղ ,
Ոմն ի վէմ թըւի հիմնել ,
Միւսն յանյատակ ի յաւաղ .
Նա զմըթնագոյն սիրէ զկերպ ,
Ընդ լոյս յառեալ սա պըշնու .
Նա որպէս հողմ թափառիկ ,
Սա որպէս ժայռ սակ առնու .

Սիրեն ըզկեանս եւ ծախին .
 Ձինչս՝ եւ ի բանտ արգելուն .
 Ի թաղ ի բարձ նըկըրտին ,
 Եւ անկանին ու ընկենուն .
 Ընդ սուղ շաւիղ գարձադարձ
 Ըշտառապանս երկայնեն .
 Փոխան միոյն բիւրս բարձեալ
 Հոգովք յերկրէս ելանեն :
 Ո՛հ , յարարուածս այսգունակ
 Յեղաշըջեալ մահացուս ,
 Քրքիջ բարձից ըզճաղու՝
 Թէ արձակեմ արտասուս :

1848

ԱՄԱՆՈՐԱԲԵՐ ՈՂՋՈՅՆՔ

Ընդ անսահման արփայադնացըն ճանապարհ՝
 Ե՛րթ , ողջոյն ամանորաբեր ,
 Եւ աստեղաց ոսկեծըլին ընդ գարշապար ,
 Ձկենսուենակին ան երկրիս ըզջեր :
 Ընդ քստմնածայր ծիծաղապնաց ծըփինս ծովու՝
 Ե՛րթ , ողջոյն ամանորաբեր ,
 Անդընդահերձ սահարկելոց զեղերբք մահու
 Հանդըրուանս մաղթել աներեր :
 Ընդ նրբատարրը նուագասոյլ հողմոց հնչմունս՝
 Ե՛րթ , ողջոյն ամանորաբեր ,

Ընդ հիւսս օդոց ընդ թիուս թեւոց ընդ ցիր բուր-
 [մունս
 Բերրիանաց տալ համբոյր հրաւեր :
 Ընդ սիգաշարժ յուղմունս հասկաց արտից խար-
 [տեալ՝
 Ե՛րթ , ողջոյն ամանորաբեր ,
 Եւ մարմանդից ծաղկազգէցից ընդ այստ աղուաշ,
 Բաղմարդիւն հաստել սոհմաբեր :
 Ընդ դայլայլիկս օդապարիցն երաժըշտաց՝
 Ե՛րթ , ողջոյն ամանորաբեր ,
 Եւ ընդ խոխոջ քաղցրահարկաջ խաղից առուաց
 Ձերկնայինն իջուցանել սէր :
 Օ՛ն , ընդ սըրտից հեղահառաջ հրաշունչ հծծիւն՝
 Ե՛րթ , ողջոյն ամանորաբեր ,
 Ե՛րթ ընդ ծաւալս ծաւիկ չաջցըն ցօղածիւն .
 Ե՛րթ , հանդիր առ սրտիցըն տէր :

1849

Ս.ՈՒ ԱՄԱՆՈՐՆ

Ողջոյն ընդ քեզ , նոր տարի ,
 Յամանակաց ծածկելոց
 Լիցի գալուստ քո բարի ,
 Եւ արդասեօք լիածոց .

Յանպարագիծ դարուց կէտ՝
 Քայլ մի է քոյդ ասպարէզ,
 Ոյր չերեւի անգամ հետ.
 Սահայն այլադգ չափիս մեզ՝
 Առօրէիցս հողածնաց,
 Զորոց չըջանս համօրէն
 Սահաւք ի քոց նրմանեաց
 Յարչաւն երազ հասանեն:
 Ժամանակին կէտք եւ քայլք՝
 Եւ նօսրագոյն իւր վայրկեանք,
 Այս զաղիաղփուէք եւ անփայլք
 Այս մահացուաց կոչին կեանք.
 Եւ ողջունեալդ առ ի մէնջ
 Դու նորահաս ժամանակ,
 Անլուր առ կամս եւ առ տենչ՝
 Սանձեալ զէրկիր բովանդակ,
 Իբր ըզարմուղ ինչ կրմուղ
 Եթէ կամօք թէ անկամ՝
 Վարես ըզմեզ՝ յանդարձն ուղ,
 Ո՛ր ինքնահաճ բարեկամ:
 Զի այս օրէնքդ են՝ գընամք.
 Այլ այս քեզ յո՛ւշ, ո՛ տարի,
 Զի յաւիտեան մեք մընամք՝
 Կէլով ըզկէտ մեր բարի:

Ի ՏԱՐԵԳՆԱՅՆ

Այսպէս ուրեմն հակիրճ եղեր
 Զարեգական շըրջանս, ո՛վ Տէր,
 Որ չափէ զկեանքս մահացուաց
 Ի մէն անշէղ ըրպէս ճըշգած.
 Ո՛չ եւս նորք գարձցին առ իս
 Ըստ փոփոխման ամանակիս:
 Ծիծաղադէմ ժըպտէր դարուն,
 Իոց թօթափեաց սուան առիւծուն,
 Կապեաց աշուն պըտուղս ի փուռնջ,
 Հընչեաց յերկնից ամբոց շըշունջ.
 Մաընչեաց հողմըն հիւսիսեակ,
 Զիւնացան դաշտք ասրաքատակ:
 Թըլ՝ ինձ յետին շըրջանս արփուոյն
 Բոլորեցաւ երագագոյն...
 Խորդեանն ի պար ամպագընաց
 Ի ջերմն եհաս ըոյս հայրենեաց.
 Հատոյց երկիր զարգասիս իւր.
 Դու մահացու, անցցէս թափուր:
 Զեն քո աստէն հայրենի կայք,
 Անձըն նըժդեհ, ուղւոյ զաւակ.
 Շոյս քան զընթացս արեգական
 Անցեալի կառս հընձող դաժան՝
 Ըղբերանդոյն բերան անկուշտ
 Յիմ նրմանիս կըշուէ անշուշտ.

Վաղէալ յանկարծ ժանա ծերունին
 Արձանանայ ի հիւղ հիբին·
 Ընդորահաս մանուկ չըքնաղ՝
 Ընդ սըրածայրն հանէ մանգաղ·
 Դընի տապաստ ի մահու յարկ,
 Եուրջ գան կոծողքն ի հրապարակ:
 Զոր յերեկին փունջ վարդենեաց՝
 Վարսից պըսակ դուստրըն քաղեաց,
 Առեալ ըզնոյն մայրըն գողդոջ
 Սըքուէ գլերմաւ սիրտ ի թընդոջ:
 Ո՛հ, գընաց մարդ յանգարձ վըճիւռ,
 Մեք լալագին պընումք յակճիւռ:
 Ո՛հ, ո՛հ, քանկք քան զիս յառաջ
 Թարշամեցան ծաղկունք զըւարձ·
 Նըման խըռուի ես հողմահար
 Սարսուեմէրին յամայի սար:
 Ի գիւս անուոց շողայ մանգաղ,
 Բաղինին գըրունք, տիրէ զըմբաղ: ...
 Ո՛հ, ժամաջափն հընչեաց պըղինձ...
 Ու ահեղ կրկինն արձագանգքն ինձ:
 Ամն յանցելոյն մուս յովկիան,
 Պատկեր կենացս անգարձական:
 Այլ չիմ կարծել անձին վըտանդ·
 Յաւերթուեման չիցեմ ժառանգ:

1830

Ի Տ Ա Ր Է Կ Ա Պ Ն

Եւ դ՞ն էրթաս ամ՝ ընկողմնեւ անյարիր·
 Եւ այս յեափն ձայնք ողջունիցդ են յերկիր·
 Յաւերթականն ովկիանոս լայնալիճ՝
 Մուսցուեթեան քեզ հանգերձի խոր մահիճ·
 Իսկ ինձ որ յերթ քոյին ըզդամըս սարսուռ
 Եւ կամ ի ծուփս յիշատակաց առաթուր,
 Զինչ ինձ ի քէն մնայցէ՝ տարիդ փախըստեայ,
 (Թէ արդարեւ դու ոչ ես գնամս ի բացեայ)...
 Ահա հընչէ անխոնջ ու արգարն այն պըղինձ
 Որ զամն ողջոյն մըշտաքարոզ չափեաց ինձ,
 Եւ սրտագինս ի հուսկ յեափն յայս դողանջ՝
 Զօրհասական թըւի գոչել զիւր թառանչ...
 Ո՛հ, ճնշի յայսքան յիշատակս հոգիս իմ,
 Եւ յակամայս ի յարտասուս թաթաւիմ·
 Ոչ ըզտարին՝ այլ զամանակ զոր գընաց՝
 Ողբամ, ըզգին յաւերթական զիմ կենաց:
 Քանկ չըռայլք մեք ի վատնեւ վայրտապար,
 Քանկ անամարք զերթեալն յողբալ կծծաբար...
 Կայ կայ... ահա ժամն այն, գիշեր հասարակ...
 Ո՛հ, վերացմաւ թըռեաւ անց գնաց ամն արագ:
 Այսպէս փոխին ժամանակին հուսկ յաջորդք·
 Եւ զինչ բերին ինձ բաղդք՝ յաջող թէ ձա

[խորդք: ...

Բարեաւ անկիր յաւիտենին դու ի ծով
Ա՛՛՛ որ ծաղու գաս, եւ երթաս մեզ կոծով,
Եւ քո լիցի փոխան գալուստ բարենշան,
Ո՛վ զուգասա՛հ ժամանակին նոր իշխան:

1845-1846

ԱՆՅԱՆ ԵՒ ԱՅԴ

Եկն եւ էանց ամ. անց ձրմեռն, անց գարուն.
Հըրճուանք եւ վիշտք անցին ընդ սիրտ անա.
[պատ.

Եւ թէ բարեաւ գայ թէ չարեօք պատարուն՝
Նոր եղանակ եւ նոր զգացուած սըրտապատ,
Անցանէ եւ այդ:

Ձիք ինչ կայուն. որ թըւին յամր եւ որ շոյտ,
Յանց հաճոյից ոսկեակ եւ թուին որոգայթ,
Ամպատեսակն ու ամպատեակ յուսոյ կոյտ,
Բաղդ արագոտն յերթալ, ի գալգայթ ի գայթ.
Անցանէ եւ այդ:

Փարեանց զերկրաւ որքան բաւեն գիրիք ան.
[ձուկք,

Յիւշ եւ յուղեղըս փափկացիր անընդհատ,
Ըզէշտամիտ գըլուխ պըճնեալ նոր վարգօւք՝
Խաղա՛ խընդա ի տխ, յոսկի եւ յերկաթ.
Անցանէ եւ այդ:

Եւ որ ի սուգ նըստիս համակ վըշտատես
Բըռնաւորաց խաղալիկ յայտ եւ անյայտ,
Եւ որ կամու կամ ակամայ զլաւն ատես՝
Յանդորրուժեան շաւղըտեղեալ խուլ եւ խայթ,
Անցանէ եւ այդ:

Ո՛վ բարձրաճեմ միտք, ձեռք երադք, սիրտք
[չըւայլք
Որք հետս հորդէք շահու՝ յանկոխ պողոտայդ,
Հայեցարձք յոր քան ըզձեզըն նախ այլք.
Եւ թէ ի գիւտ յաջողեցայք նորհայթայթ՝
Անցանէ եւ այդ:

Ե՛կ սիրտ ժուժկալ, ամբարձ ի վեր զաչըս դու...
Եւ ահա զի՞նչ որ ի քեզ քաղցըր տեղայ:
Տեսեր զերկին, քանի՞ սփոփանք քաղցրատու.
Մեծ է անդ սէր, մեծ էն անդ վարձք յապագայդ,
Եւ չանցանէ այդ:

1851

ԱՆԴՈՐՐ ԵՒ ՍԷՐ

Օրհնեալ արեւ՝ որ հուր աջօքն ըսպառէ զմութ ,
 Յարուցանէ զքնութիւն թաղեալ՝ լոյս կենսա-
 [նիւթ .

Օրհնեալ գարուն հարաւաշունչ որ ցընդէ զձիւն .
 Դաշտ ըզգէնու դալար եւ սիրտ զըւարձութիւն :

Օրհնեալ է սիւս միջօրէի որ նուաճէ զտօթ ,
 Որպէս խորհուրդ հանդարտ՝ անկեալի միտք ջէ-
 [րոտ .

Օրհնեալ է ամօն երեկոյրին ժամու պարապ՝
 Որ յորդորէ զձեմն ի մարմանդ ցօղատարափ :

Օրհնեալ ի սարն եւ ի բացին լոյն հովանի՝
 Որ ի խոհուն գլուխ մենաւոր տարածանի .
 Օրհնեալ գնայուն բաժակըն զով ընդ անպատ՝
 Որ կազգուրէ զուղեւոր՝ տանըն սիրակաթ .

Օրհնեալ ծաղիկ՝ ոյր յետին բոյր կըրթէ յսպուշ ,
 Եւ որ ըզքիմըս պարարեն սլտուղք անուշ .
 Օրհնեալ հաւուն գիշերոյ ձայն զուարթնոց
 [ընկեր ,
 Օրհնեալ գուպարքն հաստատութեան՝ դրդողք
 [ըզսէր :

Օրհնեալ լերանց ոլորտախառըն գունդ վըրան
 Որ զհայրենիան իմ յուշ ածեն երկնախորան .

Օրհնեալ անծայր ծովն յարածուփ յարածիծաղ
 Պասկեր կենացն այն մըշտաշարժ մըշտախաղաղ .

Օրհնեալ յետին գիշերոյ աստղ՝ այգուն դուշակ ,
 Որպէս ի սիրտ ծըփեալ՝ յետին յոյս անուշակ ,
 Օրհնեալ ճաճանչն հեղ՝ որ յարտօսը ամպոյց
 [խառնի ,

Օրհնեալ անդորր՝ որ յետ միգաց մըրըկաց ծնա-
 [նի .

Եւ առաւել օրհնեալ են ձեռք բուժիչ ցաւոց .
 Օրհնեալ շըրթունք որ հաշտ աւնեն զամբոխս
 [հոգւոց .

Օրհնեալ է սիրտ որ խաղաղէ զսիրտս ընկերաց .
 Եւ յաւիտեան օրհնեալ սիրոյ սփռիչն Աստուած :

ԶՈՒԳՈՒԹԻՒՆ

Զուգութիւն է մայր բարեաց,
անզուգութիւն ծնող չարեաց:
ԵՂԻՇԵ՛.

Ի սկիզբն հանուրց, զարմանահրաշ ի վախճան՝
Հոյժ համագոյք գրնան ի նոյն միութիւն,
Կամ սիրայինք ի կեանս, կամ զոյգք ի մահուան.
Երկնից խորան փարի զերկրաւ համբոյր հեղ,
Ծուփքն ծաւալք ճարմանդ կըցին երկոցուն,
Իբր անգամանդ երկութիւթ սըրտից սիրակէզ.
Թեւախառնեալ սրբեն օգոյք եւ տարերք,
Ներգաշնակեալ աստեղական հուր դասուն՝
Զուգաձայնէն սանդարմեաց եւ ընդերք.
Աչք ցօղացայտ զուարթնոց հոգեոց գան ընդ հոզ:
Արձանանան վէմք շիրմի զհետ արեւուն,
Նոր ծիածանըս ծնանին շանթք շող ի շող.
Շողկապ խարխիս յերկինս յերկիր ինքնն սէր՝
Որ քաղցր ի լուծ կաշկանդէ զգօրըս հրաբուն.
Համանմանեաց ըսպաս տանի զուգաբեր:
Զուգութիւն՝ զոր չաժէ բարիս աշխարհի.
Անզուգութեամբ՝ ոյց նա չեղեւ չարեաց բոյն.
Ի՛ւ խաղան, ա՛նս, յուսաջորհմազգք երկրի:
Օ՛ն, ձեռն ի ձեռն համակարծիս համասէր
Զօգիմք եղբարբըս զուգակրօնք զուգարիւն,
Եւ համաշունչ եղեն արեւոյք ընդ եթեր:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵՄՆ ՁՍՅՆ ՀՆՁԵՍՅԻ

Ի սըրտահար սառամանեաց ըղձեղ կարգամ աշ-
խոյժք ջերտոս,
Անմահութեան է ի ձեզ սիւսդ, հասպ, ի գա-
հըդ սպառգամաց,
Զընդոյրըն մուսայից զհետ շարժելով շունչ
հեղաբնաց,
Քընարասաստ բախմամբ՝ զալիս նըստուցանել
մղձկուտ սըրտից
Յուզելոց ի կրից բերմանց եւ ժանսաժուտ
ժամանակաց:
Ագոնավար աթենական քան արիսեան սարող
թընդից,
Հանձար թէ ծաղը ըզհամօրէն արձակելով
գլորդմամբք երկրի՝
Ի շիահիննս հանուրց զինուց հակամարտից՝
գնայցէ անահ,
Այլ ըղձական ծըղիս հարեալ զհամբուրա-
սէրըն հաշտութեան՝
Զուարթագին ահանողաց հայցէ շարժմունս
հեղայածիկ,
Թեպէտ եւ ցօղս ինչ աղուականս կայլակես-
ցեն թարթից քնքշանք:
Ո՛հ, գըթութիւն, Տէր, գըթութիւն այց արա-
սցէ մահկանացուաց.

Բանդագուշեալք եւ խակագործք, այլ էն որ-
դիք, քեզ ասեն Հայր.
Հայր առաջին անունն է Քո ի մէջը, դարձո՛ւ աչս
հայրենիս.
Եւ ջերաջերմ թէ ի մերոցս սյոքան ցընդեալ
ծուխ արտասուեաց,
Եւ կենսախառն ճապաղեաց վերադարձեալ
արեան ոգի,
Եւ քան ըզմահ՛ դառն երաշխէսք սիրափա-
փադ որբոց անձանց,
Թէ հրացընցուղ այսքան տարափք երկնասը-
ցիկք բաղխին ընդ քեզ,
Թօթափեցցին շարք շանթաշարժք յաստու-
ծեան քոց արտեւանանց.
Դարանակալն յաւիտենից խաղաղութիւն՝
դարձցի յիւր դահ,
Դարձցի հեղն այն, դարձցի հաստիչ դարձցի
սիրուն խաղաղութիւն,
Որ սասանեալ յաստուածամուխ խսկ սրորէ-
նցդ ի սրբակապան՝
Դաստ ի կըթոտ մատըռուակէ արդարու-
թեանդ ահաւորի,
Զբաժակն արեան, բաժակ լալեաց, բաժակ
խանձից եւ սրածութեանց,
Զոր ի հերուն քամեաց յերկրէ վըճիւ ահեղ
կամպարտք մեղաց,
Եւ այժմ, էհէ՛, դարձեալ ի նոյն ծըփան տա-
գնապա ախարհածով
Աղքք եւ աղինք՝ չարեաց հաղորդք, խէթք
յապագայց, էլիցն անդէտք:

Կէսք սանձակո՛ծ եւ այլք անսանձ, վարիչք
վարեալք յապշոպ ի նոյն.
Ոչ զըրկեալն հանգարակ, ոչ զըրկահար
խնդայ՝ նդ հարուած.
Ամաչէ յաղթական, փառաւորի յաղթեալն
յամօթ,
Կապեալն ոտուցանէ, եւ որ կապէն՝ զինք
վարակէ.
Որ տապալէն ու որ տապալին՝ դէմ ընդդէմ
կան ըղդողանի.
Անհասիցըն ձեռնարձակք եւ առձեռնեայց
ապախտաւորք:
Արդարութեան կէտն ի միջիկայ, մահացուաց
աղք երկխառակ՝
Հանդիսակաց արձանացեալք՝ տարածըգեն
միշտ անդրադոյնս:
Յամառութիւնք բաղմակարծիք անհաշտ ու
սոխք բաղխին յիրար.
Շարժեն սուսեր մանկունք խաղոյ, թըղկաց
դոռան՝ արք կորովիք.
Լերկ մանկութիւն ուրացաւ զԱթենաս, զէն
ընդ ուս եբեր.
Հողոնեցան դէմք ամօթլեած, հրաղինեցան
աղու աղջկունք.
Գըրդասուն ելք կենաց՝ ի խիստ խոնարհեցան
մուտս օրհասին.
Բոմբիւնք մահու, շոխնդն արհաւրաց վերա-
պատուեալ եղեւ քան լոյս.
Հարաւ յանօթս որոտահուրս աստուածա-
բարձ զէնն հաշտարար.

Գձըձեցար եւ դու հարսնեակ նազելի, ո՛վ
քրիստոսեան կրօնք:

Չայն տեսեալ ըզգծնութեան՝ արտասուեաց
ելք զերկիր.

Արտասուեաց հրեշտակն երկրի, շարժեաց
գըլուխ կայծակնավարս:

Ի խուճապէլ հանձարեղին կարծեաց պան-
դոյրն իմաստնանալ.

Լարեցան լեղուք, լըցան աղեղնաբանք ի հրա-
պարակս,

Շատխօսութեամբ եւ սըտութեամբ ողորեցին
առ հասարակ.

Ամենայն ոք քաղսքադէտ, իւրաքանչիւր ոք
հնարիմաց.

Բանասէր երիկեան յեց ի ջախջախ փետուրն՝
յողայ

Թող թէ զքաղաք՝ փոքըր միւս եւս երկնավա-
րէլ քեզ ուսուսցէ.

Յասպարէզ կարգայ՝ որ զոտն յոտանէ այն
ինչ չէր փոխեալ.

Լուեսցեն ծերք, զ՛ ի համբակաց խելապա-
տակ զեղաւ հանձար.

Ամաչեսցէ իմաստուն. լուռ լիցի արգար, զի
նոր է գարս,

Եւ նոր տեսին լոյս, նոր աստեղս՝ որոց ի վիհս
երթային ոտք.

Ազատ է մարդ, հայթհայթեսցուք զաղաոու-
թիւն, եւ որպիսի՛....

Այս էն ո՛վ Տէր, այս համախառով երկրի տա-
գնասք ջերմնասարսուռ,

Ընդ որ հարկ հասարակաց դընես հորդել
զանձնիւր շաւիղ.

Յամաստուցից մինչ ի բարձանց աստուածու-
թեանըդ ծիծաղես

Չկամահաճոյ եւ զաղփաղփուն իրակու-
թեամբք մահկանացուաց,

Ոչ անցասուճնն դիտելով եւ ըզժըպիրհն ա-
ղակատանս:

Այլ եթէ, աւա՛ղ երկրիս, սլարոք անհրաժեշտք
կարգան ըզլքեժ,

Եւ տակաւին սուր վերացեալ է քո ի խրատ
որդւոց մարդկան,

Արկ աղէ, արկ, ... եւ իշխե՞ զայս աղերար-
կու մաղթել բերան. —

Արկ ըզսուրն արդարութեան յանօրինի դա-
սուն նրժար.

Կորացի կրունկն արիննաճեմ յանպարտա-
հոսըն ճապաղուջ.

Համբուրեսցէ բերան դուռոյ զոտն անմեղին
զոր ընկըձեաց.

Հերքեսցի հողահանուն մարդակոտոր եղջիւր
կոկոզ,

Ընդոստուսցէ զնա հեշտհոլով բաղդին ա նիւ
եւ մանրեսցէ...

Եւ ի քթըթել քում փայլական համառօ-
տեալ ըզլքեժ երկրի՝

Արձակեսցես յուխախդ բազնէ՝ յերկնակար-
կառն Այրարտայ՝

Չկամարն յաշտից՝ ի կայծս արեան եւ յար-
տասուս շափիւղափայլ,

Եւ լըռեացեն հրացանութիւնք, լըռեացեն
խօսամբոխսութիւնք.

Եւ յընդհանուրս ցանկալն խաղաղորդեան
նայն հրկեացի:

1819

ՍԻՐՏ ՍՈՒՐԲ ԵՒ ՀՈԳԻ ԽՈՆԱՐՀ

Ոչ ընդ հաստուածս հըսկայի հաճի Տէր, ոչ ընդ
կորով,

Ոչ որ յըլճից բըռնամուղ վաղէ զբնութեան
ըզջափով.

Անդոհք զանձանց նըկըրտին, եւ անժամանք՝
յոր կան դէս՝

Զանձն եւ զերկինս վայրապար ողբովք առնեն
դատափետ.

Այլ ընդ խոնարհըն սըրտիւ որ վերասլաց
տածէ սէր,

Յիշատակաւ յաւերժից ճէնձերելով անձնա-
նուէր:

Բաղդի հիքի յԱրարէն վիճակեցաւ եւ ոչ ոք.

Բայց թէ տուէլոցըն շնորհաց անփոյթ եղեւ
իւր կամօք.

Կամաւ է մարդ, իւ գըթեաց՝ դիտէ նովին եւ
յառնել.

Յարուցիչ զինքն ունելով ըզբարեակէր տէրն
ընաւ:

Փոքրիկ հաստուած է սըրտի յերկթաղանթեան
սուղ անկիւն,

Այլ է փոքուն անդ կըրէ զանբաւատար զօ-
րութիւն:

Մեծ է երկիրս, այլ հաղեւ Հաստըն ոտից
պատուանդան.

Աթոռ անձուկ է նըմն եւ երկնավայրն ան-
սահման.

Հանգիստ ասէղ զօրութեանցն եւ հաճու-
թեանցըն դագար՝

Յուզեաց քնընեաց եգիտ Տէր ըզմահացուին
սիրտ խոնարհ:

Մինչ էրն ինչ չեւ, եւ միայն տարածանէր
յընդհանուրս՝

Յանչափական ոչընչից՝ աշխարհս անչափս ած
ի դուրս,

Ուր դումարեալ ներգործէր անգորբաւէան
էութիւն,

Եւ զօրութեանցն ասէղից ոչ հանդուրժէր
ընաւ բնութիւն.

Իսկ վէհագոյն մինչ էած զաշխարհաբար կամս
ի գործ՝

Մեծ իմն աշխարհ յաշխարհի կառուցանել
նոր ու անփորձ,

Տեղե յերկինս ոչ դըտաւ եւ ոչ յոչընչսըն
թաքուն,

Այլ է կուսի միում սիրտ փոքրիկ, ցած, հեղ
եւ սիրուն:

Ոչ հրամանաց ձայնս հասոյց, ոչ ձեռն ահեղ
անդ կարկառ
Որպէս երբեմն ի հաստեւ զտարերս եւ մարդ՝
յիւր տիպար.
Այլ զինքն համբուն խաղացոյց՝ չափաւորեալ
յանբիծն այն.
Ոչ եւս հաստուած, այլ զհաստինն աստուա-
ծուծինն՝ անդուստ հան:
Այսքան սիրտ մեծ է ի մարդ խոնարհուածամբ
խորացեալ,
Եւ մըշտեռանդըն սիրով անդու յինքեան
ընդլայնեալ:
Ճարտարապետըն սըրտից ի հալոցացն եր-
կնայնոց
Կայծակ մի վառ սիրասուն յամենեցուն էարկ
ծոց. —
Չանբիծ ըզձից դէր լուցկիս, յօժար կամօքդ
արծարծեա, —
Եւ կայծըն խուն՝ քան զերկինս ընդարձա-
կեալ յօրանայ:
Յայնժամ շըրթունք քեզ շարժին, ոչ ի բար-
բառ պերճուածեան,
Այլ սրովբէից հանդունակ փոխեալ ի լար
հրաթերթեան,
Ոչ եւս լէզու յօդաձայն ճըգնի զսըրտիդ ի-
մացուած,
Այլ յառաջեալ ինքն հոգի պատմէ զանձառս
լըսեւեաց.
Անդ ոչ հընչէ ոչ մի վանկ, ոչ մի միմուռ հա-
տանի,

Այլ համօրէն իսկ բնուծինն ի ճառս հրաշից
զեզանի.
Ծուխ ծիրանի ծաւալեալ ընդ սըրտադուրս
քո ի վեր,
Հոյք հրեղինաց քեզ դրդեալ կայցեն ի յակ-
ճիւս աւընթեր,
Ըզմաքրափայլ կուսուծեանցն արկեալ զու-
սով մեծ շուշան՝
Ընդ որ երկինք եւ երկիր առ հասարակ հիւ-
նան.
Եւ երկնասերմ սիրոյն վարդ բացափայլեալ
ի ծոցին՝
Յաստուածուծինն անդր ըզփայլն հատանե-
լով ըզնեբբին.
Քաղցրիկ աջօքն եւ ունկամբ կան դըրուս-
տից քոց ի լուր,
Չառ յաստուածուստն ընկալեալ շընչեն ի
քեզ չըքնալ հուր:
Անդ իմանա՛ զինչ է սէր՝ ում արժանի ոչ
ինչ է,
Որ զանց զերկրաւս արարեալ՝ անդու ի երկնից
հառաչէ.
Ում բարուծիննքս անցաւոր են արդարեւ
կըզկըզանք,
Վատից սըրտից անըզքոյշ պատրաստեալ
հալքք եւ դարանք,
Առ որով քեզ՝ սին է նշոյլ զարարածովք սա-
հաւոր
Իբր յարեւէ չոյզ հաստ սառըն ցըրտին խեց-
բեկոր.

Եւ մարմին՝ խոտ, զոր եւ խուն մի խամբէ բոց
 չարահրատ,
 Հոյք հեշտութեանց ըզնովաւ՝ խարոյկ նիւ-
 թոց յարաբարդ.
 Կըծուեալ աչաց ի ծըխոյն տեսանէն այլ ընդ
 այլոյ,
 Եւ մնորեալ կոյր բանին՝ չեն դարչութիւնքն
 անհաճոյ:
 Աւա՛ղ ըզմարդն՝ որ ի տիպ տիրականին կառու-
 ցաւ.
 Անտրդագոյն քան զանբանս իւրովք կամբ
 դձըձեցաւ.
 Չաստուածաբուխ սիրոյն վայր՝ փիծ կըրկց
 ետ խառնարան,
 Զհովիտ սլայծաւ շուշանին՝ հար քըստմաւ-
 փուշ ի խոպան.
 Հայեցաւ Տէրն ի բարձանց, եւ արասուեաց
 շնորհք Հոգւոյն.
 Յի՛նչ հաստեցաւ եւ արդ յի՛նչ զառածանի
 սիրտ մարդոյն:
 Այլ քաւ, օ՛ն անդր այս ի քէն, ո՛վ զբաստաւ-
 սէր դու հոգեակ.
 Ընդ աղաւնիս ճեմիցի որ փայփայէն զաղաւ-
 նեակ.
 Հոգի ունիս հրեշաակի, ստացիր եւ կամն,
 զի կարես.
 Կոխեա զճրասարս աշխարհի, եւ սուրբ է
 քո ասպարէս:
 Յիշեա, զի մի սիրտ է քո, եւ Ստեղծողիդ
 զայն սարտիս.

Սափո՛ր սիրոյ հրածորան, կարկառ Հաստչին
 զոր ունիս:
 Ո՛հ, խաղացո յայն աղբիւր զազնըւական
 հիւթ սըրտիդ,
 Եւ մի՛նդ երկիր վայրաբեր վասնես կենաց
 քոց զառիթ.
 Յաստղակոհակ ի ծովէն հատեալ վըտակ դու
 սիրուն,
 Մի՛ այլուր, մի՛, այլ յաղբիւր քոյն դարձիր,
 Էրթ յայն հուն,
 Երթ ուր հանուրք սըրբազանք երթան լինին
 սըրտավէժ,
 Յաստուածութեան ովկիան զուգածըփեւ
 միշտ յաւէժ:

Խ Ո Ն Ա Ր Հ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Բնդէր տարեալի վեր գրըուի բարձրաձաղի՝
 Երկնից հմայեա ակընկալեօք անհալ .
 Դարձիր ի վայր սիրտ դուռող, որդնըդ աղկաղի,
 Ճանապարհ դիւր կայ . քեզ առ ոտըն համարձակ:
 Եջտ է շաւիղ բարձանց, դրժուար փափայլք,
 Թեւաւորաց է ճախրել անդր անվըտանք,
 Տըկար ոտից դեդեւկոա հեղ լիցին կայք . [անք:
 Յերկրի վարժեաց, դերկնից ցանկաս թէ խոյ-
 Խոնարհութեան եւեթ շաւիղ անկասկած,
 Բնդ որ երբէք ոչ խոնջեացն ուղեւոր .
 Ո՛վ սիրտ շուարեալ, հայեանց այո վեր յԱս-
 [տուած,
 Այլ ընդ խոնարհ հեալս գըտցես զիւր շընորհ:
 Խոնարհութիւն . դու մոլթք կենաց կամըրոց,
 Բնդ որ Աստուած արար լ ուսոյց ելեւեջ .
 Խոնարհութիւն, լէր դու սըրտի ցուպ ցաւոց .
 Եւ անվըտանք անցցէ 'նդ կըրից իւրոց մէջ:
 Յորժամ խորհուրդք հըպարտք տեղան հուր եւ
 [մուխ,
 Թեւօքդ հեզիկ լէր դու հոգւոյն հովանի .
 Եւ մինչ հեծէ 'նդ ծանու բեռամբ սիրտ տըր-
 [մուղ,
 Երթ լըծակցեաց, եւ զամենայն քեւ տանի:

Ա Ր Ի Ա Ր Ա Ն Յ

Արի արանց էր եւ երթայր,
 Եւ յերթն առնուլ՝ աշխարհ թընդայր:
 Բարձրաձակատ բարձրահայեաց
 Զաջօքն ածեալ հիւ հըրձուանաց,
 Եւ սիրտ ի ծոց ուրախալիւր՝
 Հաղիւ ներէր կոխել զերկիր .
 Ծուրջ ուրոտիցըս բոլորակ
 Սահման թըւէր խուս ու անարձակ .
 Այնքան յուսով էր պատարուն,
 Այնքան սիրով էր եռանդուն:
 Արի արանց էր եւ երթայր,
 Եւ յերթն առնուլ՝ աշխարհ թընդայր:
 Եւ կորով եւ քաջալանջ,
 Ի վըտանդաց դու աննահանջ,
 Դիմադրաւեալ անդէն անդրահ՝
 Ըզբանակաց իսկ մերժէր զահ .
 Զարիւնթեան զգեցեալ արբուն
 Արհամարհէր զհաստիս համբուն .
 Մանկութիւն՝ խոտ էր առաթուր,
 Մերութիւն՝ խալ ինչ թաքթաբուր .
 Ինքն եղեւին յաղթահասակ
 Հովանաւոր մայրեաց պըսակ:
 Արի արանց էր եւ երթայր,
 Եւ յերթն առնուլ՝ աշխարհ թընդայր:
 Աշխարհս համայն՝ ինչ ոչ արժէր,
 Զամեն զնրնէր զամեն մերժէր,

Արծաթ ու ոսկի կայր արհամարհ
 Առ սիգաշարժն այն գարջապար․
 Ոչ մի գոհար ակնախորտիղ
 Շողայր շարժէր զտչսն շափիղ։
 Նրմա թափուր են թանգարանք,
 Նոր ինչ չունին վաճառականք․
 Ոչ ոք ճարտար հընարագէտ
 Բաւէր առնել յինքն հակամէտ։
 Արի արանց էր եւ երթայր,
 Եւ յերթն առնուլ աշխարհ թընդայր։

Տիեզերաց յառեալ ընդ ծիր՝
 Միւսմըկոյ արար ընտիր․
 Կարթեալ ըզսիրան ի մի եւեթ՝
 Ըզնա միայն ձրգէր ըզհետ։
 Ի միջակէտն եգեալ սրտի
 Թըւէր ամենն այլ սընտտի․
 Սէրն ի սըրտին էր բարձրաբահ,
 Եւ յոյս առոյգ փարատէր զահ։
 Տեսեալ ըզնա՝ երանեցին,
 Եւ երանէր անձամբ անձին։
 Արի արանց էր եւ երթայր,
 Եւ յերթն առնուլ՝ աշխարհ թընդայր։

Թեթեւ թըռչէր բաղճն իւր վառ, վառ,
 Կարապետեալ փառաց ի փառս,
 Եւ վարդապոյն ոլորան հանդէս՝
 Լայնեալ տեղի տայր ճեպ ընդ ճեպ․
 Ինքն ի սըրտին խայտացեալ սէր
 Շողայր շարժէր ճակատ վըսեր․
 Եւ ծածանեալ գիսակս ընդ ուս
 Թօթափելով բոց ընդ աչկունս,

Իբր երկվար ռազմիկ փռնչէր
 Եւ խոյանայր եւ յառաջէր։
 Արի արանց էր եւ երթայր․․․
 Եւ երթիցէ մինչեւ ցո՞ր վայր։
 Գամ մ՝ իջուցեալ զաչս ի գետին,
 Եւ զի՞նչ ի տես գայր առ ոտին․․․
 Ընդէր պաղի փաղփուն ճակատ,
 Ընդէր մածնուն վարսք ոսկեհատ․․․
 Որպէս փայլակըն նուաղի․
 Սէրն ի սըրտին մէջ խաղաղի,
 Յոյս՝ վերջոտնեալ տան ասպարէս,
 Եւ մոռանայ զքնաւ զիւր հանդէս․․․
 Ա՛հ, անփախուստն հանուրց սահման,
 Նրմ՝ անջըպետ կայր, գերեզման․․․
 Արի արանց էր, եւ չերթայր․
 Ոտն ի յերեք, սիրտըն թընդայր։․․․

Արեւ ի մայրըն խորասոյզ,
 Լուսին ու աստեղք ամպրոպայոյզ,
 Հողմն ցըրտին, եւ ընութիւն լուրջ,
 Խաւար խոնաւ տարածեալ շուրջ,
 Երկինք մածեալք իբրու քարայր
 Եւ սոսափիւն մահու գոռայր։․․․
 Յողուոց եհան, «Ո՛հ յոյս, ո՛հ սէր»․․․
 Ի ոչինչ դիտէր, ոչինչ լըսէր։
 Վաղէլ զվըհին այն ոտն ամբարձ․․․
 Եւ վիհն անէզր էր եւ անդարձ։

Արի արանցն այն՝ ոչ եւս էր․․․
 Ո՛հ, ոչ եւս յոյս, ո՛հ, ոչ եւս սէր։

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԻ

Երեք եւ զորս անհնար է ինձ խնանայ, եւ զորս յորդն ոչ ձանալեալ. Զնետս արծոռոյ բռնացելոյ, եւ զձանապարհս օճի ի վերայ վրովի, եւ զլաշիրս նաշի ընդ ծով գնացելոյ. եւ զձանապարհս առն երխասարդի:

ԱՌՍԿԲ ՍՈՂՈՄՈՆԻ

Հորածեւեան լայնասիւնու խոյախաղաց եւ վըսեմ՝

Սաւառնացեալ սուրացեալ վերանայ չէաւ արփածեմ,

Վարազաջեղ կրուակտուց լիամագիւ հուրաչէայ,

Յերկինս յեթերս յարձակի, թողեալ զըւրրսս ի բացեայ,

Արհամարհեալ ըզլերամբք՝ համարի զամպըս նըկունս.

Պարտասին աջք հետազօտք զհետ սլացելոյն ի բարձունս.

Նաթեւաբախ յառաջէ համառօտեալ ըզսահմանս.

Եւ ոչ բաւեն գըծիւ հետք յարագարագըն խոյանս:

Արծոնի է սուր. ի կարկառըս լերանց բոյն իւր ի կախ.

Ինքըն զերկնիւք քերելով, եւ հետքն անհուն եւ խաղաղ:

Զարհուրագին է սարսուռ եւ սօսափիւնք մըկանանց.

Սոսկալիթխար ու անարի յողն եւ ի պորտ ուժապանձ,

Գալարագեղ եւ ճապուկ, օղ ընդ օղին քընթընեալ

Զհասակն հարուստ կանգնաշար կըռեալ ձուլէ միաբայլ.

Շըչէ շըճէ եւ շարժի, տարեալ ըզտուտն աւ գըլխին,

Եւ ըզգըլուխ բարձրածօձ՝ պարսեալ ձըգէ բացագին,

Փայլակնաձեւ ի թըրթիւ ծամաճըռեալ ըղվիմաւ,

Կողէ ի կող ճապատի, պատի զլերամբ եւ զանձաւ:

Օձ է վիշապ, շանթելով սուղէ ի սորըս խաւար,

Եւ ի սողան՝ ըսպառի ստուերակերտն իւր ճանապարհ:

Ընդ համասիւնու հողանի տարածութիւնըս նաւէտ

Ծիածաւալ ծով անծայր, որրան ծըփանց յարավէտ,

Ճեղքեալ ձեմեալ ձօձ առեալ ըզմըկանամբք անփետուր,

Թըռուցեալ գայ լատափայտ պաստառալիւր կողամուր.

Օգապարիկ եւ լուղակ, մըրըրկածեւ եւ հրաշունչ,

Տոհորակեալ ընդ տարերս ամէհիս խօլս յա-
րամուռնն։
Կառք եւ կամուրջ գընայուն, փրփրայարոյց
ասպատակ,
Պատըշքամեալ զանդընդովք՝ յուսոյ տաճար
անյատակ։
ՆԱ՛ն է, հնարից ու արգասեաց ըշտեմարան
ակաղճուն,
Վարդի յալիս անըսպառս, եւ շաւիղք ոչ են
նորուն։ —
Ամբարձի զայս ի բարձունս, եւ խոնարհեալ էր
արծուին,
Ի լայնալիճ՝ աղեղանց թափեալ թօթափք
թըռչանին.
Ակնակապիճ իւր շիջեալ. եւ հողմ՝ ձըրձէր
ըզփետուրս։
Տեսի զլիչապըն վիժեալ ի սորամուտ ծակա-
դուրս,
Իբըր կաղնի ոստաքանց, եւ անրակք տուռըն
տուռն անդ,
Օղք եւ լեղուն եռասայր վիմատառեալք եւ
կաշկանդ։
Ո՛հ, եւ զծովուն շահատակ աեսի զնաւ՝ հուպ
ի հանգիստ,
Նենգեալ յալեաց եւ հողմոց կողքըն կռածոյք
բարձրանիստ,
Թեւակապուտ եւ կարկամ՝ ի խիթ ու ի խիճ՝
խողալիք,
Ձըրապարպատ եւ ջախջախ՝ մերկ թափուր
կայր բացալիք։...

Երևտասարդ քաջառոյդ գեղեցկագեղ եւ հուժ-
կու,
Հանձարաշատ խորագէտ ու առ ամենայն սիր-
արկու,
Որ բարձրագլուխ բարձրայօն եւ բարձրա-
բայլ ընթանաս,
Բաղդ ի բըռին, յոյս քո զքեւ, եւ շուրջ վայ-
ելք ձեռընհաս.
Յանձնապատան ի կորով մըտաց եւ յաջ եւ
ի լանջ,
Փառք եւ համբաւ, շահ եւ սէր՝ վարեն ըզ-
սիրտդ աննահանջ.
Արհամարհես զառաջնովք, վըստահ յեռանդն
եւ յաւիւն,
Ընդ բարձր, ընդ խոր եւ ընդ լայն անդունդս՝
հորդել նոր քեզ հուն.
Հայեանց յարծուին բարձրաձեմ, յօձ խոր, եւ
ի նաւըդ հարուստ,
Եւ ծանկր. չիք ձանապարհ յերկրի անբոյթ
ու անկորուստ։

ԱՆՓԹԻ ՈՐՍՈՐԴ

Միջօրէի բարձր ու պայծառ կամարէն
 Կայծակ թափուէր զինչ ի դարձնի բարկ փրուէն.
 Չորս կողմն այրած դեղնած էր լայն անապատ,
 Տաք տաք շոգի երնէր յաւղէն անընդհատ.
 Մէջ տեղն անտառ էր թանձրախիտ եւ ծառուտ,
 Ինչ փունջ մի մաղ ի ճակատ կունտ ու կաշուտ :
 Ժամ՝ չանգըստի էր բընութեան ու անտառին,
 Ղադեր էր հով ջրերուն, գազերը հով ծառին.
 Ի զով շքբին քրնէր ամեն կենդանի.
 Բայց անութի կուշտըն միայն քուն չունի :...

Յանտառին ծայրէն ժափելով կու դար
 Մէկ երիտասարդ մ' յոգնած ու մըլար.
 Երեսով կարմիր, ճակատով դեղին,
 Մաղեր թուխ ու թաւ, մօրուք սեւադին.
 Մասներըն մաղոտ, երկայն ու խաղուկ,
 Աչքըն՝ կէս մարած կըրակի խարուկ.
 Սյուտերըն թուամած զետ կաշի նըռան,
 Ծընօտըն կախուած, կիսաբաց բերան :
 Խուրձ մը նեաերու ի շալակն ունէր,
 Չեռայ գաւաղան լարթափ աղեղն էր.
 Որսորդ էր կըտընձ, այլ ուժէ ընկած,
 Չօրն ի բուն սրսիկ զարնել չէր կըրցած.
 Տաքն ու յոգնութիւն եւ անօթութիւն
 Սիրտըն քաղէին եւ ոյժ ծընկնէրուն.

Հասաւ զինչ հարբած՝ բեւեկնոյն ներբեւ,
 Մարմըրած աչք նայեցաւ յարեւ.
 Թափեց ըղկապարձն յուսէն ի դետին,
 Փըռուեցաւ ընկաւ նըման իւր նետին,
 Չըգեց անիծեց զաղեղն անպիտան.
 Քընանամ, ըսաւ, կու սարսէր մահուան.
 Անչարժ ու անգոյն դեմքին վերեւէն
 Կ'անցնէր տրամուծիւն՝ ինչ շուք տերեւէն :...

Օրհասարակն անցեր, յետինքն էր մօտեր,
 Ղադարած տարերքն յանկարձ արթընցեր.
 Հոյն յանապատէն հասեր էր յանտառ,
 Տերեւէ տերեւ շարժ ու դող կ'երթար.
 Ի ծառոց ծայրէն փըչեց շունչ զովիկ,
 Երիտասարդին զըպաւ պաղ հովիկ.
 Բացաւ նըւաղած աչերն ու թըմըրած...
 Տեսաւ իր նըման մէկ մ' հոն մօտ կեցած.
 Նըման կերպարանք եւ նըման հասակ.
 Բայց փափուկ մարմնով գունուըն ճերմակ.
 Մաղերըն խարսէչ, լուսերըն կապոյտ,
 Բողբոն՝ չէզուութեան անոյշ երեւոյթ :
 Չեռքն ի կախ ունէր փայտեղէն պընակ,
 Թեւէին տակ տաքուկ լաւաշ ըսպիտակ :
 Երիտասարդին շարժելն օր տեսաւ,
 Կանչեց անուշիկ, « Եղբայր իմ Եսաւ » :
 Եսաւ մարմըրած աչերըն շարժեց, [չեց :
 « Վայ, եղբայրս Յակոբ »... կէս շընջով կան-
 Չեռք տըւաւ Յակոբ, կըռթնեցաւ ծառին.
 Պնակըն տեսաւ, գոյն եկաւ երեսին.
 « Ի՛նչ տեսնում, ըսաւ, եղբայր, ի՛նչ ունիս.

Թէ զԱստուած սիրես՝ արեցող գերիս.
Զօրն ի բուն գարաակ ժուռ եմէկեր հօս,
Քաղուեր է հօգիս, ու չեմ գրտած որս»:

Եսաւ նըստած կու նայէր,
Աչերն աղբիւր վաղցընէր.
Լացաւ Յակոբն ալ սիրուն.
Բայց ձայն մ'առաւ իր հօգուն:
« Լաց ունիմ տաք և ոսպնաթան,
Ինձ ու հօվուիս բաւական.
Զիս ու զհօվուըս զըրկեմ,
Լացիկ թանիկ քեզ ճըգեմ:
— Լացիկ թանիկդ այս անգամ
Տուր ինձ, ինչ կամքդ՝ էս քեզ տամ:
— Լացիկ թանիկ քեզ ըլլայ,
Կեր ու քո սիրան ուժովայ.
Բայց փոխարէն այս առուր
Անդրանկուծիւնդ ինձի տուր:
— Ո՛հ, էս մեռնիմ ու կ'երթամ,
Կարճ են օրերս ու կարճ ժամ.
Անդրանկուծիւնս ինչ պիտի.
Եղբայր, ահա քեզ տըւի»:

Թօթվեց Յակոբ զաջն Եսաւայ.
« Լացիկ թանիկ թող քեզ ըլլայ,
Կեր, ըսաւ, կեր եւ ուժովցիր
Եւ անդրանիկ զիս քեզ ճանչցիր»:
Գըրկեց զեղբայրն ու պագ տըւաւ,
Լացիկ թանիկ թողուց թըւաւ:

Եսաւ յօգնած քաղցած բացաւ լայն բերան.
Կերաւ լափեց եւ եկաւ ուժն ի վըրան:
Ելաւ ցատքեց, բայց բան պակէր ի սըրտէն.
Անդրանկուծեան շընորհքն ել՛ր էր իրմէն:
Կուշան որ լըցուաւ, աչքըն բացուաւ, իմաւ
[ցաւ.
Բայց ինչ օգուտ, խոստմունքն իր դէմ կանւ
[գնեցաւ.
Խողոցուց աչքն ու դարձուց հետ Յակոբայ.
Ոչ Յակոբ, ոչ անդրանկուծիւն կը դառնայ.
« Այսպէս, խաբով էղբայր, կանչեց յուսաւ
[հատ,
Անդրանկուծին առիւր՝ տալով ոսպնի մ'հատ»...
Կոտրեց պընակն, զարկաւ կապարճն ի շալկին,
Քաշեց զաղէղն, ու ծածկեցաւ յանտառին:

Ո՛վ դու պարծող յաղէղ խեղաց, լէզուիդ նեա,
Որ թափառիս գիշեր ցորեկ որսոց հետ,
Անտառ մացառ շարժես՝ անդուծ թափ տալով,
Անցած տեղերդ յաւեր դառնան սոսկալով.
Փախչին որսերդ ի քէն ի ձոր եւ ի սար...
Բայց այն սուր սուր նետերն որ տաս վեր ու
Քանի՛ քանի՛ անմեղաց, ո՛հ, զէան բերեն, [վար՝
Քանի՛ որբեր կ'ընեն, քանի՛ բոյն կ'աւրեն.
Քանի՛ անձագ մայրեր ճուռալով կը թըռչին...
Լըսէ Աստուած, ցըրուէ նետերդ մէջ օգին.
Հըպարտ արուեստդ ըզքեզ թողու անօթի.

Անդրանկու թիւնդ առնու եղբայրդ հեղհօդի
 Դու գեռ բերանդ ի հով՝ աղեղըդ լարած
 Անտառ մացառ շարժէս երթաս թափառած:
 Դարձի՛ր դարձի՛ր որսորդ, աղեղըդ թո՛ղ սուր,
 Գընա գառնուկ հովուէ ի դաշտ ու ի բլուր-
 Խոտն է դալար, առուակն է զով, օդ սլայծառ:
 Որսորդ, եկուր ի դաշտ, թող զայդ սեւ ան-
 [տառ.
 Հօս շքբիկ կայ, հօս ծործորիկ, հօս լէրինք,
 Թող սուր հօյ՛ հօն՛յ ձայններն, եկ ան հընչէ՛
 [սրինդ:
 Գառներն են հեղ, ուլերն հըլու, շունք ըզ-
 [գաստ.
 Հովիւ եղեր, ամեն բան հօս քեզ պատրաստ.
 Որսորդ, դարձի՛ր յանտառէդ, նեաըդ թո՛ղ
 [սուր,
 Ա՛ռ ցուպ հովուի, ու հին ցաւերըն մոռցուր:
 Երկինք միշտ հաշտ են, միշտ արեւն է սլայծառ.
 Ա՛հ, սիրաք մարդկան, ինչո՛ւ գուք այդչափ
 [յամառ:...

Ի ՅԵՍՈՒ ԵՒ ՅԱՐԵԻ

Դեսպան օրավար, ի շող շաւղիդ հիմ ճեպիս.
 Անդո՛ւլ արեւակ, դըլլա՛ ծուլա՛ ինձ այսօր,
 Եւ մի՛ գու լուսնակ՝ գիշերավար խուճապիս.
 Յայքը եւ ցերեակք գոն բիւրք ձեզ նոր.
 Ի գործ՝ մընայ ինձ այս մի օր:

Կայէք ի կայիդ ձերում արեւդ եւ լուսին,
 Եւ մի՛ զսակ լուսոյ խանդայք ում պէտս ունի
 [ձեզ.
 Մի՛ հիւսն արջնաթոյր սիւսեսցի ցուրտ գիշե-
 Մինչեւ հատից անցից անգէզ, [րին,
 Հատից եւ ես զիմ ասպարէզ:
 Յերկնից առեալ աղջ՝ կըրթիմ ի կուռնըպատակ.
 Ունիմ եւ ես գործ մի յաշխարհի կատարել.
 Ընդդէմ թըշնամեաց Աստուծոյ կամ նահաւ
 Մինչեւ կենացս անուի դըրբել [տակ.
 Գործ մի ունիմ ես բոլորել:
 Ունիմ եւ ես վըէժ մ՛ առնուլ, եւ Տեառն իսկ
 [է վըէժ.
 Եւ սիրտս է համբոյր, հաշտ եւ հարուած՝ զոր
 [ածեմ.
 Չարի դիմամարտ՝ ի բարին գէտ կամ յաւերժ:
 Արեւ, լուսնակ, յուշիկք ի ճեմ,
 Ձի զգործ զի զվըէժն իմ լուծանեմ:

Այլ, ո՛հ, կեանք խաբկանք՝ ինձ քան զաստեղս
 [ի սահ փոյթ,
 Խիթամ թէ զիմ գործն ու զվըէժ թողում կիս
 [աւանդ...
 Բայց մի՞ ոչ երթամ յամահօւթիւն. եւ զի
 [փոյթ.
 Օ՛ն լուսնակ գու նդ արեգականդ
 Կայքիք վըկայք ինձ ի կայդ անդ:

ՆՈՐՈՎԵՍՅԻՈՐՊԷՍ ԱՐԾՈՒՈՅ

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ՔՈ

ՍԱՂՄՈՍ

Թափեալ գընի արծուոյն փետուր •

Ինքն ի վեմին նըստեալ տըխուր՝

Ընդ սար եւ ձոր հողմավար

Դիտէ զթեւոցն իւր աւար։ . . .

Եւ ահա կողք իւր նորոգին •

Աշխոյժ կայտառ վառէ զողին •

Եւ խոյանայ նորաթեւ

Յարեւ ի լոյս՝ սուր թեթեւ։

Ի մանկութեան տիոց կապուտ

Յեզը ի վիմիդ նըստեալ եւ դուդ •

Ըզլերացեալ ամաց շար՝

Ո՛ւր գըացես, ծէր սըրտահար։ —

Բաճէ, ոչ եւս դառնան քեզ ամբ •

Այլ նորոգին կեանք յամերամբ • —

Հողի յանխոնջ յեցեալ սէր՝

Յանմահութիւն թըռչի վեր։

1853

Ո՞ առեկր զիս ըստ անոց առարցն առաջնոց •

յորս՝ Աստուած պահեկր զիս •

ՅՈՒՐ

Էի եւ եմ՝ այլ ո՛հ, ոչ եւս որ ի սկըզբանն •

Ո՛ւր են աւուրքն իմ առաջին •

Մինչ խայտայի յաղբերս ու ի մարդ ծաղկազան •

Արդ աչքս աղբեւրք ծորեալք ի դէմս՝ որ թա-

Ո՛ւր այն ծաղկունքն իմ առաջին։ [աւմին •

Ո՛, զինչ զըւարթ, զինչ դեղեցիկ քան մանկու-

Ո՛ւր եւ աւուրքն իմ առաջին • [թիւն •

Թախիծ եւ հող հըպեալ սըրտիս՝ հալէր իսկոյն •

Ընդ մըկանունս հըրձուանաց լոյզ գայր իմ

Ո՛ւր մանկութիւնն իմ առաջին։ [հողին •

Յարբունս հասեալ՝ ծանեայ զիս մարդ, զաղք

Ո՛ւր են աւուրքն իմ առաջին • [սիրեցի •

Զի հընասպանծ սիրով ստացայ սիրտ հայեցի •

Եւ չէր յաղինս անփառունահ տոհմ իմ նա-

Ո՛ւր հայրենիքն իմ առաջին։ խկին •

Զի գոհ զի՛ սեդ սիրտ՝ որ եդիտ բարեկամ սերտ •

Ո՛ւր են աւուրքն իմ առաջին • [սերտ •

Մըսերիմք յեցք՝ թ'երկիր դրդուել՝ ճեմին նը-

Այլ նուազի սիրտ ի զուգահեցէն տարաբաժին •

Ո՛ւր բարեկամքն իմ առաջին։

Պարգուն հասակ զորդանալեաց կանգնէր նե-
Ո՛ւր են աւուրքն իմ առաջին, [ցուկ-
Ձի հովանեակ ինամոցս ի տխ սփռէր փափուկ-
Չըզգայր կեանք զիւր նըւաղէլն, յայլս հոսեալ
Ո՛ւր սիրասնունեքքն իմ առաջին: [զոգին.

Ժըրեալ են ժամք. բարձեալ իմքն, ո՛հ, բառնիմ
Ո՛ւր են աւուրքն իմ առաջին:... [եւ էս.
Հայիմ յայս կոյս եւ յայն, ու ահա լինիմ ան-
[տես:..
Ձիք աստ դիւր սըրտի... Ո՛հ, Աստուած, պա-
[հեա զհոգին՝
Ոյր ես վերջն յոյս ու առաջին:

Հ Ա Յ Ե Յ Ա Ր Ո Ւ Ք Ի Շ Ո Ւ Շ Ա Ն Ն

Վ Ա Յ Ր Ե Ն Ի

Հոգք ըզհոգեաւս հեղեալ բազուձք՝ նեղէին զիս.
Թողի զբազարս եւ անդագար էր եղիւ իս.
Անցի նոգ թատերս, ընդ հրասպարակս եւ տեսա-
Եւ ոչ գըտի հանգիստ սըրտիս: [բանս,
Լըքեալ ըզէն՝ ի դաշտն ելի ես բացավայր,
Ի շունչ հողմոյն գամ մի թընդաց սիրտըս վեր
[վայր.
Այլ խորհըրդոցս հանգոյն դաճի զնովաւ խըւ-
Դէմք բընու թեանն անհետանայր: [նեալ՝

Դանդազելով իբր յանըզայս հասի յովիտ
Ընդ մենական ծառով նըստայ մէն կորափիտ.
Ժամք ոչ գիտեմ քանիք արգեօք անցին զինեւ
Յափշու թեանս անգ վարանամիտ,
Մինչեւ սաղարթ մի փըրթուցեալ ի հովանւոյս,
Հեղիկ սահեալ քերեաց զայտիւք տըխատերչս,
Եւ ի խորին թմբու թենէ սթափեալ զոգիս՝
Չաչս իմ դարձոյց յայս եւ յայն կոյս.
Եւ տեսի՝ բունձ փոքրիկ գոգ հինգ քայլ աւ երկ՝
Բարձրացողուն եւ խայտապեղ շուշան վայրի.
Ըստ խաղ հողմոյն նա մերթ ցածնոյր մերթ ամ
Եւ հարկանէր վառ ըզվառի: [բառնայր
Խոհք իմ կասեալք՝ գըլխովին ակն եղէ ի նոյն,
Ձիւրդ, ասեմ, անտես կայ տունկս այս գեղա-
[գոյն,
Եւ ընդ խըռան խոտոց հընձեալ ի հոց մաա-
Եւ յիշէցի զբան տերունւոյն: [նի.—
Բաբէ, թէ այսբան պերճ պըճնէ զվայրին ծաղիկ՝
Որ այսօր կայ, վաղիւ լինի բացընկեցիկ,
Աստուած՝ որ զայն արար՝ տունէ անտես ըզմարդ
Յոր զիւրականն եհար կընիք:...
Ո՛վ բազմահոգ մարդ՝ անցաւօրս յաւիտենի,
Ե՛կ եւ հայեաց գամ մ՝ ի շուշանըն վայրենի.
Հաստիչ նորուն եւ քո առնէ զայդ մատնանիչ.
Եւ ապա տո՛ւր պատասխանի:

ԱՐՏԱԼԱԾԻԿ

Ս Ա Ղ Ա Ր Թ Հ Ա Ճ Ա Ր Ի Ո Յ Ն

Ի մենաւոր բըլրակի
 Կայր քաջուղէշ հաճարի,
 Ի սիւս հողմոց շէշտակի
 Յերիւրելով ձայն քնարի.
 Իսկ մի սաղարթըն յառեալ
 Յոստոց բարձանց ընդ հովիտ,
 Յարեգահանն ոսկեփայլ
 Ժըաէր սփռել զիւր ժըպիտ.
 Ծուրջ ըզնովաւ խաղային
 Բաղում ծառոց հիւսք եւ զարդ.
 Զերծուլ խաղալ ընդ նոսին
 Բաղձայր խարտեաշն այն սաղարթ:

ՀԱՃԱՐԻՆ

Ո՛ւր դու յոստոցըդ զանխոււլ,
 Յուղեալի յոյզ բաղմադէմ,
 Լուծեալ զհանգոյց՝ տարադէմ
 Սլանաս, սաղարթ իմ խարխուլ:

Ս Ա Ղ Ա Ր Թ Ն

Յերկիր բաղդին անծանօթ
 Տարուբերիլ ըզձանամ,
 Հեռացեալ գամ քան ըզդամ՝
 Մինչդեռ կարծիմ լինել մօտ:

ՀԱՃԱՐԻՆ

Եւ էր սաղարթ իմ՝ ի զուր
 Իբր յաշնանի սըգաղքած՝
 Հողմեահասուրուտ արտալած
 Երթաս լինիս թաքթաբուր:

Ս Ա Ղ Ա Ր Թ Ն

Հողմահոծեալ ծուփ ի ծուփ
 Երթամ ուր իղձք՝ զիս վարեն,
 Եւ հեռաւոր ի վայրէն
 Դառնամ հայիմ հուղ առ հուղ:

ՀԱՃԱՐԻՆ

Զիցէ՞ տեսեալ քո զտերեւս
 Ոստոց աըւեալ վաղ հրաժեշտ,
 Թափառ վարել կեանս անհէշտ
 Անցողս անջերս անարեւս:

ՍՍՂԱՐԹՅՆ

Սահայն հեղինկն այն սողորն
Որ ի հովտին՝ շատ տերեւս
Բարձեալ զբոլակէ գիրդ ի Թեւս,
Ի յայն եւ ես խառնիմ սողը:

ՀԱՃԱՐԻՆ

Դիւր խաբուսիկ է հովտին.
Են էն անդ վարդք եւ շուշան,
Ս.Մ առ նոքօք որդք դաժան,
Եւ ձոր մահու առ նըմին:

ՍՍՂԱՐԹՅՆ

Յերբ կախ ըզքէն սեաւ տըխտը
Տատանիցիմ տըրամասուդ.
Մինչ այլք յերանդ պերճաշուք
Ճախրեն ազատք յօդ մաքուր:

ՀԱՃԱՐԻՆ

Ի վայրկենի դան ձմերուկք
Արտալաճիկ տերեւոյդ,
Եւ յառաջին երեկոյդ
Ըզքեզ պատեն բիւր մահունք:

ՍՍՂԱՐԹՅՆ

Գոնեա երթամ, Թող մի ժամ
Ի ձեմ հովտին հեշտավայր,
Սպա ի Թեւ քո յօժար....

ՀԱՃԱՐԻՆ

Դառնալ՝ չէ հնար միւսանդամ:

Օդ հանդարտիկ ծաւալանայր ըւսաթոյր,
Պատէր զերկին կապուտադոյն վարագոյր.
Ձեփիւռք քաղցունք անցանէին հեղաշունչ
Որպէս սըրտից ըղձաւորաց գաղա մրմունջ.
Մինչդեռ երիր Թոյլ եւ տարտամ տատանմամբ
Ի հաճարւոյն հատեալ սաղարթն աղըտամբ՝
Վերապայցաւ շէտ ուղիղ նախ ընդ Եթեր,
ՉանմահուԹեան կարծեաց ծըծեւ լի մըԹեր.
Յեցեալ ի Թեւս ԹեԹեւս հողմոյ գողաւոր՝
Թուուցեալ զքնայր հեշտից ի հեշտ նորանոր.
Պարք օգաշուք ճախր առեալ յերդ դայլայլիկ
Յայերս ի վեր հարկանէին ծափ քաղցրիկ.
Առուաց ընդ նոյնս սիրակարկաջ վէտք ծորան՝
Ընդ սաղարթին սաղապաճեմք Թըւեցան.
Եւ Թեք յարիւոյն ծոցոյ կարմիրք եւ քնքոյճ՝
Ձըգեալ զնովաւ գըբուկէին ջերմն եւ անոյշ,
Յերանակէտ մինչեւ եհաս յայն հովտա՝
Ուր փախըստեսայք անկեալ կային տերեւք խիտ,

ի հոյ՛ւ կահուղ հարսնամատանց առ խաղին
 Թե՛րթից ի թե՛րթ մերթ հրճուաբար սահէին,
 Մերթ ի պայծառ բիւրղին՝ ի գիւրկ հեշտընկալ
 Մահուկէին՝ չնչնեալ յափանցն ի բաց կալ:
 Եւ ի հողմունս մերթ հանգուցեալ յեւէեւջ՝
 Ծածանէին զերեօք յօդ լուսառէչ:
 Անդ ընդ նոսա խայտայր սաղարթ հաճարին,
 Հալուէ, նարդոս, քրքում հարծէր զինքն յԱ.
 [Գին,

Ի ի մատնաչափ նըրբին գըրկացն ասպարէս՝
 Զերանուծեանց թըւէր տանել բիւր հանդէս:
 Եւ ահա շող կաթէր վերուստ կիծ խարշափ,
 Եւ ընդ ճապուկ խաղայր թաղանթ ըս սարսափ.
 Զիւք թուլացեալք խորշակահարք ի ծոցին
 Թըմբեր անկարծ ոչ անախորժ գայր նըմին: —
 Եւ մինչ քարչէր արեւ զարփիսն հեռագոյն,
 Ի զովագին ընդոստ յարեաւ սօսափիւն.
 Այլ գեղն ի բաց կայր թօթափեալ եւ կորով.
 Շուրջ շարժւեցաւ եւ չեկըն ոք ի դորով.
 Յիւր ի դալուկն անձնիւր տապաստ ազազուն
 Եւ ամբօրփեալք գային ի գիւլ գալարուն:
 Եւ խըմբովին կեղերջական ի շըռունջ՝
 Ի սողուերամած գնային ի ձոր հողմնաշունչ:
 Յողուոց եհան եւ հաճարիսն ի սարսուռ.
 «Յիս, Եւրէ, սեաւ ծմակին մի տաս զիս ի կուր.
 »Տընկոց հովտիս չեմ ես ծընունդ գատասլարտ,
 »Այլ հաճարոյն վեհի զերծեալ եմ սաղարթ:
 »Լուր ինձ հողմիկ՝ ի սէր ըզքեզ շընչողին,
 »Թէ խաղալիկ քեզ մատնեցայ գըլսովին,
 »Թէ յոստ նախնինինձ ոչ չնորհի վերագարձ,

»Թ՛ անշուշտ կորուստ մընայ ինձ յով եւ բե.
 [լայց,
 »Աւ բարձ վարե՛ս զիս առ բընիկն իմ կանաչ,
 »Ըզքօս մաշկիս անդ տաց զլետիսնն թառաչ.
 »Գուցէ տեսեալ այլոց զայսքան զիմ աղէտ՝
 »Մի ոք բերցի խաւար շաւղիս իմ ըզհետ»:
 Ընդ հովանեաւ դալար կողեց եղբարցն իւր՝
 Սաղարթն անղուստ կայր տարածեալ եւ խա.
 [մուր.
 Նորեկ բողբոջք արձակեցան յոստոյն ծայր,
 • Այլ ընդ նոսին տեղի նըմա, ո՛հ, ոչ կայր:

Այս քեզ բաժին՝ խաչալիք
 Ո՛վ քրիստոսեան դու մարտիկ,
 Որ սուտ յուսով ըզձակերտ
 Ընդ սեաւ նեցուկիչ հայիս խէթ,
 Ընդ կենցաղոյս լայն շաւիղ
 Մըխիլ յանելն բաւիղ.
 Զոր դեռ կոխեալ՝ եւ զըջմաս,
 Ասես դարձայց ի յիմ դաս.
 Այլ ընդ խոտոր ճանասլարճ
 Սօլեալ մաշիս յուսասպառ:

ԱՓ ՅԱՓՈՅ

ՅՈՐՍԻԿՆ ԻՄ ՎՐԻՊԵԱԼ

Խոուն դէսւք երկայն ի զբացուած՝

Ի վայրկենի նդ իս անցին .

Ճար եւ ճարակ չըմընաց

Իմաստասէր իմ անձին .

Զողենըկար արդ փետուրս

Առեալ մըխեմ սիրա ի խորս ,

Զարիւնս մեռեալ տալ ի դուրս՝

Զոր եդ որսին իմ անորս :

Մինչ նըստեալ կայ՝ ի դահլիճ

Ի խորհըրդոց սահեալ լիճ ,

Եւ Կամենայց զինեւ շուրջ

Պարն յաւելոյր իմաստ լուրջ ,

Եւ ես յածեալ խորասոյզ

Մինչ ըզմըտաց քամեալ հոյզ՝

Թուէի հանել ընդ Որմոս

Ձինջ մարդարիտ ցօղահոս ,

Սիրտ իմ թընդաց . . . յանկասկած

Ընդ լուսամուտն ի կողաց՝

Չայնիկ լըւայ սըրտասէր ,

Ծըւիւն ծըւիւն՝ ինձ ասէր :

Ըզմուսայից թողեալ դաս

Եւ թօթափեալ զԱթենաս ,

Յարեայ ճասպուէկ յոտն ի մատն ,

Ըզուենչ գելեալ անընդհատ

Ի սըրտաարօփ յիմ ի լանջ ,

Լեալ ակն ողջոյն եւ ականջ .

Վարագուրին ընդ բացուած

Տեսի զնա . տես անմուռաց . . .

Պատըգամացն անդ ի ծայր

Կացեալ՝ ծըւիւնս որոճայր ,

Ամենեւին նազենիկ

Ի դոյն շի տես՝ Իեղձանիկ .

Վաղէր կողջօք ծիրանի

Բըբուկն ընդ նիւս ծածանի .

Յարփւոյն ի շող ի ճաճանչ

Էր ոսկեգոյն պատմուճան ,

Եւ թիկնամէջս ի խոնարհ

Շուշանափայլ ճանապարհ .

Ճերմակ փետրոց իջանէր ,

Մինչ ի դաւակ ժամանէր .

Իսկ զոյգ բըբերն ոպնիազ

Քան զարեւակն աննիազ՝

Որ տայն փայլ ըզփայլէ՝

Հրաշից ինձ վեհ հայելի .

Զի վըճիօք զն փոքըրկուէք

Թընտասիւ իմն ասողուէք :

Զինչ յիս բաղձումըն մընայր ,

Բոյց վայելէլ յայն յամայր :

Երջանկութեան անձնատուր

Բաղումք դարձան լոկ թափուր .

Թերեւս մըթար մօտալուտ

Չըգէ զբաղդիւ մեգ բալուտ . . .

Այլ խորհըրդոց զինչ ինձ պէտ ,

Հաւորս եղէ , չեմ պըւէտ :

Հանա, ի դործ, լեր աշխոյժ,
 Մատեր յուշիկ եւ ըզգոյշ.
 Թեթեւ ընդ սեամսնն սահեալ,
 Ձե կայ հեռի լիկ մի քայլ...
 Կայ կայ, կարճեա զձեռս ի քեղ...
 Մի խրտնուցուս, հաւիկ հեղ.
 Տէս, զի դողով առ քեղ դամ,
 Վըստահ լեր յիս, չեմ չարկամ.
 Ահա քան զչքդ երերուն
 Սիրա իմ ի քեղ՝ հաւ սիրուն.
 Ե՛կ գեղձանիկ, եկ յիմ ձեռս...
 Բաբէ, եթող զայն դերեւս.
 Եթող ըզձեռս, եւ թըռեաւ.
 Այլ չասեր կայ դու բարեաւ.
 Կա՛ հուպ մատչել մանաւանդ
 Թըւէր՝ թեւեալ աստ եւ անդ.
 Մինչ ընդ քըւաւ խոյակին
 Իջեալ նըստէր ի դրանդին,
 Ընդ երկփեղկի փըրոսկրեայն
 Զծըւիւնն հընչէր լըռեւեայն.
 Պարանոցիկըն չըքնաղ
 Ուռուցեալ յերգ եւ ծիծաղ,
 Եւ հանդարտիկ անմըռունչ
 Կայր դադարէր ի մի քունջ:
 Արդ ասեմ, ժամ է, ըզգուշ,
 Թաչկինակաւս իմ հանդուշ
 Մատչիմ մատամբ ի յերեր.
 Յոյս, մի յամօթ զիս աններ.
 Ո՛հ, թ՛ էր ոք անդ զիս դիտել,
 Զաշխարհ ի վարմն ոսկեթե՛լ

Ասէր՝ դ՛ այժմիկ ըմբընէ.
 Այնքան տենչ՝ կիրթ զայր առնէ:
 Իսկ աստ... աւա՛ղ զիս, աւա՛ղ.
 Յոյս իմ մընաց անսըւաղ.
 Ըզվարմն անի քաջ ճարտար,
 Խիղճ իմ թողու զիս արդար.
 Բայց՝ ալզ հաւուց թեւաձիգք
 Որսորդախաբք չարճըճիք.
 Քան զամէն ջանս իմ հարուստ՝
 Ժիր նա դըտաւ ի փախուստ.
 Ես մինչ յափիկս որոնեմ,
 Կա զգագաթամբս օդաճեմ
 Տայ թեւ թեթեւ ի թըռիչ,
 Եւ հեղ ծըւիւն մ՛ ի քըրքիջ.
 Եւ զոյս իմ յ՛օդ սին հանել,
 Անկաւ ի բանտ սիրտս անել:
 Պատըգգամին առ ի շեղ
 Արդ խոտորեալ ի գեղգեղ,
 Ազատ ըղոյն յեղեղէ,
 Մինչ էս որսոյս որս եղէ.
 Զհետ յիմարեալ հաշմ որսորդ
 Հատկըւեալ շունչ ի սոսորդ՝
 Վարկպարաղի շուրջ բոլոր
 Շըրջիմ աղէքս ի յորր.
 Խընդրեմ ըզձայնն այն ի զուր,
 Զոսկեղինիկն ըզգիտուր.
 Ծըւիւն ծըւիւն դըռընչէ
 Յունկն իմ, այլ յոյս ոչ հընչէ.
 Թաչկինակաւ սուտ ցանցոյս
 Կալեալ զաչացս արտասուս

Նըստիմ է վայր գլխակոր՝
 Իբրու բեկեալ մի սափոր՝
 Յայն ինչ հանել ջուր անձուկ՝
 Որ ոչ բուժեաց ըզպասուէք։

Այլ մինչ ցաւոցս եմ գերի,
 Տակաւին սիրտ իմ բերի
 Ուր բերան իղձքս անժաման,
 Կարծեմ թէ գայ թըռչունն այն.
 Թէ տայ շընձուղ ճըռուողիւն,
 Ասեմ, Ահա իւր ծըլիւն.
 Ճանձիկ բըզզէ յապակիին,
 Ասեմ, Ձայնիկ դեղձանիկին.
 Յաւնեմ ընդոսս՝ եւ ընդ օդ
 Թըռչնոյն լինիմ հետաղօս,
 Մինչեւ յաթող՝ զոր լքել
 Դառնամ անյոյս ի սըգի։

Ի դիւր սըրտիս աղէխարշ
 Ու ի դեղ ըղձից վայրաբարշ,
 Յեղի զգէս սեաւ սփեասախ
 Ձեզ՝ որ լքէքըզ խրատիս.
 Մի՛ ձըգէք ձեռն ի թըռչուն՝
 Որ ի յերկինս դիտէ զըռն.
 Մի՛ յամենայն ի վայելս
 Ձըկտե՛լ կամ մօտ մատչել եւս.
 Եւ մի՛ ստ ըղձից հակամէտ՝
 Յանձեռընհասն իշխել դէտ.
 Յանակընկալ բարւոյ տենչ
 Չըւտու գործին շատք ի ձէնջ։
 Դեղ դեղձանիկս ձեզ ի փորձ,
 Մի՛ դք կըրկնէ զիմըս գործ։

Ի Ս Է Դ Ն Ա Ր Տ Ա Գ Ի Ր Ա Խ Տ Ի Կ

Ո՛հ, ես ըզմէ թողի զփանդեռն իմ եգեմասխօս՝
 Յանմահից սիրոյ ի մահացուաց թարթափել
 կիրս,
 Յողեջերմ խանդից՝ ի ցըրտագինս արտա-
 սուաց լիճ.
 Ի հրալար յայն ծըղնս՝ վաղէր սէրն եւ հըձուե-
 նայր.
 Յայս սեւակ աղիս՝ վայք վազվաղէն եւ տխրե-
 նան։

Աւաղ ժամուն՝ յոր անմահութիւն ելլէք ըզ-
 մարդ.
 Աւաղ, ելլէք ընդ նըմին եւ սէր զագգ հողածին.
 Ելլէք ժըպիտ ըզգէմս, բերկրութիւն ծորեաց
 յաջաց.
 Ոչ եւս յԵդեմ դրախտ փափկուութեան, ոչ
 եւս ծառ կենաց.
 Քերովն հրասուսեր բոցածօձակ չըրջածու-
 թեամբ՝
 Մերժէ՛ տարագիր, իսպառ մերժէ զձեանս
 Ադամայ։

Ա՛հ, ընդ չարուսոյց ճաշակ խարոյն հրաժա-
 րական՝
 Սերմըն մահառիթ ապականեաց զաղզն ան-
 մահից.
 Ամօթ դալկահար խորիս վիշապին դժոխաշունչ

Եօթնադարս պորտապըտոյտ մըմկեալ ըզ-
մարմին՝

Եջ քըստմնասարսուռ կարաւ զօթեակն ան-
մեղութեան .

Իբր ըզքեհեզ աստուածահիւս զերծեալ յի-
րանաց՝

Զոր մաշկըն մեռեալ պատէր պատանըս մա-
հագոյժ ,

Բըռնաղբօսեալ երթայր եւ ողբայր ամբիծըն
շնորհ :

Ըզհետ փափկաձեմ գարշապարացն անմեղու-
թեան՝

Եւ զուգակիցն իւր սէր անարատ , եւ եւ փա-
խեաւ .

Փախեալ թըռեաւ , թափուր թողեալ ըզ-
սիրտն անմաքուր :

Զոր խարգաւանողն ունէր հրապոյր ընդվայ-
րազօտ .

Եւ գիտութեան բարւոյ՝ չարին փոխանակեր
խիղճ :

Ընդ փախուստ սիրոյն՝ սարսեաց Ադամ , սար-
սեաց Եւս ,

Փոքըր միւս եւս եւ հոգիքն յանձանց ուրա-
նային ,

Եւ անմըխիթարն , անլոյսն , անոյտն հասանէր
մահ :

Ո՛հ , ձեռք ըզգիմօք ընդ գիրկ մըտին՝ կուուփս
հանելով :

Կիտակոյր աջօք ողորմն ի վեր ակնարկեցին ,
Կողկողեցան կըկոցեցան անկան կըթուցեալք .

Յարեան , եւ յանձանց արտափախել խըն-
դրէին զուր :

Յոստ ծառոյն կենաց՝ կառեալ կայր սէր ու
անմեղութիւն .

Հայեցան ըզձիւք եւ հալեցան սիրտք յաջս
իւրեանց .

Կըղկաթէին , կաթողնէին , դիմեալք դըթէին ,
Եւ քերովքն հրաձօձ չըտայր յուսոյն համար-
ձակել :

Յըրտասարսուռք կորաքամակք ձեռն ի ձեռն
հարեալ ,

Լըռինք իբր ըստուերք՝ էլին զանխուլ ընդ
դուռն Ագին .

Հայեցան միւս անգամ , ըզհուսկ նուագն հա-
լեցան , ա՛հ .

Ոչ եւս զուարթնեակ կենսատուին բարսմամբ
հով ածելով ,

Ոչ եւս սերուբըն սիրաձայն ի փանդեռն հրա-
թել ,

Այլ քերովքն հրաձօձ սուսերաձիգ շառա-
փնաթափ .

Եւ սըրտաբեկեալ ընկըրկեցաւ յոյս մինչ ի .
սպառ :

Նըստան լալով յովիտ սըգոյ . անդ ծընան ըզ-
մարդ՝

Աչք ընդ արեւելս ըզհետաջինջ Ադեն շաւղաց ,
Ուր անմեղութիւն եւ սէր կային յանմահու-
թեան :

Զըրկեալ յերեցուն մարդ՝ ի հովտի ծնաւ
տըրտմուլթեան ,

Եւ այն ինչ լեալ անձնագէտ՝ ըզբայ զթերին սիրոյ,
 Տապեալ տոչորի յիւրում բնութեան, խնդրէ զոր չիք.
 Աչք ընդ արեւելս կայ հետազան գրգարանին,
 Եւ քերովքն հրաճօճ սուսերաձիգ շառափնաթափ
 Անհամարձակ առնէ մինչ ի սպառ ըզլաւեղնայն:
 Յայնժամ լայ զբօն զերանաղուրի բաղդ անդարձական,
 Հեկեկեալ հեծէ հոգի յովտիս հառաչանաց.
 Իսկ անմիտ՝ փարի զըզբալեօք, սէր զայն վարկուցեալ.
 Չըւտուական. եւ հիմ՝ փորձով ոչ ըզբաստացաւ:
 Սէր. էհէ՛, սէր անց ըզմեօք. ըզձայնն ունիմք, ոչ զիսկ.
 Անաղտ գըբուանս, սուրբ առագաստ՝ ի գըրախտն եւեթ էր:
 Ո՛վ արտադրախտիկ ծընունդք, յց ծաղժ՝ արտասուք էն,
 Ագարակք՝ փըշուտ, հանգիստ գլխոյ՝ քըրտնափաստակ,
 Մահկանացո՛ւք՝ մահկանացու-ի վեճակեալ սիրոյ,
 Մի՛ տայք գերի զանձինս լըծոյդ. դառն է ստըրկութիւն.
 Այլ լիք լըծագրերք սանձահարեալ զառձեռն զսէր:

Մեղրաբերան է դա ձեղ բաժակ դառնայատակ,
 Առ ի զմարդկութեան սերել ըզկեանս աըւեալ ի դեղ,
 Առ ումպ առ ճաշակ եւեթ, որդեակք, յայգըմսիրոյ:
 Ո՛չ է դա վայելք, քանդի եւ չէ անմահութիւն.
 Այլ ձեր ըսկիղքն է յանմահից, յանմահն ի սիրոյ.
 Եւ երկոքեան կան մընան ձեղ՝ սէր ու անմահութիւն՝
 Յանձառ գըրգարանն ի բնագաւառն ի հրեշտակաց:
 Անմահութեան ոչ որ հասցէ՛ չեւ ընդ մահանցեալ,
 Ի՛ ոչ առ Խսկըն սէր՝ թէ ոչ ի բաց վաղէ զտըրփմամբս:
 Այլ տակաւին խորհուրդ մեծ սպառի յամուսնութեան.
 Մի՛ ոք անըզբոյշ արատ գիցէ սկըզբնատըպին:
 Իմաստնոց է զսէր վարել, յիմարք վարին սիրով.
 Մին բորբոքեալ վասնի նովին, միւսն անձախ վառի:

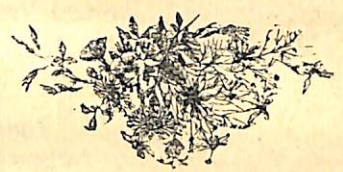
ՄԱՐՄԻՆ ԵՒ ՀՈԳԻ

Մարմին դանդաղ փոյթ ընդ փոյթ
 Փարի զերկրաւ հողանիւթ.
 Հոգի աննիւթ եւ անժոյժ՝
 Ի վեր մարդէ զթեւս անոյժ:
 Ներկայքս ածեն ըզբաղանս,
 Աստ անդ ձըգեն իղձք յունայնս.
 Յափըշտակեն յիշատակք.
 Գերի վարեն սիրունակք.
 Եւ արամութեան խէթ հասլճեպ՝
 Տագնասպս ածէ սոէպ ըստէպ:
 Յաղբերս գիմէ սիրտ ծարաւ,
 Տոչորի հուր ըզնովաւ.
 Յօժարութիւնք յարաժամ
 Չըգեն յովպէս եւ յուկամ:
 Տիրական ձայնն ի վերուստ
 Հընչէ մերթ մօտ մերթ հեռուստ.
 Իսկ իմափշեալ ընդ ձայնն այն
 Եւ ընդ երկրիս ամբօխ լայն,
 Մինչ աչս յերկուս ածեմ կոյս՝
 Ընդ ո՞ր աւնեւ զհէաս հոգւոյս,
 Հանապաղցնայն ամանակ
 Անգուլ աւնէ շըկօթակ.
 Գամ քան ըզգամ մերձի մահ,
 Ասասնի սիրտ ահ ընդ ահ.

Եւ երեւին յաւիտեանց
 Ափունք ու անգունդք անթափանց:
 Եւ հիացեալ մինչ կամ յերեր
 Լինիմ յանձին տարուբեր,
 Այլադունին մարմնոյս տիպք
 Եւ նըւաղին տեսոյս բիբք.
 Եւ ի կարծեւ միշտ նոյն զև,
 Բնութիւն, յինէն դու թաքչիս:...

Փոքըր միւս փոքըր միւս եւս
 Եւ սպա զինչ եղէց ես...
 Զինչ եղիցի յեօ փոքու
 Աստուած, սըրտիս այս փոքու:

1848

Խ Ո Ջ Ո Ի Ն Ի

Յ Ա Ն Կ

Բաղդ է- ժամանակ	81
Ա- ժամանակ	82
Կենսալար ժամանակ	83
Կրօն է- ժամանակ	84
Խաչարչան	86
Արձան յեւր աշխարհածովուս	87
Կեանք	88
Աշխարհ անխոյուն	89
Ծով կենցաղոյս	90
Յոյս	92
Ա- որս վարեն գաշխարհ	93
Անցեալն	94
Ներխոյս	95
Ապագայն	97
Հանդերձեալն	98
Ծովուր ին արփօր	99
Ամենորաբեր ողջոյնք	100
Ա- ամանորն	101
Ի քարեգնայն	103
Ի քարեկայն	105
Անցանէ է- այդ	106
Անորդ է- սէր	108
Զագոտելան	110

Խաղաղութեան յայն հնչեացի	111
Սիրք սորբ եւ հոգի խննազհ	116
Խննաբնութիւն	122
Արի արանց	123
Ճանապարհ երիբասարդի	126
Անօրի որորդ	130
Ի Յեսու եւ յարեւ	134
Կորոզեացի որպէս արծոռոյ ճանկութիւն ք	136
Ո՞ առնէր զիս ըսի ասորց ամսոցն աստճեաց	137
Հայեցարոս Ի զուսնն վայրենի	138
Աբրաւաճիկ սաղարի հաճարայն	140
Ախ յաշոյ յորսին ի՞մ վրիպեալ	146
Ի սերն արքատրախարիկ	151
Մարմն եւ հոգի	156

Բ Ն Ո Ի Ն Ի

ԵՐԳՔ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆԱՅ

Ա.

ԱՌ ԶԵՓԻՒՌ

ԸՆԴ ԸՆԳ ՈՒԶ ԵՆ ԵՍԻ

Ի մանկութեան միջօրէի խուսափուէ,
Ի մենաւոր ագարակաց հովանիս
Իղձք են երգել ըզբնութեան դէմըս փափուէ՛
Պըճնաղգեստեալս ի գարնայնի ծիրանիս:
Ոչ յՈրէմնոս խնդրեմ ի խրոխտն ինձ Մուսայ,
Որ ի խոնարհ խըղի մարդեալ ի Թըւչանս՝
Ի բարձրութիւնըս նըկըրտել ոչ ուսայ.
Ընկուղենոցս շատ ինձ սօսիւն յերգարանս:
Եւ դու, Զեփիւս սաղարթաճեմ, ոգի զով,
Ժիր սուրհանգակ՝ երկնից ու երկրի երկեկից,
Լէր Թեւադիր ի սաւառնեղ ըզբլսով՝
Որ ընտրէ զքեզ իւր երգահան ու երգակից:

Բ

ԶԵՓԻՒՌՆ ԱՅԳՈՒՆ

Լուսոյ սուրհանդակ
Տըւընջեան պըսակ՝
Ի թեւս սըրավար
Յածի սիրաբար
Ձեփիւռ զըւարթուն
Կարապետն այգուն.

Փետուրս աղանեաց
Ճանճկէն թեւ թիթղանց
Կարծեմ էս թըրթուալ
Յանկարծ ստուցեալ՝
Ըզքե՛ց, զո՛վ զուարթուն,
Կարապետ այգուն:

Աւետիս ձեզ՝ վարդ,
Կարկաջ երփնազարդ,
Մեղու ոսկեթեւ.

Ահա դայ թեթեւ
Ձեփիւռ զըւարթուն
Մարգաց կենսատուն:

Անկարօտդ ի շունջ՝
Ընկա՛լ եւ զմըրմունջ
Սրախց սիրաբուղն
Ի պահուց կանուխ,
Եւ ծաւալեա սփիւռ
Ուր յածիս՝ զեփիւռ.

Խառնելով համբոյրս
Ի ծաղկանց ի բոյրս.
Ու արգեօք սիրելեաց
Ի թուփ վարդենեաց
Հանգիպեալ նոցին,
Ըզքէն գոհասցին:

Գ

ԱՐՈՒՍ ԵԱԿ

Ոչ կապոյտ, ոչ սեւաւ ու ոչ սպիտակ,
Այլ արդ երկինքս են մանուշակ.
Ոչ արեւ, ոչ աստղ ոչ լուսնակ,
Այլ լուսաբեր մի անուշակ.

Նուաղին աստեղք, նուաղն լուսին,
Տիւ պատրաստէ զզարդն երփնազքեստ.
Եւ արուսեակ ի գեղ կուսին
Գողանայ զբիքս յառեալ համեստ:

Անխոնջ՝ նըման յուսոյ սպասեակ՝
Յետ դիշերոյն կալոյ ի սնարս,
Զխմրդ շքեղ, ո՛վ արօսեակ
Նաղիս յայգուն յանամպ կամարս:

Ի յետին սրահ խաղաղութեան
 Ես միայնակ զիտեմ՝ ըզբեզ.
 Յիս գու վերուստ հայիս միայն,
 Խաղայ զեփիւսն ընդ իս եւ քեզ:

Արդեօք սրտիս իմ մենաստաս՝
 Կացցէ՞ որ զոյգ դէտ մենաւոր...
 Այլ զի՞նչ. եւ դո՞ւ նուազեալ գընաս...
 Ո՛հ, նուազիցի՛ եւ սիրտ հրաւոր:

Դ

Ե Լ Ք Ա Ր Ե Ի Ո Ի

Ոսկեճամուկ՝ գորգք ադեմեան
 Զըզին ի սեամ՝ Տխտանին,
 Ճօճուն կամարքն արեւելեան
 Փողփողենէջ տատանին:

Գորգանայ մէջն ի լոյս պոյծառ.
 Նուրբ շամանդաղք էրերուն
 Առէջ առէջ շուրջ գան ի պար...
 Հանդերձեւ զելս արեւուն:

Եւ ի գորգոյն ի կենդրոնի
 Փայլ արձակի գերալոյս...
 Ծագեաց արեւ գոյն նրունենի,
 Երեւեցան գէմքն կոյս:

Բոլորի ջահ շեհակարմիր
 Եկեալ ի գիւ էրինընթաց.
 Բըղխէ ջերմիկ ըզբոցոյն ծիր
 Պատրոյգ նորին մշտ անանց:

Իբրեւ հըրնիկեց շուրթն լերանց
 Գըլուխ բըլըոյն գունի՛ հուր.
 Կողք ծաղկածինք առնուն ըզխանձ
 Ըղջոյն արբեալ կենսատուր:

Թեթեւ յամպոց գէմն հանդիպոյ՝
 Յուսք ու աղեղունք ծիրանի
 Խըտածաւալ դան մի՛ ստ միոյ.
 Նախիկն ըստուեր ծընանի:

Խաչապըսակ աշտարակին
 Փայլէ գընտակ վառ ի վառ.
 Բաժակք ծաղկանց ի ցօղ նըբբին
 Սրսկեն ըզթերթսըն կոյտառ:

Սիրտ ի ծոցի լէալ այլ յայլմէ
 Զերանգս յենքեան նկարէ,
 Եւ որքան յելս արփին յամէ՝
 Ինքն ըզհրճունանս յերկարէ:

Ե

Ա Ռ Ա Ի Օ Տ

Չեւն ի ծնօտի՛ յեց ի կամար
 'Ի որով զեւայ հեղեղ սրավար,
 Կամ ի կողից դարձարաւէտ
 Ուստի առուաց իջանէ վէտ,
 Լայնածաւալ ի դաշտ յովիս
 Կամ ի բլրոց անտառախիտ,
 Դիտել՝ զիարդ քաղցր է յայդուն՝
 Ըզրուսագեղ ակն արեւուն,
 Մինչդեռ հողմոյն առեալ շքրջան՝
 Մարգարտաշար տեղով ծաղկան,
 Որ ի թերթից խընկացօղեկ՝
 Արբուցանէ զմարգտ հանդարտիկ .
 Մինչ ընդ հոտոց աղինական՝
 Եւ զարտասուս գիշերական
 Փոխանակէ պերճ դարեւանդ .
 Ընդ շաղս արփուոյն տեղեալ ի յանդ :
 Ծաղկունք՝ դստերը առուօտու՝
 Մըշտաղըւարձք՝ յայդուն պահու
 Խընդապատար շքրջըրջնէ բիւ
 Յաւերթ հարսանց պըճնեալք ի տիպ .
 Լայնելով դոգս յերփնէրանդ ծիր,
 Ուղեալ բաժակս հիւբեւեանց ժիր .
 Որոց բղղեալ ի թէւ թափանց,
 Յոսկեալտուն ծայրս եւ թիկանց՝

Ըղնկտարին ձուլէն ծըրար,
 Քաղցրիկ բեռամբն յուղեղ ի շար՝
 Ի վեցարդեան ամբարանոց
 Կալմէլ կուտել զերկն իմասանոց :
 Ժիր ժիր սահեալ զալեօք գետոյն
 Ի դիւր սակաւ խոնջեալ թեւոյն՝
 Ծիւղ ի բերան յերգն հիւրատուն
 Պարզէ ծիծառն ըզլայն տըտուն .
 Յոստ մի ցամաք կաղամախոյն՝
 Ուսով յեռեալ սամուրագոյն
 Կարմրակատար փոքրիկ թըլուռն՝
 Կոչէ զընկերն ի դէտ սիրուն :
 Նորափետուր նըրբակըտուց
 Բաժանէն ձագք ըզմարցըն բուծ .
 Եւ ի ծառոց ամբարձաձիւք՝
 Զորոց դիտակ կոծէն մըրբեկք,
 Նըւագածուաց պար քաղցրաշունչ
 Ողջունէ զլոյս եւ զծաղկանց փունջ :
 Յերկատամնեայ ծընօտ՝ մաքին
 Ըզպարարտ սէղն ի տուարածին՝
 Կաթին փոխեալ քաղցր յօշարակ՝
 Պըտկամբն անոյշ դիէ զբառնեակ :
 Բեռնաւորեալն յերկաթ խեթկիկ
 Թեթեւ ոտամբ յաղբու զըռինչ,
 Յըցունալ զականջս երկայն եւ սուր
 Անակնածու գոչէ սարսուռ :
 Եզըն դանդաղ զուլն անխարդախ
 Սովոր ըրծոյ տայ խըստերախ,
 Եւ ելանէ մարդ ի վաստակ
 Զաւուրն հացիկ հնարել ի յագ՝

Ըշէին ցամանց Տեառն վըճիւ՛
Ձոր նախաճօրն էած ոճիր ,
Փոխեալ է պարտըս դիւրատար .
Ձի եւ սաստ Տեառն է բարերար :

Ձ

Ա Ռ Ա Ի Օ Տ

Լրուէ Եւրոս է շառաջող շննճմանէն ,
Մայրիք հնացեալք Թառանջ տրկար արձակէն .
Մարտիկք անգոյք է կապուտակ խորանին
Գիշէր աղօտ եւ արշալուրչք 'դհարկանին .
Բեհեղ օթոց յամպըս մաքուրս անկանի ,
Եւ արեւելք ածեն ըզքօղ ծիրանի .
Հընչէ բացուստ յաշտարակէն շողազգեաց՝
Ողջունաբեր Տիրամօր ձայնն աւետեաց .
Եւ ցողք խարտեալք հատանին յելս արեւուն
Ի բքբմագոյն լերինս ու է մարգ պաղպաջուն :
Մինչ բոյսք խոնաւք գըլուխս է վեր տատանեալ
Պընդէն զանդամս ի նորազուարճն աւուր փայլ .
Ծիր մարմանդից ու արտեւանանց ծաղկապսակ
Քաղցրածաւալ բուրէ հոտոց ըզճամբակ ,
Եւ քաղցրութեանց մայր ծաղկաբաղ մեղու -
Բուրանոցայն է սրահ ճեմի մրտադիր . [Ժիր
Արտոյան անտուստ է դալարիս յէլեւէջ
Ողջոյն ծիծուան տայ մըտերմի հիւրոյն գեղջ :

Հովուամանկին Թափեալ ըզքուն անուշակ՝
Առաջնորդէ խաշին լերանց է քամակ ,
Յորոց անկեալ է ձորս առուք վըտարակք ,
Կաղմեն է դիւրս մանուածաւալ ջնջ վըտակ ,
Գան լուծանին սպիտակափառ է փրփուր
Ընդ խորշխորչեայ անիւս՝ հոսողըս զալուր :
Ո՛վ , քանի՛ քաղցր առաւօտին ժամ հանդարտ
Յորում բնութիւն առեալ զանձամբ նորոգ

[Չարդ .

Ըշէեզութեան եւ ըզգեղոյ սուրբ պատկերս
Ազգէ է սիրտ եւ ծաւալէ 'նդ օրեղերս :
Յեղանակին յառուգութիւն ծեր տարերք ,
Եւ զըւծեալ սիրտս պընդէն նոր քաջալերք -
Ամաչէ մարգ է տես Հաստչին բարութեանց՝
Ըզվաստակօք նորոյ աւուրն առնել զանց :

1839

Է

Մ Ի Ջ Օ Ր Ի

Հըսկայն տըւընջեան
Յազատն յասպարէս
Շողեալ ըզվահանն .
Յընթացիցն է կէս ,
Ընծայէ անոյշ
Չբազմոց ըստուերին
Ի պրակըս քընքոյշ :
Եւ է ծմակ լերին .

Յերես քրտնաթոր
 Ածեալ ըզգաստակ
 Վաստակողն յարօր՝
 Հայի յիւր տընակ։
 Ի շունչ ուռուցիկ
 Հովիւն ի սարէ
 Յեմակ խաղաղիկ
 Ըզճօտ իւր վարէ։
 Ըզկաթն եւ փոխինդ
 Յանպաճոյճ սեղան
 Առեալ կրշտապինդ
 Առ աղբերական,
 Յոստոյ շառաջիւն
 Ի լուռ անտառակ՝
 Մըտանէ ի քուն
 Յանդէոյ պառակ։
 Երկիր տօթակէզ
 Ի ծարաւ դաշտաց՝
 Ամպոց մըրըրդէզ
 Մաղթէ հոսանաց։...
 Երբ հարցի պասուբ
 Շայեկան ծոցին՝
 Ի ճեմն յարիցուբ
 Յաստղափայլ սիղին։
 Ուր թառեալ յայթիւ
 Յուռենիս ճապուկ
 Շունչբ կոկորդալըր՝
 Մեղմեն ըզտաղտուկ։

Ը

ԱՐԵՒՄՈՒՏԻՔ

Հնացեալ լերանց տիպք ուրուական
 Սաղապաճեմ ի դաշտըս գան,
 Ընդ որ առուք արշաւասոյր
 Փայլեն փաղփունք եւ թըխաթոյր։
 Զափեալ զերկին՝ հըսկայն պայծառ
 Յոսկի չափուն ի հուսկ ի թառ,
 Ըզկատարօք կաղնեաց մըռայլ
 Ճեմեցուցեալ զաղօտն իւր փայլ,
 Անտուստ դիտեալ դալ երկեղուկ
 Զիշխան ցայդուն գիմօք դալուկ,
 Ընդ դադաթունս սահի խոնարհ
 Յարեւմըտից նըսեմ կոպար։
 Կուտակք ջըրոց եւ բարձք երկնի
 Ի մի ձուլին ծով ծիրանի։
 Զկարդ, ով Տէր, մուտք արեւուն
 Ածէ սքանչանս եւ տխրուծիւն,
 Մինչ մերկանայ մի առ մի զփայլ
 Որովք նազէր յերփն այլեւայլ,
 Եւ շառագնեալ ծագմանն ի տիպ,
 Ի շողն յետին՝ ճըմլէ զիմ բիբ։...
 Իսկ եւ արփուոյն իմ անկեղոյ՝
 Յորժամ համբաւ կարճի յուշոյ,
 Տիպ իշխանի խաւար պահուն,
 Ո՞ զարթուցէ զյիշատակ խուն։

թ

ԼՈՒՍԻՆ

Բըլուրք փթըլթեալք, ամպածըրար գադա- [թունք,

Սիւնք գալարիք, եւ անմահին եւ դեղձտունք,
Դաշտ եւ հովիտ եւ ստուերամած կայարան,
Խոխոջ առուաց, սոխակն յոսոոց բազմարան,

Խընդրեն ըզլուսին
Լպպտեր գիշերին: [Ճեմք

Ժայռք անգեղեայք, ծործորք, նոճիք երկնա-
Լիճք անկենդանք, շարք պուրակաց գէմընդ-
Ընդ գընայուն անապատին անեզեր, [գէմք,
Եւ ընդ կապոյտ գընդիցն հրոսակ մըշտերեր,

Սրհնեն ըզլուսին
Գոհար գիշերին:

Ընդ ձիւնալեառն անցորդին հէտք թաքթաքուր,
Ծովահայեաց հիւղ, ձըկնորսին սահուն կուր,
Աչք տըքնասէր որդէկորոյս ծընողաց,
Միտք իմաստնոց՝ խուզակք բնուծեան ու ե-

Գովեն ըզլուսին [թերաց՝
Ըզբիբ գիշերին:

Պըսակ մըլթոյն ըզքեզ՝ արփին ուղփաճեմ՝
Ըզքեզ սիրեմ եւ ես, դըշխոյ եռագէմ.
Ու յաստեղց բոյլս ըսպայադունդ զօրապետ
Եւ յօրիորդս ես թադուհի լուսաղբեստ,

Զըքնաղըդ լուսին
Պարծանք գիշերին:

Մերթ եւ մեկնակ ընդ ոլկիանն օդաւոր
Յանշարթ կոհակս ի տիպ նաւու գողաւոր՝
Աւ նաւակայս՝ ուր ի մեր գունն չիք նըշմար՝
Յուզլեակ թաքուն ծովաչըւես անվըթար,

Պայծառըդ լուսին
Ուղղեակ գիշերին:

Ո՛հ, թէ ելցես դու ի ծովէ յերեկոյն,
Լեռնակուտակ թէ յանտառաց արջնագոյն,
Ի ծաւալէլ հանուրց ըզգէս օսիէհէր,
Մի զիմ լուսանցս ի ճաճանչից քոց զրկեր,

Սննըման լուսին
Հոգի՛ գիշերին:...

Այլ մի եւ զվայրն ինձ անմուաց մուանաս,
Որոյ բնակչաց չհարու արեւն այլ ըսպաս...
Ե՛րթ ի տապանս՝ ուր սիրավար բերի սիրտ,
Դողալ բախիլ վերայ սրտից անխըրիտ.

Եւ անգր էրթ լուսին,
Փարո՞ս դամբանին:

Ժ

ԱՍՏԵՂԻՔ

Աստեղանիչ ոսկեճամուկ
Վըսեմ ինձ երկին,
Քան բոցաթոյր ի փայլ ճապուկ
Հարուստ արեգին.

Յաստեղց բուռնց երկին թափուր՝
Դաշտ է աւազուտ.
Յաստեղց թափուր ամպ թըխաթոյր՝
Կոհակ մըկանուտ:

Աստեղք՝ նաւէն երկնածըրար
Ի լոյս աւագաստ.
Բոյլք աստեղաց զըմբուխա գոհար
Գիշերոյն են զարդ.

Անջատ անջատ թէ գնոյցեն ճեմ՝
Ղամբարք լուսերամ,
Թէ խըմբովին գան դէմ՝ առ դէմ՝
Ծաղկունք անթառամ.

Հային ի մարգս ու ի ջուրց ի ծուփ
Յաչս երերադին,
Եւ կայլակեն յերէզ ու ի թուփ
Յոնօք ցօղադին.

Իսկ ի շերիմ կարկառեալ պիշ
Բըբօք լուսալիճ՝
Աստըլ՝ հոգի է լուսանիչ
Թափանց եւ ի կիճ:

Երկնից ու երկրի վարչին հըղօր
Ջօրք բանակեալք հիւ,
Դուք ծաղր առնէք զապիկիս խոր,
Չաչս եւ միտս յակճիւ:

ԺԱ

ԳԻՇԵՐ

Ահա՛ միտփին արեւմտեան ծիրանիք.
Ահա սըփուին խաղաղական հովանիք.
Ի շունչ հողմոյ տըւեալ հովուի գէտոպիւս,
Փող ի բերան տանի զանգեայս եւ զօդիս: . . .
Լուսին յուշիկ ցայտէ զճաճանչս արծաթեայ
Ի հանդարտեալ մկանուռս այլեաց Մեդուա-
[կեայ.]

Յաւուց խորոց քարանձաւացըն մըռայլ
Սողայ ստուերք ի դուրս սեւոտն յամբարայլ.
Ծաւալ յայերս աստեղք բանան զպատուհանս,
Լուռս այլ զըւարձս յօրինելով երախանս:
Ո՛վ գարնային գիշերւոյ օդք անուշակք,
Ո՛վ ճեմք ախորժք ի յեւկանեանըս լեռնակ,
Որոյ բըլբոց ծաղկապըսակ գագաթունք

Ծաղկին լուսով, լուսով ընուն ձորք ու ան-
 [բունդք:
 Ծաղկի եւ ծովն այն ի սպառուած լերանցս
 [այս
 Աստեղց ծընիւք ծըփեալ ի ծուփս յարահայս:
 Ո՛հ, անպղղտոր խաղաղութիւն գիշերոյ,
 Քաղցրացուցիչ անդորրաւէտըն քընոյ:

Քուն իցէ գիշերոյ
 Ոսկեղէն ղինաւոր,
 Մահատիպ վէրքն աղբոյ
 Աւնէ զմարդ զօրաւոր:
 Լըսութիւն հինաւուրց
 Կարկառեալ շղթայ կուռ՝
 Կաշկանդէ իբր անպուրծ
 Չարարածս ընդհանուր:
 Անդուռն արձագանդք
 Լըսեն ի հընչմանց,
 Իագարին գաղանք
 Ի մորիս իւրեանց:
 Ի խորձս անտառին
 Նընջէ եղջերու,
 Եւ ի ծերպ վիժին
 Ճագար քուն առնու:
 Հաւք օդսպարիկք
 Բունեն ի մայրիս,
 Անպաջու արծուէք
 Հըսկեն ի ժայռիս:
 Սոխակ խոնջ յերգոյ
 Գըլուխ ընդ թեւով,

Ի խիալս թըփոյ
 Խաղաղ ի քնով,
 Բըւէճ մըթասէր
 Դարանեալ զանխուււ,
 Վայէ անբարեր:
 Յամբէն կիսախոււ:
 Թաւանայ լուսին
 Հարեալ ըզըճաւ.
 Նուաղի հովանին
 Ի մարմանդ խոնաւ.
 Յարուցեալ հողմոյ
 Յանտառին կտտար,
 Ըզսու եւ սարոյ
 Կըքէ զուգաբար:
 Մընչէն մըկանունք
 Ի քարինս թաւալ,
 Շարժին եղեգունք
 Հողմոյն ի հիւ գալ...
 Նընջէն տաղաւարք
 Երկովք տուընջէան.
 Կորով առնուն արք
 Ի վաստակ վաղուէան:
 Յանդորր ի պահու
 Հանգչի ու անքուն սէր...
 Հանգիր ինձ եւ դու
 Քընար տըքնասէր:

ԺԲ

Մ Ա Ր Գ Ս Գ Ե Տ Ի Ն

Ի գեղ զօտւոյն աստղակամար
Գան աչք զուարճ ի հիւ,
Մարգագեանոյն ի գէմ գալար
Պըշնուն խընգակիր:

Կանաչագեղ ուր ովկիան
Յուզեալ պահ ընդ պահ՝
Շըրջըրջեւով կըքի տատան
Եւ կանգնի անսահ:

Աստ խաղաղիկ յոյսք մարգակաց
Գալարուտ գիսակք
Ի սիւգ հողմոց անցաւորաց
Գըգուին սիրունակք:

Ոմն աստ բուսակ փարեալ զերկրաւ՝
Զուլամբ մայրենի,
Զերկնաբերձ ոմն ըզկատարաւ
Ելեալ տատանի:

Ոք վերձեմեալ յոստ բարձրուղէ՝
Սկնարկէ յարեւ,
Ոմն ըզխոնջ կողսըն գեղաղէ՝
Յորգւոյն յենու թեւ:

Ի ձեւ, հասակ յերփն այլազան՝
Համամայր բընաւք,
Յեմակ ու ի դաշտ միասէրք կան
Ի թումբ եւ պուրակ:

Թեթեւընթաց է ոտին մարդ.
Թինդ տուք մանկըտեակք.
Յոյր եւ յուռթի են աստ դալարք,
Թինդ տուք ուլք գառնեակք.

Փըբոցուռոյց ըզտիկ հովուին
Ածէք ի մեր լուր.
Դըռոյթ տացէ խոյն եւ մաքին
Ի սէղըս մաքուր:

Սափորք աստեղց, դուք ի մեր մարգ.
Յօղեցէք վերուստ,
Սրեւ, լուսնակ, դուք ի մեր մարգ.
Շողացէք հարուստ:

ԺԳ

Ծ Ա Ղ Կ Ո Ւ Ն Ք

Ի ցօղոյ աստեղաց
Յարեւուն շամանդալ՝
Պէս շարից մարգարաաց
Ծնանին յար ի ծիծաղ,
Քըբուողքն ըզգարունն,
Փարազունք գաշտաց
Ծաղկունք հովասուն:

Ոսկեծղի բարդ ի բարդ
Յակընթին ժըստի պար,
Ծիրանի եւ գոհար
Ըզգենու քընքուշ վարդ.
Ձերկնից կայուտակ
Եիկնելով առնու
Համեսա մանուշակ:

Ձրադեշտայ հանգունակ
Սա ծնանի ձիւնավարս,
Մանկութեան սա սլրսակ
Ածէ գոյնըս վառվառս.
Նա ճամուկ ճանձկէն,
Նա խայտ եւ սիսակ
Ժըստի յանձաւէն:

Կէսք յանձինս սիրահար՝
Բընակէն միայնակ.
Ի ժողովս եւ ի պար՝
Այլք յեռեալք յող մանեակ,
Ի հողմոյն շընչէլ՝
Պարողաց ի տիպ
Առնեն ելեւել:

Կէսք գուռոզ ըզճակաս
Դիտակաց երկնածայր՝
Ի զըմրուխտ շըրջապատ
Իբր ի թագ ոսկեվառ՝
Պըսակէն պայծառ
Յըստորոտս ամսոյ
Ի տես սերճափառ.

Այլք մածեալք յառուաց թոււմբ՝
Տան ըզգեղ, առնուն բուծ.
Հովասեր փափուկ խոււմբ
Ձեմակաց առնու ծուծ.
Շատացեալք ի խուծ
Յորմոց պատառած՝
Այլք պըճնեն ըզտուն:...

Այլ ո՞ զըյր բազմաղան
Որ խընկէ զօդ զերկեր՝
Ձանուշիցն հեշտական
Սփռելոցն յօդըս ցիր՝
Պատմեսցէ բընաւ.
Ո՞ թուեսցէ զնոսին
Ձոր բնութիւն ծընաւ:

Ձուարձացիր ծաղիկ զուարթ.

Ըղբե՛զ՝ աչք Հաստողին
Տաճարաց իւրոց զարդ
Տեսանէ ի բեմին.

Քո գեղ հրաշական
Մըրցի 'նդ անմահից
Գող տիպ մաքրութեան.

Դու գահուց ծիրանեաց

Ընձեռես սեթեւեթ,

Ի ճակատ թագուհեաց

Յաւերուս պերեւեթ.

Դու գտաճարս պըճնես,
Պսակես ըզբաժակ,
Խինդ ի խինդ զօրես:

Ո՛վ էից դու համայն

Խինդ, վերնոց ու որ ի վայր,

Եւ տիպ դու 'նայնութեան

Մահացուացս երկրավար.

Դու զերգչիդ մի ժամ

Պըճնեսցես գագաղ,

Քան ըզքեղ թառամ:

ԺԴ

Զ Ո Ր, Ծ Ո՛Ր Ծ Ո Ր

Ըղբունտիւք ու առ մարմանդիւք ծարկաճեմ՝
Յերկուց սարից կամ ի կըրճից կից նըսեմ՝
Իջանէ ծործոր
Ձուրբք դաշնակաւոր.

Անտի ժայռք թուխք, որմեն աստի զնա բուսակք.
Ի միջակին կայ իբր ի քուն անուշակ
Ձորակ ստուերամած,
Պուրակօք պըճնած:

Քարակարկառ յանտաշ որմոց զարտուղի
Մերթ մուծ մերթ ըլցս մըտեալ ընդ հուն գող
Յըրրոտապատ վաղ [ուղի,
Վարեալ խոտ աւաղ,

Յերթ գահավէժ արկանեն ուխք՝ գիրկ դողդոջ,
Մատըռուակեալ նեկտար ծաղկան՝ որ յու
Ժըպտի կարմրորակ [ղուջ
Սորոց ի սենեակ:

Ի սահանաց ջուրց մէջ պարղեալ ըզբազուկ
Երփինուռակ հարսնամատանց խուժք փափուկ,
Մածանեալ մէտ մէտ
Խաղան ի ջուրց վէտ:

Միժաղախիտ նընջէ անդ հէզ նունուֆար՝
 Վարս խրճնացեալ յէջ մայրէնին ի դաւար,
 Եւ ցօղ մանրակաթ
 Ի սպիտակ ճակատ:

Անդ սուրալով եւ դու, ղէփիւռ անդադար,
 Խօսիս յառուս, դառնաս ի ծայրըս դաւար,
 Մանրացեալ թեւօք
 Մործորոյն խընկօք:

Անդ մենախօս սիրեն սըրտիս հառաջանք
 Զարթուցանել զծածուկ ծմակացն արձագանգ՝
 Ի ծործորս անել,
 Անդ կեալ մեռանել:

Ժ Ե

Ա. Ո. Ո Ի

Արշաւասոյր մօր վըսեմ՝
 Ո՛վ դըստրիկ սաղապաճեմ,
 Մանուածաւալ սուրբ վըտակ
 Արծաթի մարգաց պըսակ,
 Որ ծաղկերանգ ի մարմանդ
 Մարգարտեայ գաս մէհեւանդ,
 Կամար հովտայ լանջադեղ
 Մալ ի ծալ ու ակնախըտեղ:

Քան յերկրածուփն ի Պոնտոս,
 Քան ի Նիւ առատահոս,
 Ի հայէլնջ քում փոքօւ
 Հէշտ հայի ակն արեւու:
 Սնմեղութեան եւ սիրոյ
 Հանդոյն հէզ են կուտակք քոյ.
 Ի քէն ըմպեն ագարակք,
 Քեւ լընուն խընկոց բաժակք:
 Սրտիմն ի քեզ նաւէ հարթ
 Զիւնահէր եւ սագ հանդարտ.
 Ի քեզ թըրծեալ կաւ մանրիկ
 Բառնայ զըոյն իւր ծիծառնիկ:
 Ընդ քեզ սիրեմ զիմ ղէփիւռ
 Անկանել ի խաղ ըսփիւռ.
 Սիրեմ զուսուոյն քեզ շքշունջ,
 Սոխակին յեղըդ մըրմունջ.
 Եւ առաւել զըզձից շունջ
 Ախորժեմ՝ քեւ հեղաշունջ
 Դաշնակելով զուգաբար՝
 Քեւ չափ խաղալ անդադար:

Գ Ե Տ

Մանկունք հիւղից է ջուրը փոփոխուց այս եկայք,
 Յառեւ յոչինչ մի՛ զոր ծընան մեծ հըսկայք.
 Գետ՝ զոր յանդից մէջ տեսանէք եւ շինիս՝
 Պատեւ ըղգեօղս եւ ըղքաղաք ոստանիս,
 Գըլուխ զօղեալ՝ յամպածըրար լեառն հանդէս,
 Յովկիանու անդուռս՝ աւարտ իւր թաքչի.
 Ինքն է միջին շարժիչ հանդոյն իմն օձի
 Որ զեռարով զերկրաւ՝ զատչել չկամիցի.
 Այլ թէ խաղաղ կարծէք է քուն հանգըստի՝
 Իբր ալեւոյթ ծանրադանգաղ է խըշտի,
 Կուտակք քանի՛ լըռիկք հոսին ըշտապաւ
 Պահ մի ծընեալ զուրուս լերանց, մայրից թաւ.
 Մերթ է համբոյր քաղցըր շրթանց թաթաւուչ՝
 Հեղիկ հեղիկ դըրուեալ զերկիր վայելուչ,
 Ըղգեղաղարդ մարգաց չպարէ զկուռ գիսակ
 Դաշտորէից ընձեռեալ գոյն եւ հասակ.
 Գարնանաղայր եւ մերթ ուղիսից է զայրոյթ՝
 Լեռնահուտակ պուղեալ պտուաքէ պղտոր
 [կոյտ.

Մինչ ձեռն է գլուխ գուժեն տղայքն է յանդի,
 Վազէ զթըմբօք կանթեղակիր մանկըտի.
 Նա է խորուստ նըշան բըրդեալ սաստից խօլ,
 Ամբաւակոյտ տլեօք ընդ հօղըն խորխոլ
 Գոփէ տրոփմամբ իբրեւ նըժոյգ ամէհի
 Մարակ է կուշտ փոքնչեալ է դաշտ յերբերի...

Վայ վայ գեղջկաց. ոչ եւս ժուժէ թուամբըն
 [խոնջ

Եւ ծառք ծըփին ըմբկանամբք իբրեւ փունջ.
 Ընդ արտորայս մըռնչէ ծով իմն համարձակ,
 Խրճիթք է նոյն կոծեալ պարեկք բարձրաձաղկ.
 Հին հովանոցք թիակապուտ նաւուց պէս՝
 Ու ապաւանդակք կուռին է հէնն ալեգէս.
 Ապշեալ լուսնին՝ է նորըն ծով կարկառի,
 Ուր ընդ ձըկանց գառն եւ երինջ դեգերի:...
 Որդիք հիւղից, կէնաց է գեսա այս պատկեր.
 Ալիք զալիս վարեն ըջուրը մըշտերեր,
 Ամբամ մըղէ է ծով ծըփուտ ծերուժեան,
 Եւ դարք ըղգարս յամանակին ովկէան.
 Թուխ թուխ կոհակք յափըշտակեալ ըմբաւ
 [գիկ՝

Ընդ անապատս յաւերժս առնեն ընկեցիկ:...
 Ո՛հ, ո՛ տայր մեզ է տիպ հաւուց ջըրասէր՝
 Խուն դեգերեալ աստէն՝ թեւեւ անդր է վեր:

Ժ Է

Հ Ո Վ Ա Ս Ն Ի

Ի ծործորս է ծմակս հովասուն,
 Ի կամարս ոստոց շաւաջուն,
 Առ աղբերց խոխոջիւք,
 Առ բուրեղ նարդոսիւք
 Սնդ սաւառնի ստուեր,
 Հովուին՝ քընաբեր.

Մենաւոր սփռի նա՝ նդ կարնեաւ
Հաստաձիգ կողբբբն ըզդաշտաւ .

Ձեռն ի քերան ըզգըլնով

Մաճակալ՝ դայ ճեպով,

Եւ մարթէ զծառայն

Համբոյր զովուծիւն :

Յեզր առուաց, զուռեաւ երկրասիւշ,

Ի շարժուն ի գորգ լուսանիշ,

Ի բարբառ հեզ հողմոց

Յերգս ալեաց կայտուէրոց՝

Նընջէ պատանեակ

Այտիւք կարմրորակ .

Տարադէմ պանդուխտն թափառ

Ձընթացից իւրոց ըզտիպոր՝

Ըզքնայուն հովանոց

Վարսաւոր տերեւոց՝

Տընրազգած խնդրէ

Ի ծառ ի ծառէ :

Հովանի՝ աղբիւր զովուծեան,

Հրաւիրակ քընոյ եւ լուռթեան,

Գիշերէ ձիգ տարած

Յանկողինս անսառաց,

Ուստի ձմեռն եւեթ

Առնէ զնայն անհետ : . . .

Յորժամ տապի սիրտ տապ սաստիկ

Կամ ի միտ յուզին մուծ մըրբիկք

Եւ ամբօխք քաղաքի

Աղմբիկն ըզհօգի,

Քաղցր յայնժամ քանի՛

Լըռիկն հովանի :

ԺԸ

ԱՐՏՈՐԱՅՔ

Վիճակ յուսոյ եւ մայր սնընդեան

Հանդէս երկոց ճոխ անդաստան,

Ոչ ծանիցէ դանձոզն ոսկւոյ

Չվայելչուածիւն պատկերի քոյ .

Այլ հինաւուրց բընիկ արնկան՝

Կացեալ առ սեամս՝ ի յերգ ծիծուան .

Աըրբեալ ըզխաժ աչացըն՝ բիժ

Ձանդն ողջունէ հայեցիւք պիշ :

Յերկոցն ի յուշ ոչ մեղեցէ

Եթէ եւ շեթ մ՝ արասոր արկցէ :

Արձանացիւր ազատորդիք՝

Ի կատար բարձըր լեռնակիգ .

Գեղեցի լերանց սըփռեալ ընդ մէջ

Մայրեաց դետոց բըլէրց դիւրեշ,

Ասառուտ տեսցես զարտ սեւորակ

Եղոզ ձեռնն անջնջ դըրուակ .

Սնառուտ դեզնեալ կոչաք արդաւանդք

Մշակին երկովքըն քըրտնազանդք .

Յոր քանի՛ դաստք փապարեցան

Եւ լայնալանջ մէջք կորացան .

Սնդ յեսանեալ անդէն բըլթեաց

Բահ եւ բըրիչ, տափան մաշեաց :

Ի հանդիպոյ վարսաւորն արտ

Բարձեալ գըրուխ ոսկիազարգ՝

ի շունչ հողմոյ ալեճեւիկ
 Յաջ եւ ի ձախ շարժլի հեղիկ.
 Վէտ վէտ կանգնեալ բախին յիրար,
 Ըզխոնձ ճահնա հասկք սիրաբար.
 Դառնայ հընձող բարձեալ զորայ,
 Թողեալ յերկրի պոյսն յապագայ,
 Մինչեւ գարուն յարուսցէ նոր:
 Կենաց պատկեր խորհըրդաւոր:

ԺԹ

ԼԵՐԻՆՔ

Ո՛հ, տայր ինձ ոք հընարս թեւոց սաւառնման՝
 Ի մի թըռիչ սլանալ յերկրէս գաշտովայր,
 Թեւ թեւ կողիւք հերձուլ կտրել ըզսահման,
 Վերձեմէ բարձր ի ծայր:
 Զխորդ գոփէր գեաննախանձ գարջասպար՝
 Թինգըս արւեալ ի սար լերանց ամբուռոյց,
 Վազվազելով ի գագաթունս երկնածրար
 Զանտառօք հինաւուրց:
 Հըսկայք երկրի յաղթահասակ տխանեանք,
 Յաւերժ բըրգունք, իրթնատեսիլք երկչոտաց,
 Դուք քան զարօտս եւ ծաղկաձեմ բուրաս-
 Յանկալիք իմս աջաց. [տանք՝

Զեղ երկնային են տիպք գորով երկնամերձք.
 Վեհին այս հրաշք, առնել զվիթխարս սիրելի.
 Դուք աշխարհաց կանգնեալ ամուրք բարձրա-
 Ռ՛վ լերինք սիրալի. [բերձք,
 Ոտս արձակեալ յանգունդս եւ գըրլս ընդ ե-
 Տիեզերաց յաւերժական էք արձանք. [թեր,
 Շէնք լայնանիստք փարին զտիւրքդ, եւ աղբեր
 Մըտաբուխ էք սահանք:
 Պըսակազարդ կըտիցդ ի կող գեղաղէ՛լ՝
 Դրասանդ գրասանդ աղուրայիցըն բաղուկք՝
 Ի ծրար ծոցոյ սերտ գըրկածէն բարձրուղէ՛լ
 Ըզկընձնեակսըն ճապուկ.
 Աստ ի թիկանց պարք եղենեաց երկնագէղ
 Տատանեն յօդս անկոր կատարս արջնաթայր.
 Յըստուերն ի մաւլ անդ սաղարթուց կոյս ի
 Հէճէճէ ծանրալուր: [սէղ
 Բարձր ի վախից՝ զօդոց կըտրեալ ասպարէզ՝
 Իբր յուսահատ ի թինդ ոստչեալ գահավէժ,
 Մըտառարափ նմանեալ հիւսից ձիւնադէղ՝
 Զեղանին գետք յաւեժ,
 Ի խորածորս ծըմակաւոր եւ հովիտ, [ծործոր,
 Ուր ժիր բարբառք, կարկաջք առուացն ի
 Յուռթի մարմանդք, փթըթեալ թըփեր ծաղ-
 Եւ խորանք վարսաւոր. [կախիտ
 Մոգ է խաշին մակաղատեղ խոտուէտ,
 Տըւարածից հովանաւոր բազմարան,
 Ի սոյլ սրընդին դուրթ տայ նախիր հեա ընդ
 Յայտեալ կաթըն ծորան: [հեա
 Ի սար լերին դիտակ՝ հովիւ ոտք զտամբ
 Զեռն ի կահոյր, շուրթն յեղեգանց ի մրմունջ՝

Գիտէ զբացեայ քաղաք լըցեալ շքփոթ մամբ ,
Ու աննախանձ առնէ ունչ :

Սնդ մըշակին զառիթն հոգոց անդաստան՝

Այբերն ինքնին արբուցանէ յոշարակ :

Աճումնաձիք յեղըր նորին ծառք ճոճան

Պատըստար յարեւակ :

Հաւք երկննթացք անդ տուն ունինեւ դադար :

Որդին օդոց՝ յաղատ բարձունըս ծնանի :

Յափըշտակեալ է դաշտաց զիւրն պաշար

Ամբարէ է բունի : ...

Լերինք լերինք , աչք իմ է ձեզ յօրանան :

Կապոյտ գըմբէթ կարծեմ կապոյտ տաղաւար :

Բերդք որ է ձեզ եւ ըսպիտակ մենաստան՝

Թուին անիւք հողմավար : ...

Ո՛հ , ո՛ փետուրս ինձ տայր երաբս արծուապէս ,

Գէթ մի անգամ յողջոյն վայրայ բարձրութեան՝

Սարից է սար կաքաւելով յանխոնջ թեւս՝

Չըգեւ սիւք նըրբութեան : —

Երդմնեցուցից ըզձեզ՝ բընակք լեւնոտին՝

Ի կողս կանաչ՝ սւր կան կանդուն խըրձիթք ձեր :

Թէ յուղւոյն կէս խոնջ կասեցայց ցաւադին ,

Եւ կալցէ զիս ըստուեր ,

Չաճինացեալ ոսկերուուրս իմ աւանդ՝

Եդեալ է վէմ՝ զըրով գըթեաց դարշապար ,

Բարձրադունին լերանց է խորխտ դաճաւանդ

Ի կոհակ ամպածրար ,

Յորոյ ստորոտս հողմիցի հողմաղայ ,

Եւ է թիկանց ուխ քարավաղ խոխոջէ ,

Չոր անդէորդըն մասնանիշ անցորդայ

Ի հեռուստ արասցէ ,

Սնդ է խառնորդ Եւրեայ եւ ջուրց շառաչման ,

Որդւոց թոռանց յաւերժական յիշատակ՝

Սմայխաղաց զիմս ամբարձէք մահարձան ,

Սափորով սեւորակ . [Ծուեաց ,

Հընչեացեն հողմք , սաւառնեսցին թեւք ար-

Եւ դալխոդէմ կարկառեսցի 'նդ նա լուսին :

Գիշերք զկարկառըս կոծեսցեն արամազդեաց ,

Ես հանդեայց է նոսին :

Ի

ՏԱՂԱԽԱՐ

Խաղաղաւէս մահկանացուի բնակարան՝

Տաղաւար ագարակաց :

Ոչ որ կըճիւք է մուրճ կոփեալ եւ կըռան

Կամ է մայր փայտից քերած :

Հանդոյն բունից հաւուց վայրեաց յապալեր՝

Անարուեստ արիեալ հէժան ,

Չող ըզձորով աստ հիւսեալ սուն տարուբեր՝

Իրնակէ մարդ անցական :

Պուրակածին դեղնեալ ցօղուն եղեգանց

Աստ իցէ տախտակամած ,

Չորով սիրեն իբրեւ բընուստ մի՛ ստ միմեանց

Շարիւ շամբըն տարակաց :

Պըսակազարդ ըզձագ նորուն պըճնէ խաչ , —

Նըշան հանչաւ եւ ահաւոր . —

Եւ լուսանցոյ շողայ յերգիս անձաճանչ •
 Կայ ծիծառն ի բարաւոր :
 Խըրթնի բաղեղն ըղնովաւ պատ՝ ի թիկանց
 Պաշտօնանել ի տարափոյ •
 Դարան լարեալ սարգիննըստի յորս ժժմանց,
 Միւ ի ծիւղ թեւ ըզթեւոյ :
 Յաճախ ընդ այն գընայ ի վեր զըզմենի
 Պատատեալ պարուրազարդ •
 Ո՞ր զայն տեսեալ ոչ յիշեսցէ զՆինուէի
 Գուժարկուն մաղձամակարդ :
 Փայլեն ձեղունք անդ եւ որմունք պարզունակ՝
 Զինչ քարայր դից բացակայ •
 Մական հովուի, բըրիչ, ցաքան, սանք, սա-
 [պատք,
 Զարդք եւ կահք են տընակաց :
 Կանթեղ աղօտ ջահէ ի ցայգըս ձմերան
 Ընտանեացն՝ առ խարուկին •
 Հիւսէ տիկին, եւ դէպս որդւոց հընութեան
 Պատմէ հայր՝ հըլու մանկին :
 Եւ եթէ թօնք ի մըրրիայոյ զամբրոպաց
 Ի բացուստ կոծեն զանտառս,
 Որդէք հիւղից օրհնեն ըզՏէր ի մահճաց,
 Որ զանքոյթ ետ տաղաւարս :
 Պանդուխտ օտար տեսեալ ըզհիւղ՝ հարու
 [ղծափ •
 Անդ բուժէ զլաստակ ուղւոյն...
 Քանի՛ մաստնոց եւ ճնխից իղձք սիրատարփ
 Հառաչեն առ սեամս հիւղոյն : —

Ի Ա.

Ե Կ Ե Ղ Ե Յ Ե Ա Կ

Յանմահութեան միջնաշաւեղ ամբարձիկ
 Անանց կոթող կենաց մարդոյ վաղանցիկ,
 Խաղաղական պանդուկի,
 Ում կարօտի խոնջ հոգի,
 Փոռք քաղաքաց, պըսակ շինից եւ լերանց,
 Հարսին վերնոյ առագաստիկ սըրբութեանց,
 Միշտ մեծ միշտ սուրբ է տաճար •
 Այլ յադարակս՝ անտիպար :
 Դիմեն գեղջուկք, հեղուն սիւսեն իղձ ջերմիկ,
 Ուխտք հոգեթեւք լինին աստեղց վերանցիկ •
 Զըրից իւրոց փոխանակ՝
 Աւնու Տէր՝ տենչս անուշակ :
 Քանի՛ մարուր մաղթանք եւ խանդք սիրավառ
 Անդ թեւածեն քան զաղաւնիս սըրբափառ •
 Քանի՛ վըշտաց մըխիթար
 Եւ արտասուաց անդ դադար :
 Քրիստոսագէն անդ զնուորին որեկ մարդ •
 Եւ անդ կաղմի հրաժարելոյն արխուր զարդ •
 Անդ է հոգւոյ քաւարան
 Եւ հուսկ մարմնոյն քընարան :

Մայր վըշտահար զողեալ ի խորշ մ'առ սեղանն՝
 Զոր կամարաց պատեն ըստուերք սրբազան,
 Զորդեակն իւր լայ քաղցուէնի:
 Որդի զմօր լաց հարկանի:

Նըկարք որմոց, գըմբէթ, սինակք էւ կամար,
 Եւ լըսութեան սըբըյ աղբուսն անդադար՝
 Ահիւ խեթիկէն ըղսիրտ թիւր՝
 Ծունըր կրկնել անստերիւր:

Աղջիկ հովիւ յամառնային միջօրէ՛
 Իջեալ ընդ սարս՝ մատրան Կուսին նըւիրէ
 Ըզհամասպրամ երփնաղարդ,
 Երկնեալ եւ ինքն սյտիւք վարդ:

Անդըր դիմեն եւ սիրտք բեկեալք աղօթիւր,
 Յոյց ջերմն ըզձից տալ ըզմեղուն փայլուն բեր:
 Իէմք ի խոնարհ ձեռնամած,
 Մեղըր կաթեն ծայրք աչաց:

Եւ անցորդ վայր մի խոտորեալ ի շաւղէն՝
 Ընդ անծանօթ մարդկան խառնէ զսիրան անդէն:
 Լըսէ հանուրց սըրտապէտ,
 Առնու անձնիւր զիւրըն պէտ:

Ի Բ

Զ Ա Ն Գ Ս Կ Ա Տ Ո Ի Ն

Եթերաձեմ հըսկայ յերկրէ
 Քարաբուսակ սիւն անսաղարթ՝
 Ի տաճարին սուրբ սընարէ
 Կանգնէ կատար պըսակազարդ:

Փայլ նորածին աստեղն աւուր՝
 Ի նոխն ի վազ՝ յաշտարակին
 Ի դունտ ցոլայ ճաճանջ մաքուր,
 Առաւօտեւ ադարակին:

Իսկ մինչ արեւ յուղւոջն ի կէս
 Արձակէ զնետսըն տապաքին,
 Գանչէ զանդակն երկնահանդէս,
 Օրհնել զերկնից արքայուհին:

Եւ մինչ լուսին յամբոց ի ծիր
 Ի ծագ նորուն վառէ լապտեր,
 Ո՛հ, ամբարտակ կանթեղակիր
 Կարծեմ ըզնա կենացս յեղեր:

Անմահութեան ըստոյգ փարոս
 Յեկեղեցւոյ նաւահանգիստ,
 Ի բարձանց փայլ փայլ լուսահոս՝
 Կակղէ զսըրտից խոցուածըս խիստ:

Քաղցրահընչին մերթ ժիրաժիր
Աւետաբեր իբրեւ հրեշտակ՝
Խըմբէ ի ան զգեղջուկսն ցիր,
Խինդ ըզգենուն բլրոյն կատարք:

Մերթ սրգաւոր անձին տկար՝
Ի լըռութեան խոր գիշերաց
Ծանրագանդալ գանչէ բարբառ,
Զարթուցանէ զհառաչ և լաց:

Իսկ ընդ երեկս երգէ հանդարտ,
Եւ քաջալերս առնու մըշակ:
Սըրբեալ ըզքիրան յորթոյ սաղարթ՝
Ճօճան խաղալ դիտէ զզանգակ:

Իբր ի ծովէ՝ խոր մըռընչին
Լըսէ բացուստ ըզձայն՝ անցորդ:
Եւ ի միջոյ լըռին մայրուոյն
Դիտէ զնորին ծառ ռահահորդ:

Ի հայրենեաց մեկնիլ նորին՝
Սա էր ուղւոյն յետին ընկեր,
Յօտարն հողոյ եւ ի դարձին
Սա իւր տընկանն աւետաբեր:

ԻԳ

Կ Ա Մ Ո Ի Ր Զ

Որդին հիւղեց անթաց ոտիւք գընայ՝ նդ գետ,
Սալ ագուցեալ կամարանման ջուրցն ի վէտ:
Յեց կամըրջին ի փայտ մանուկն ակընկոր՝
Պարապտուտիեալ դիտէ զյորձանսն պըղտոր:
Այլայն երկուց ափանց յանդուգըն շողկապ՝
Մերթ ի լերանց վագէ ի սարըս սաղապ,
Սըջըրպետեալ ըզկիրձ՝ ըզխոր անդընդօվք
Իբրեւ շաւիղ օդոց՝ կսխի կապանօք:
Հաւք փապարաց մինչգեռ թեւեն յորս ի վայր՝
Յաճախ փետուր մի կամըրջին դայ ի ծայր:
Զայն ընդ գըլուս կապեալ անցորդն՝ ուղւոյն
[վարձ,

Եւ ի բարձուէն գունակ հաւուց բանակաց
Ըզմարմանդիւք դիտէ զորդիս գեղջէից,
Եւ վիթխարի եղանց նախիրս ընդ հօտից,
Զոսկեփառ գունտ աշտարակի տաճարին,
Զարտ արջնաթոյր, ըզտաղաւարս, խաղս ա-
[ուսին:

Քանի՛ փոքրիկ տախտակամածն այն պերձէ,
Որ զոջընչիւ յափանց յափուսն ընդմիջէ,
Սուսկեղով զկենաց մեր որմ՝ դիւրանցիկ,
Ընդ որ յափուսն օտար մըխիմք անդարձիկ՝
Որք ամբառնան քան ըզլէրինս թըխաթոյր,
Յաւիտենից անվանելի մոյթք հաստոյր:
Այլ անցանեղ թէ հարկ՝ չեցէ՛ իմաստուն
Երթալ վըստահ ի կառուցողըն նոցուն:

Ի Դ

Ծ Ո Ւ Խ Շ Ի Ն Ի Յ

Բազմեալ ի բարձրս նաժըշտաց օգաճեմ՝
 Հեղիկ հողմոյն եւ ճաճանջից արեգդէմ,
 Ընդ առաջեւ առաւօտուն գեղաղէշ
 Ընդ ագարակս եւ ընդ անտառ բարձրուղէշ,
 Ամբառնայ ծայր շինին ի կերպ ի սպիտակ
 Իբր հողմուռոյց կըսաւ ի դաշտ կայուտակ.
 Կամ իբր յեռեալ հաստատութեան ի մոյգ
 [Գոյն՝

Իբրեւ անտառ զայլ անտառով բարձրագոյն,
 Վարագուրեալ ըզտաճարին աշտարակ՝
 Կատար նորուն օգակաւոյց թըւի յարկ.
 Յական արիււոյն շամանդաղեւ առ ի շեղ՝
 Բոցակոհճակ արձանանան ժայռք ղետեղ.
 Կամ թէ հողմոյ յանկարծ գիպեալ մարաքնդ.
 Յըրիւ ցըրիւ յայէր շըրջին լուսագէմ. [Գէմ,
 Մերթ սաւառնեալ մակաւասար ըզշինիւ
 Իբր ընտանի ամոյ անցանէ անկըսիւ.
 Եւ մերթ ելեալ հեղիկ հեղիկ բարդ ի բարդ
 Յարջալըրոց խառնի կոհակ կարմրավարդ:
 Ես ի գաշակն երկնահաւոյց ի զընին՝
 Ո՛ տայր, ասեմ, բազմեւ ի ծուխ ծըխանին,
 Ի ծըխոյ՝ յամոյ, յամոյ վաղէւ յարեւակ,
 Եւ ընդ նըմին հիւ գաւ ղերկրաւ բովանդակ:

Սակայն, եղունկ, լուծեալ ծըխոյն ծուփ ի ծուփ
 Եւ զիմ հալէ ծուխ տենչանացս հուպ ընդ հուպ.
 Երեք ի ծըխոյն հոսին լերանց ի կատար,
 Երեք արտասուաց ի ծոցս հոսին վայրապար:

Ի Ե

Մ Շ Ա Կ

Յարտս արօրադիր իջանէ մըշակ՝
 Սընուցիչ շինից եւ երկրի դայեակ
 Ի վէրս խոփոյն սեւորակ՝
 Ի հայրականն ագարակ
 Սփռեւ սերմնն ցեր,
 Ըշնոյն ղերկրի ձեր:

Հատք շիջլափառք եւ անկերպարան՝
 Գիշերս ամսօրեայս խաղաղք ի քուն կան,
 Մինչ շաղ արիււոյն, ցօղ ալբեր,
 Հողոյն սընունդ բարբեր՝
 Ածցեն գարուն յարտ,
 Զերկրիս կանաչ զարդ:

Քանիցըս արնկոց չեւ արձակեալ գէս՝
 Հիւ գաւ ըզգաշտան ընդ առուին եղերս
 Տեսի զմըշակն յերկուն,
 Կամ ի ծընունդս արեւուն,

Գաւաղանաւ նուրբ
Չածուն գործել սուրբ:

Ըղգեռաբուսիկ արդասեացն ընձիւզ՝
Որչափ ուռոգեաց ի ցօլ քրտնաբուխ:

Միոյն զառուն բաժակեալ,
Այլու՛մ նեցուկ հաստատեալ,
Խնամելով ըզճնունդ՝
Չոր սին ծընաւ ունդ:

Մինչեւ պատմուճան կանաչ արկ ցօղուն,
Համբուրեաց զեփիւռ ըզճակատ նորուն:

Լայնասաղարթ սոնք խաւարո
Տարածեցաւ բարդ ի բարդ:
Եւ աղք աղք բանջար
Բուսաւ մեզ պաշար:

Ո՛վ ծնուցիչ սերմանց, նախնեաց պայազատ,
Դու զբաղց հարկանես շինից մարդաշատ:

Քեզ շնորհապարտ է երկիր
Որոյ երկանց գիւր եգիր:
Չոսկեակ հասկաց շեղջ՝
Պատուէ եւ դահ պերճ:

Իջ

Եջ Ո Ղ

Ըղգիչերոյ մինչ ըմպէին անդք ըզցօլ՝ [Թող...
Խօփոյն ճըռնիչ բացուստ հընչեաց ձայն խոյլ
Որդի հնութեան, էր փապարեալ էն ձեռք քոյ,
Բիրտ ըստեղունքը ըզկերպ առեալ կոշտ հողոյ:—

Խօփոյն եղջերք բըրտացուցին
Ըզմաճակալ ձեռն եզողին:

Ընդ կորդ գեալին օտս երկայնեն եզանց լուծք,
Ակօսանան առու առու աըրամ գուղճք:

Դանդաղաբայլ ամոնցն յերթ ընդ ածու՛ն՝
Ըստուար փայտեցըն կերկերեալ ճըռնիչ խուն՝

Քարողէ զոյս ապագային
Տաժանակիր մաճակալին:

Ի լեռնոտէն իջեալ հովուին ընդ երեկս՝
Կոհակաձեւ գիտէ զմշակին գըծեալ երկս:

Մինչդեռ ըզհետ քարչեալ ըզսուր իւր գործին՝
Դառնայ յուշիկ եւ խոնջ ի հիւզ հայրենին,

Եղիսէի համբանի ըզգաստ,
Ի զոյզն ընթրիս բազմել պատրաստ:

Իսկ իմ տեսեալ զեղողն ի գործ արօրին՝
Ըզտերունեան վըճիւն յիշմ առօրին:

Յագարակի կենացս հանուրց ձեռն ի մաճ՝
Հարկ է յուսով երթալ յանձնիւր գործ յառաջ:

Մի ոք ընդ կրունկն յերկիր ի դարձ՝
Որ ձեռն ի մաճ յերկին ամբարձ:

Ի Է

ԱՐՏՈՒՆԾՔ

Շողեալ շարժուն հասկաց ի շունչ տարուբեր՝
Ամարային բոցով խայծին կարմրահեր։
Արևք ելէք սերմանահանք, հունձք են, հունձ.
Զուռւոյն բազուկ յեռեալ ի վարս ծաղկափունջ՝

Արկէք ի գործ ըզմանկաղ
Ի յերթ եւ եկս անդանդաղ։

Մանուկ հիւզից, արկեալ ի յուս յօտոց սուր՝
Զայն աւետեաց ի հանգըրուանս յինէն տուր.
Ոյք լալագին արկէք սերմանս սըրաբեկ
Ի հունձ զըւարձ ընկեր զընկեր կարգացեք.

Արկէք ի գործ ըզմանկաղ,
Ի յերթ եւ եկս անդանդաղ։

Ոսկեպըսակ ծիծաղի յոյս յարտորայս,
Ատոբացեալ հասկ հասկ թափէ բովիճայս.
Կարշնեղ բազուկք շոյտ շոյտ աստ անդ ածցին
[հիւս,

Զօրանայ՝ րեւ, հանգա մանկունք ի յայթիւս.

Արկէք ի գործ ըզմանկաղ,
Ի յերթ եւ եկս անդանդաղ։

Ի թուփ թըմբին կարմրալանջ հաւն ի կողբը
Հըրճուողաճայն երգովք մեղմէ զվաստակ ձեր...
Նըշան ի շէնս աուպբեցէք ընդ ալիս՝
Հասկ բըռնալիբ ամալով նոր ձեր խայրիս։
Արաք ծածանեալք կանգնին նըստին դաշտանան,
Կոհակ կոհակ դագիչք զիղեալ ամբառնան.

Գիրք օրերոգք դիրքս պարզէն լայնալիճ,
Յուս պատանեաց կախին որայք ի կապիճ։
Ճըռինչ սայլից որ զհունձ բառնան ցորենոյ՝
Գեղճէից կառք են յաղթականք, փողք յուսոյ.
Իոյոս շինին օրհնէ զբազուկ հընձողաց՝
Առատութեան տածիչք, սիրողք հայրենեաց։
Որայապսակ մանուկ հընձող դայ ի տուն.
Պատրի հողմիկ մերկ գըտեալ զանդն ի զարգուն.
Յօղ հանդարտիկ տեղան աստեղք ի փող սին,
Տըգզան միջատք ի գէմս սափրեալ վիճակին։
Արկէք ի բաց ըզմանկաղ,
Ելէք ի պար անդանդաղ։

Ի Ը

ԱՅԳԵԿՈՒԹՔ

Որդէք կըթոց, մի՛ զուռս որթոց հողանի
Տացուք հողմոց կոծեւ ի զուրկ հովանի.
Ըզմարց խըրթին զազատորդին անուշակ՝
Մի՛ մերկ թողցու՛ք տարուբերիւ սըգորակ.
Հանգա, կազմեալ զուարթ երախանս՝
Արևք, ելցուք ի յայդեստանս։
Ի կութս այգեաց հընչեաց վիճակ մեր շինին.
Զամբիւղ կողով յուս ըստանձնեալ սպտանին,
Եւ աղջըկունք գիմեն յայգիս խանակիր.
Վառ խաղողոյն ըղծերն առնէ շոյտ եւ ժիր։
Ի թափս ոտից թընդասցէ դար գինեբեր՝
Յաղուրայնիս պըսպակուոր ծագ ի վեր.

Ի սանդղածէւ այգեստանոյն հոճ կասար՝
 Վաղվազեսցէ մանկանց առոյգ դարձապար:
 Հայա, կազմեալ զուարթ երախանս
 Արեք ելէք ի յայգեստանս:
 Յարիւն որթոյներիեաց գեղձուկն ըզըրթունս,
 Ջայն է խընդից Սպանդիարայ ի խրախունս.
 Հովուին տեսեալ ծափէ, հընչէն դարեւանդք,
 Եւ լըւանիսաք այսօր կայթեն արձագանդք:
 Նըշդարենիք կիցք խիղբ ի խիղբ՝ անջատան,
 Որթոյն գընտակք գըլխակորեալ էրերան.
 Թօթափին հասք, ճըմլին ի հոյղ քաղցուենի,
 Մեղըսծորան յորդէ աւիշկ ծիրանի:
 Սապատ սակառ սեաւ սեաւ դիղան ակաղձուն.
 Մայր ցընծութեան սահէ սայլիւ թաթաղուն.
 Ա՛յ սայլավարք, ճեպ տուք եղանց ի խայթ սուր.
 Մուծէք ի շէն ըզգէշէցիկն յերկրիս սուր:
 Եղջեքք եղանց յորթատերեւս առցի շուրջ.
 Ի սուիչ անուկն գաւառապետ ժպտի լուրջ.
 Խաղող, Էկէք մեզ տօն մանկանց եւ ծեր հարց.
 Եկայք աղբատք, լի աճանով առնել դարձ՝
 Ահա մանկունք կարմիրտունք ի հանդէս.
 Բոսորագոյնս արձակեն սայլք յորդ աղբերս.
 Բոկ պարմանի դոփէ ի խուան խաղողոյն,
 Վըտիտ ներքան կաղմէ հընձան պարզագոյն:
 Բոյր մըշկահոտ թըրթուելի խաղմուղն արձակեաց.
 Եւ գեղջէից վառին աչաց բիրք ծաւեաց.
 Ի տօնս այգեաց օրէնք են դու քաղցուալից,
 Այլ փախերուք դուք ի բակքեան աղօնից:
 Լըցէք ըզգուրբս կըշտապինդ,
 Բազում ցաւոց դինեակն է խինդ:

Ի Թ

Մ Ր Գ Ա Պ Ա Հ

Ընդ հովանեաւ չորից ձողոց՝
 Ի դուռն այգեաց ի հէշտ խոտոց,
 Ըղջանկալի ծընունդս երկրի
 Տածէ մըշակ ծառոց բարի,
 Չոր նորահաս ծընաւ դարուն
 Դիեցոյց ամառն, հասոյց աշուն:
 Չըքնաղ ի գեղ ու ի գոյն ու ի ձեւ
 Կըրթեն զորկոր ու աչաց արեւ:
 Ո՛հ, Թէ նոցին նըւազ էր գեղ՝
 Յաչկունս Եւայ չըգայր խըտեղ,
 Եւ հովանի եղեմական
 Չառնէր զորդեակքս բացական:
 Ո՛յր է յածեալ ի ծառաստան՝
 Պըտղոց քաղցունց վայր ծնելական.
 Ըղխընծօրին տեսեալ կարմիր՝
 Որ ոստախիտ կըքի յերկիր.
 Գարնանագեղ կեռաս բոլոր
 Չիւրդ Թափէր գըլըր գըլըր.
 Ի՞բր երկղխեան դեղձիկն անուշ
 Տիպ աղուամազ այտից քընքուշ,
 Եւ սուղ կըրտեր պըտուղ ծիրան՝
 Չոր հին ծնանի մայրն Հայաստան.
 Եւ Թագակապ նուռն անդ ընտիր
 Վառեալ ի դոյն վարդակարմիր,

Շուրջ թիկնապահ կարգեաց իւր փուշ,
 Մի ժպրհեցիս ձեռն անըզդշշ:
 Կարկան առ թուղ մեղրածորան,
 Պատրաստ հրաւէր ի հեշտ բերան: ...
 Այլ զի՛ մի մի թըւեւ ըզլնայր
 Զոր արգաւանդս եբեր մեղ վայր:
 Բնդ հովանեաւ չորից ձողոց՝
 Ի տաղաւար հիւսեալ յոստոց,
 Եկայք տեսէք զոր մըրգապահ
 Գանձեաց երկրի աւանդ անահ,
 Զոր մըշտիաց բազմաջան երկք
 Սատարեցին գեղազան բերք:
 Եւ օրհնեցէք զաջն աննախանձ,
 Որ արկ յերկիր զաղդ աղդ սերմանց:
 Եւ գերագոյն ուսոյց արուեստ՝
 Հանել յերկրէ զկենաց պահեստ,
 Եւ վաստակոցըն մըխիթար
 Առնուլ ըզմիրդս ամոքարար:

L

ԱՆՏԱՌԱՊԱՀ

Քրտան նորեկ հիւրըս մայրեաց,
 Անտառին պահապան,
 Քրտան նոցին չուս ողջունեաց
 Յաշնայնի անագան:
 Ետես նա մի՛ ստ միոջէ զծառոց
 Նորածին զոստ զընձիւզ,
 Ըզգեղ ծաղկանց ըզբեր պտղոց,
 Ըզճանճորս սարգին հիւզ:
 Ի զով շաչիւն հովանոցին՝
 Առ աղբերց խոխոջիւք
 Բնթանան կեանք մըրգապահին,
 Հեղասահ զընացիւք:
 Բազմեալ ի դար մի բըրրածէւ՝
 Ճաճանչիւք ոսկեգոյն
 Ի գալ ու երթալ գիտէ զարեւ
 Ի կատար եղեւնոյն:
 Յուպ ի ձեռին խայտախարի
 Ճեմի զջուրբք կաշկանդեալ,
 Զոյր ձորձ պատէ տմոյն դալարի
 Եւ սաղարթ թօթափեալ:
 Եւ դարձուցեալ զաջս ըստ գիպաց՝
 Զովութեան ի խընդիւր՝

Դիտէ զանցորդ ծանրաբեռնած
Խոնարհեալ ի յերկիր .

Առեալ ածէ զնա յառուն զով,
Տայ ըմպել եւ լուանայ,
Զմախաղ նորուն լընու պրտողով
Եւ զուղւոյն նըշան տայ :

Յառաւօտին աշնան տամուկ՝
Ի ծածկոյթ ամպածեւ
Մառախլապատ ըզծաւոց շուք
Տեսանէ անարեւ .

Ի շեղձակոյտ սին սաղարթաց
Ընթանայ թաքթաքուր .
Յոտից շըրշեն՝ իբր յանձրեւաց
Հընչէ ձայն զարամուր :

Զյետին սաղարթ մերկ անտառին
Տեսանէ ոլորմուկ՝
Իբր առկայծեալ ջահ լապտերին
Խոնարհել ի դալուկ .

Կայմից գունակ հոլբաղուկ —
Յոյց ճարտար նաւուղիղ
Բառնայ զկտաւին յօգոց շըշուկ
Լուծականն ի շաւիղ . —

Մերկըս դիտէ զծաւըս համբուն
Անտառին սահապան .
Ի բունս նոցին գրոշմէ զանունն
Ընթեանուլ ի գարնան :

ԼԱ

ՈՐՍՈՐԴ

Զարշալըրոց պահուն գիտող
Որսասէր մանուկ՝
Յանտառ ի դաշտ՝ աջօք հըսկող
Ու ի սարս ոստոստուկ .

Յառաւօտուց միայնութեան
Դէմք երկնակաւոյց,
Դիտեմ յաճախ՝ կանգուն միայն
Ի մարդ ցողալոյծ .

Գեղեցկադոյն քան զառասպել
Նա ճէտ Լեւոյլայ,
Սօլէբք թեթեւ ոտիցն ընտել
Ըզլախիւք վաղ տայ .

Յեղձեր գալար հընչին զըւարթ
Խոռճապի ճագար .
Իսկոյն շանթէ հըպլէճ երկաթ .
Կաղան ոտք սրավար :

Թեւակոծեալ աջք երկրպպիշ
Բերի տորան ի խարձ .
Ասպաստանիկն՝ հարուածոյն պիշ՝
Որսին առնէ դարձ .

Ըզճիչ բարձեալ հաւ սիրամայր՝
 Զագուց յօգնութիւն,
 Խոց կարեվէր սիրոյն ի խայր
 Լըսէ զողբ բունոյն:...

Խնայեա՛, մանուկ, ի տատրակին
 Վարուժնեակ տըխուր.
 Թո՛ղ, Թո՛ղ ի Թուփսըն մըթագին
 Մընչեացէ զկիրս իւր.

Որով յորովք եւ յիմըս սիրտ
 Բուժին մանըր վէրք:...
 Որսորդ, մի տաս տատրակին խիրտ,
 Մի՛ հաւու՛ն քաջերդ:

ԼԲ

ԳԵՂՁ ԵՐԷՅ

Պատմուճանաւ Թըխազգեստ,
 Խոյր ի գըլուօն խաչանիչ,
 Զանդաստանօք դայ համեստ
 Երէցն աջօք երկնապիչ.

Մի՛ծաղախիտ ի ճեմն առնու՛՛ ժպտի անդ,
 Մաղթանք նորին ըզհող առնեն արգաւանդ:
 Յխու՛ն ձմերանց կան պըսակք
 Վարսից նորուն յարեւան.
 Քըսան նորեկ ծիճուանց դառք
 Յերդիս վանացն օթեցան.

Որդի հիւղին՝ հայր կոչէ զնա ի համբոյր,
 Որդեակ կոչի նմանէ գըբուեալ ի գիրկս իւր:
 Ի սիրտ ցաւած՝ կաթէ նա
 Զանուշարար բալասան.
 Զարտուղեւոյն անուղղայ՝
 Ի տիպ հովուին արթնական

Ըզհետ գընայ՝ մինչեւ ի կիրճ գըժուարուտ,
 Եւ ըստանձնեալ զոչխարն առնէ խինդ տօնուտ:

Գեօղ եւ գեղջեայ ու ագարակ՝
 Յօրհնիս նորին ուուճանան.
 Առ ամենայն նա հասակ
 Ածէ նըպաստ զանազան.

Զմարմնոյ ծընուճոգս յանմահութիւն ծընանի.
 Ի հուր երկից նըւիրէ զջահ հիմենի:

Տառապանաց ի մահիճ՝
 Ընկողմնեւոյն անյարիր՝
 Զառկայծեւոյ լուսոյն լիճ՝
 Վառէ յուսով սիրալիր.

Խառնէ արտօսը ընդ ցուրտ քըրսան օրհասին,
 Եւ զաչս յերկրի փակեալ՝ բանալ տայ յերկին:

ԼԳ

ՈՒՂԵՒՈՐ

Քիրանն ի ճակատ, անթանոցիկ ընդ ձախուն
Խոյր պըրտուեղէն արկեալ զըստուք կարմալար,
Անբաժ ընկերն ուղւոյ ու օճան ցուպ յաջուն,
Անցորդ պանդուխտ երգէ ի շէնս ու արտավար.

« Լերինս հարիւր ես ի չուս
Տեսի հազար ագարակ,
Աչք ի նպատակ իմ ուղւոյս.
Երնականք, դուք, ողջամբ կայք »:

Ընդ ծուխ այգուն ելանէր նա ի շինից,
Ընդ երկուն ծուխ նա ի գեօղս ագանէր.
Ի սապ արփոյն ի կողմն եղեալ յեզր արաից՝
Յուպ առ սընար ըզնոյն բարբառ միշտ կրկնէր.

« Լերինս հարիւր ես ի չուս
Տեսի հազար ագարակ,
Աչք ի նպատակ իմ ուղւոյս.
Երնականք, դուք, ողջամբ կայք »:

Բազումս ի կող լերին արեւն ինձ յարեաւ,
Ի գետեզերս հովանացաւ ուռեանին,
Եւ նընջեցի նդ լայնատարած եղենեաւ,
Ի դըււս ուղեաց ես երգէի յերեկին.

« Լերինս հարիւր ես ի չուս
Տեսի հազար ագարակ,
Աչք ի նպատակ իմ ուղւոյս.
Երնականք, դուք, ողջամբ կայք »:

Յագարակաց հազար բարձի կեր եւ ումբ,
Տեսի դմանկունս շինից խաղալ շուրջ զինեւ.

Հուպ հայրենեաց ցանկմ ըզնոյն զըւարթ խումբ,
Յանկամ ըզգեղը պարզ օդ, ըզպարզն իւր արեւ:
Որգեակ հիււղց, հիւմընդ նըժգեհն զարմացար.
Ո՛հ. չէ պանդուխտ որ ագանի՝ հանգըրուանս.
Ըզվանատրին տանի նա զձիր յուշարար,
Եւ միշտ յիշեալ՝ երգէ զնորայն ըսփոփանս.

« Լերինս հարիւր ես ի չուս
Տեսի հազար ագարակ,
Աչք ի նպատակ իմ ուղւոյ.
Երնականք, դուք, ողջամբ կայք »:

Որգին հիււղց ասէ ցորգեակն այն ուղւոյ.
« Զայս իմ անդիս երկաբեր հասկ բարգաւաճ՝
Տարցես յինէն յուշ ծընողիդ ծերունոյ,
Եւ երգեսցես յետին զանոյշ քոյ աւաջ »:

Որգին ուղւոյ զնըբբափողոցն ունի ուհ,
Յոր որթատունկք հովանանսն ի վըտակ.
Զոճ ցորենոյն նա ողջունէ պահ ընդ պահ.
Եւ յիւրն հասեալ շէն՝ երգէ հուսկ զայս նըւագ.

« Լերինս հարիւր ես ի չուս
Տեսի հազար ագարակ,
Զորգւոյ հիււղին զայս տրիտուրս՝
Իերեմ իմ հօրս յիշատակ »:

Որգի ուղւոյ՝ ընդ սար եւ ձոր աշխարհի՝
Երթամ եւ ես օթեւանաց ի խընդիր,
Հանդուցանել առ վայր մի դսիրտ՝ որ խամրի,
Նըւագելով ի մթիթարանս առ ձանձիր.

Լերինս հարիւր ես ի չուս
Տեսի հազար ագարակ.
Ո՞ր զհայրենեաց իմոց դուրս
Բացցէ առ խոնջըս վտարակ:

ԼԻ

Պ Ա Տ Կ Ե Ր Բ Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Չի՛նք չքնաղ ետուր զերկիրս այս, ո՛վ Տէր,
 Յանյաք վայելս մարդոյ՝ զոր անդ հաստատեր:
 Ո՛րպէս զի լոյս անձկալի յաչս է քաղցրիկ,
 Երբ ըզբընոյ թափեալ թըմբիր մոռացիկ
 Աղօսածադ գիտեսցէ հօւր դեռ անկէզ,
 Մինչդեռ ցամաք եւ ծով շողան բոցադէզ:
 Մեկնին երկինք, ամսք ըզքենուն ծիրանի,
 Ճայթռեն ճաճանջք, արեւելից փեղկ բանի:
 Չահէ լամբարն առաւօտին աճեցուն
 Մաղկասլորակ եւ լուսայեռ գունադուն:
 Յակինթ զմրուխտ՝ գիշերային արտասուք
 Յեռեալ փայլէն ի արնկոց ոսաղս ճապուկ:
 Արբուցանէ եւ երկիր զերըն պատուք,
 Ի վեր բառնայ կարմիր կոկոնս վարդ տամուկ:
 Խաւարաբորբ ըզբող թողուն դաշտք ի սփիւռ
 Եւ տատանին ծառք եւ մացառք ի զեփիւռ:
 Ըստուերք ճամուկէք ի ձորս յեռուն խիտ առ
 [խիտ:
 Մըրցին յեմակս՝ Երանդք ծաղկանցն ի փըթիթ:
 Դդչին դնդչին ուղեից հոսանք անդադար
 Ի դիտակաց բարձրաբէրձից սըրափար [խուլթ՝
 Յորձանապտոյտ կէսք տապալեալ խոջ եւ
 Բուռըն սուրան վիժին թաքչին ծովամուտ:

Եւ կէսք զըւարթ ի բիւր մանուած կարկաջուն
 Ի մարմանդից անմեկին՝ նինջ քաղցր առնուն:
 Անտուսա զստեալ քաղցրախոխոջ սուրբ ա-
 [ռուակք՝
 Չօնեն արբուճն անդոց, ըմպեն եւ դաշտակք:
 Իսկ անդրադոյն խորշակադնաց աւազուտ՝
 Յիր ծաւալի մեռելափայ անօգուտ:
 Յառնեն յոխորտ յաւերժական պարք լերանց:
 Կէսք ձիւնադէզ պարզեալ ճակատ խորխտա-
 [պանձ,
 Ապառաժուտ այլք ըլլթիկունս ասարկու,
 Յըցուեալ կըռուանք ոտից արծուեաց ամպա-
 [չու:
 Նոցին ի կողս ձրգին աստուսա՝ ընդ շինից
 Եւ անտառակք այգեստանեաց զուգակից:
 Անդ սեպացեալ հըսկայք երկրի սեւադէմ՝
 Սոսկավիթխարք թըւին երկնից մարտընդդէմ:
 Բոց փորատեալ շանթիս յահօւր ըզգայոսեն,
 Որոտընդոտ ծըծումք ընդ վիհըս հրեղէն,
 Գետահետեալ մոլին խամբեն ըզըւրը վայր,
 Չառիթ ցամաճն անջինջ թողեալ ձոյլ ան-
 Անդ սիրալին ընգառաջէ տեսարան, [խայր:
 Միշտ հինաուրց եւ միշտ մանուկ ովկիան,
 Չըդեալ պատի զերկրաւ բաղկօք թուլատարր:
 Մերթ ի համբոյր կակուղ ափանց սիրաբար,
 Մերթ սաստ ի զուր մըռընչելով սիգապէս
 Յարուցանէլ լերինըս թուխս ու ալէգէս:
 Թաւալքըր որդորիւ գալ ընդ իրար
 Գուշանաբար զաւազն աճուլ ի յաւար...
 Իսկ խիճ խաղաղ խըմէ զբըրտունս դրացոյն
 [ժանգ.

Նընջեն կոհակք զինչ վարսակի հընձեալ անդ։
 Եւ ո՞ սանձէ զայլս ծովուն մըրըկավար՝
 Դաշինս կըռեւ կալ ընդ էրկիր հաշտաբար։—
 Ո՛հ, անաստուած՝, ցամաքեսցի լէզուդ պեղծ՝,
 Թէ զանմահին չիմանաս դործ անաբխեղծ՝.
 Տէս զովկիան, զէրկնից կարգաց արբանեակ.
 Հայեաց յարեւ՝ զհարգ ըզաւս յերկինս հակ՝
 Ապ՝ ի կայոյտ ամպս՝ ոսկեղէն անկողին
 Արկեալ փափուկ՝ եւ խաղաղի գըլնովին.
 Երկիցս յալիս զոսկեակ գըլնոյն ծածկէ զհեր,
 Երկիցս յերկին ծիրանածին յառնէ վեր.
 Ի խնորհէն՝ ըստուերանան յաղթ լերինք.
 Լըռէ էրկիր, հանդէս առնուն մութ էրկինք։
 Զեռն որ զարփին վարէ ի մարդ տարաշարս՝
 Պարզէ զըւսին կոյր գիշերոյ լուսարար.
 Յուշիկ յուշիկ զով եւ զըւարձ ձըգի ամբ
 Հեզանազին մահիկ սպիտակ ընդ ոտամբ.
 Բանան ու աստեղք ըզպատուհանս լուսազարդ,
 Աչք էթերին, անշէլ լայտերք, լուսոյ վարդ,
 Ուղղեն սիրով մուրեկոյն ըզըւսիւ.
 Կըթեն ըզբիբ ծովաջըւին նաուղիւ.
 Հաստչին հնազանդք թաքչին յիւրեանցըն
[պահու,
 Փեղլըս շափիւզս ածեալ գըրանց լուսատու.
 Լուսնին մահիկք ի ճաճանչից կողոպուտ՝
 Իբր աղեղան թուլանան լարք խոնաուստ։
 Մեկնի գիշեր, արեւ դառնայ ի ծովէ
 Լուսատըտուն իբր արմաւ տար յաշխարհէ,
 Մինչ ծովափնեայ լերինք եւ ամբք լուսաթոյր
 Շարսխառնիլ թըւին, ճաճանչք ընդ փրփուր,

Յալեաց բացեայց՝ յոր չըզօրէ ական ոյժ՝
 Փայտ անտառին ի թեւս թեթեւս ապաժոյժ՝
 Ընդ մըկանունս զոր կէտք պուղէն վիթխարի՝
 Իշխանաբար սահեալ յառաջ կոյս վարի.
 Սանձահարեալ փայտիւ ըզփայտ, ջուր ջըրով
 Վարգէն մարդիկ ի նոր ափունս անվըրդով.
 Քաղաքանին քայ յերեւան ալէսաստ,
 Ուր արքայից գահոյք՝ ճոխից եւ գարաստ,
 Եւ գեղձէից եղէ գնատունք խիտ ընդ խիտ
 Հուպ արտորայց եւ մարմանդից ի փըթիթ։
 Ի բացական ծայրից կաղնեաց սեւորակ՝
 Տան անմահին դիտի գանչող աշտարակ,
 Յոր հարկանի արեւ՝ երբ քայն և էրթայն.
 Ի ստուեր նորուն նընջեն հասակք ամենայն։
 Աստ յանջըրպետ մըւայլ կըրձից որձաբար,
 Գընայ՝ նդ կամուրջ օդապարիկ գարջապար.
 Ի կող նոցին ճեմի հօտիցն իշխեցող.
 Հողմով շըրջին հանդիպոյ թեւք աղացող։
 Յոտըս լերանց յեցեալ աւանք եւ քաղաքք,
 Զարմանալեաց էրկիր հանդէսք բովանդակ.
 Ուր բերազգի յարարս մարդիկ թարթափին
 Աղքամամբ՝ զոր մասն ամենավար ետ Հասաչին.
 Որ արփայնոց ասաց՝ եւ կան ի նոյն կարգ,
 Հրամայեաց էրկրի՝ եւ տայ զիւրըն հարկ,
 Ծովու՝ եւ ոչ իշխէ գրԺեւ աւաղին.
 Հիմն արկ լերանց, դողան սարսուեն ու ոչ
[գրգուին.
 Գոռ գազանաց յարգարեաց որըս ի թաւուս
 Անդէն մըւշէլ հարուլ զահէն որկորուստ.
 Զերէ վայրի, զարջաւ էած շինից մերձ.

Չիչխէ մանկան ցուլ հրակայ՝ գոլ լըծընկէց՝
 Օգապարիկն հաւու զբարձունս եդ տընակ,
 Զլեւիաթան Վարեայ ի սոր ջրակուտակ,
 Փիղ յընթանալն ցընցէ զէրինս տապայեղց՝
 Ի Լապրատոր՝ ի գահ սառին ընդ ծով մեծ՝
 Արջն ասրագոյն թըմբերեալ նաւէ անխոտոր:
 Ամպխտողաց չըւեն թըռչունք պարաւոր,
 Զանծանօթ վայրս ծանօթ ձայնիւքն ողջունել,
 Եւ ձագախառըն բանակաւ դարձ առնել:
 Վըտառ վըտառ թեւիաղըրհիկքն ընդ Պոնտոս՝
 Գան վայելել ըզգեղ քարնան, թողլով ձուս,
 Ծովուն վառեակ՝ ի մերկ պարեխն եգեալ բոյն՝
 Յանդուլ հառաջս ալեայ խառնէ զձոյն սիրոյն,
 Յերկներանդ թեւ, յակինթ զուլամբ մեհէ
 [ւանդ

Սիգաճեմեալ սիրամարդ գոյ ի մարմանդ.
 Երփինունակ հաւուկ ի դրախտըս ճենայ,
 Ըզհամագեղ ծաղկանց ծըծէ հիւթ կենաց:
 Մինչքեռ սողունք ընդ հող գընան գողուղիք,
 Ու արեւագէմ խոյեանս առնուն սոր ար-
 [ծուք.

Զեռան տիտառնք ի խաղ Նիւէայ պարարիչ,
 Եւ զանապատս հերձու ջայլամն ոտնաթուիչ:
 Արմաւենի պերճ գըրլոյն լոկ եգեալ չուք,
 Եւ եղեւին կանգնի համակըն զարդուք.
 Աճունմնաձիգ արձան մահու զուսպ նոճի,
 Եւ գիսարձակն ուռի զեղերբք անդ աճի:
 Ի թեւս հողմոց ծառ առ ծառ սերմն արկանէ,
 Եւ Լիբանան հարմանայ մեծն ընդ Սինէ.
 Նունուֆարաց սըփուեալ հէշտոց ի լըճին,

Քեցեալք առ սէր՝ ընդ մըլիանունըս մատչին...
 Տարեաց ըզքեզ, Տէր, քարողէն բոլորմունք,
 Այրի երկրի կոյսք հարսնագեղք գանգարունք,
 Մառախլապատ գէմք գաշտաց ծաղը ըզգէնուն,
 Լէրինք կակղին, փշրին տարերք կարկաջուն.
 Բանայ զարգանդ մայրըն հող. սար եւ մարմանդ
 Գունանարատ պճնին, խողպ սիւգ ի յանդ.
 Տատանին բոյնք յոստ նորընձիւղ յանտառակ,
 Ըղթուխս հարսին մեղմէ երգովք վարուժնակ.
 Խայտայ բնութիւն, ու ի ջուրց քաւառ սյաղ-
 [պալուն՝

Դոնք եւ գլխինք քան զերերօք ոլորուն.
 Կարմիր ճանճկէն բուրեան ըզգեստ առնուն
 [ծառք.

Ամանային խնդրէ սըտուղն արեւ բարկ.
 Կեռաս, չըլոր, խընծոր, ծիրան, մի առ մին
 Ու ելակ կարմիր թանգուղելով կոյ ի քմին.
 Որդէք մաքեաց եւ ուլք այծից ոստոստուկ՝
 Ճարակին ցերդ եւ ծոթորին անտաղտուկ.
 Կոհակաձեւ կըքի ցորեան ոսկէհեր՝
 Համբոյր հողմիկ երբ քըրկածէ հէշտաբեր.
 Զըստուեր խնդրէ սոճեաց եզող քրանախոնջ.
 Հովինն յալպեայ քարայրս հանգչի ցուպ յան-
 [թող:

Փոխանակին ապա՝ լուրք կարճք եւ քիջին,
 Աւուրք տօնից, պաշտ՝ ի բաժակ նոր քինին:
 Մերձի օրհաս յեղանակեալ արեգկան,
 Ճեպեն սըտուղք այնքան քաղցր՝ որք՝ անաբան:
 Սիւգ հիւսիսեակ փըչէ ի շունչ ցըրտաբեր,
 Տըխրին դալարք եւ թալանան ի յերեր.

Շընչէ կրկին, Թափին սաղարթք մերկ տըմոյն,
Սըգան երկինք միգապատեալք յէլս այգոյն.
Հրակաթքն երթան ամպք՝ հարք բերրի անձրէ-

[ւաց,

Բըռնանայ հողմ տեազերծող անտառաց.
Կարապէտէ ձմերան Եւրոս ցըրտաշունչ
Խամբել ըղգեղ, գրաւեւ զերկիր անշըշունչ.
Հեռանան հիւրք օգոց, տեղի տան անդեսոյք.
Տեղան դիզին գըզաթք ամպոց ըսպիտակք
Պահանգք գընին գետոց, սառոյցք՝ ծովափին.
Օձ գալարեալ զօղէ ի բանտ խորգով հին.
Մերկ կողոպուտ ծառք ճարճատեն ցըրտաբէկ,
Ոստովքն ըղհիւղ ջեռուցանէ հովիւ հէք.
Ի զուր խնդրէ յանպատըսպար օգոյ նսիհ՝
Թռչնիկ նօթի՝ զվըտանգեւոյ կենաց պիհ:
Ո՛հ. զիարդ յայնժամ տրտմաղդեաց է երկիր.
Սրեւ, լուսին ու աստեղք Թըւին ցըրտակիր:
Այլ գան գարունք նորք, նոր ծիծաղ աշխարհի.
Յեղանակի ամ, բընուծիւն չէբերի.
Սերմանք մեռեալք՝ ընձուեն կենաց բարունակ՝
Գունին սաղարթք, բարդաւաճէ բուն եւ տակ.
Ոտս արձակէ արմատն ի գիրկ բըլակին,
Բըլուրն յեցեալ ի մեծանիստ կող լերին,
Եւ վիթխարին արձանացեալ լեառն յերկրի՝
Թաքուն բովուց աճումն առեալ ի ստուերի.
Մեծազանգուած եւ գունտ հողոյս բովանդակ՝
Չարեգակամբ շըրջն՝ ռմբոյ նըմանակ.
Եւ աշխարհաց իշխանն՝ անուոյ փոքու տիպ՝
Ի գիւլ յերկին գայ, Թէ՛ 'ւ կըշուէ ո՛չ զայն բեր.
Ու ամբաւակոյտ երկնից կամարք պատ ի պատ

Տիեզերաց ըսպաս հարուն անընդհատ:
Բնուծիւնք անշունչք եւ շընչականք օղ ընդ օղ
Կան զիւրարեալք ի ծրար մատինն արարող: ...
Մէր հիասքանչ, յոր իմ յառեալ ի զօսանս՝
Ըզհանգըրուանս երդեցի՝ նուրք ի ձըգանս.
Չոր ոլորեալ զընգուղենեաւս արդ ձօնի,
Ողջոյն տամ ձեղ տեսիլք չըքնաղըս շինի:
Ողջամբ կացլիք իմ գեղազան ագարակք...
Կացցեն՝ արդեօք ողջամբ ու երբոցս յիշա-
[տակք: ...

ԵՐԳՔ ՀԱՆԳՐՈՒՍՆԱՅ

1840

ԱՌ ԱՌՈՒ ԱԿՆ

Մերեմ էս զեզր առուակին՝
 Որ ի սարէն մենաւոր
 Ընդ զառ ի կող բըլրակին
 Սահեալ երթայ դաշնաւոր,

Ծաւալ՝ ի մարդ ու ՚ի մարմանդ,
 Եւ գիրդ ծաղկանց տայ համբոյր.
 Մանրիկ ալեգքն յանդէ յանդ
 Շըրջան առեալ բիւրըս բիւր.

Թէպէտ անդորր՝ այլ աշխոյժ
 Ալիքն հաշտեալ հեղեղին,
 Գան եւ մօտին եւ անժոյժ
 Ի մայրն իւրեանց խաղաղին:

Մանրիկ ալեակք եւ վըտակ,
 Ժիրք եւ հեղեկք, ասացէք,
 Զինչ այդ մաւրնչմամբ սիրունակ
 Յափանց այտի զինչ խընդրէք.

Կամ զո՞ր պատգամ դաղանի տայք.
 Զամպոց ուր ձեր խանձարուրք.
 Զծաղկանց որոց էք դայեակք.
 Թէ այլ ինչ են ձեր բարուրք:

— Զայն չըգիտեմք, բայց դայս մին՝
 Զի քո պատկեր եմք ճըշգրիտ.
 Թէ դիտիցեն զինչ կամին
 Անդուսպ կոհակք քո սըրտիդ,

Որ անդուլ գան եւ բախեն
 Մընչէն մաւրնչէն տան քըրքիջ,
 Գան եւ երթան, դարձ առնեն,
 Խօսիլ կամին, չասեն ինչ:

ԱՌ ՀՈՂՄԻԿ ՄԵՂՄԻԿ

Օգոյն կոյսըն գուսան
 Մըշտասարուռ ու անասան՝
 Իյեալ ի մարդս համասփիւռ
 Հանդէս առնէ, զով զեփիւռ.
 Հըրձուին հովիտք լըռանիստ.
 Շըքթին շըրթունք անհանգիստ.
 Մուփ ի ծայրիցն ընդ մարմանդ
 Ծաւալանայ յանդոյ յանդ.
 Տըրտեալ տերեք գլխակոր՝
 Թափեն փոշի կանգնին նոր.
 Ծըղեկք ծաղկանց ծաւալին,
 Մառոց գլխակք ծածանին.
 Կարկաջ աղբերըն դաշնակ
 Փոխի յայլ քաղցր եղանակ,

Եւ շըրտուցեալ է դիտէն
Մընչէ տաարակն հեղօրէն: ...
Ինքն ընդ երկին եւ երկիր
Հողմիկն յածեալ ժիրաժիր,
Շարժէ քնարիկ սաղարթուն,
Սուլէլ սփռել ձայն սիրուն:
Ես յայն ձայնէն ըզմայլած՝
Օրհնեմ ըզսէր քո՛, Աստուած,
Որ ըզպատակեր քո՛ է լոյս,
Ըզձայնդ յայտնես ի հողմոյս՝
Հայիմ՝ յարեւ՝ հրաշնամ,
Հողմոյս լըսեմ՝ հեշտանամ:
Յամեն սօսիւն այս սըքիս
Սիրաքս սարսէ եւ հոգիս...
Քանզի պանդուխտ եմ ես, ո՛հ,
Ոգի տըկար եւ տըժգոհ:
Միայն հիքոյս մըխիթար
Այս է հողմոյս ճանապարհ,
Ընդ որ հառաջ առ հառաջ
Մըզեմ ըզսիրտ իմ յառաջ:

Հ Ո Ղ Մ Ն Հ Ե Զ Ի Կ

Յ Ս Ն Զ Ր Ե Ի Ք Ս Ղ Յ Ր Ի Կ

Կառեալ յառիմ աւասիկ
Ընդ ծաւալումըն հովախս,
Աչք ընդ բնութիւն ըզբօսիկ
Եւ միտք է պրակըս սըրախս:
Ահա սօսափ եւ շըչիւն...
Հողմն անցանէ հեղաշունչ,
Բարբառ ձըգէ նուաղ բնութիւն,
Սաղարթք ամեն ի մըմունջ:
« Ո՛վ այցելու օգապար
Ահա խամրիմք, ցօղեա մեզ »:
Եւ առ օդոյն դարչապար՝
Տատանէին մանր եւ հեզ:
Երկիցս հողմոյն առեալ հիւ,
Ու ահա դիզան ամպք խոնաւ.
Շիթ արծաթի հեղու սփիւռ.
Ըմպէ բնութիւն ու ասէ՛ բաւ:
Ի սաղարթուց ծայր դաւար
Դիտեմ արդ սուրբ մարգարիտ,
Իբրեւ երգոց շարժեալ լար,
Եւ դիմաց մանրը ժըպիտ: ...
Կառեալ յառիմ՝ եւ յիմ՝ սիրտ,
Վաղու խամրեալ եւ երաշտ,
Յօղոյն անձկաւ խիրտ ի խիրտ,
Ու է տարերայ բուռն անհաշտ:

Ո՛վ յիս շընչէ հողմն հեղիկ,
Եւ նաղէի զովաբար.
Ածէր անձրեւ ինձ քաղցրիկ,
Եւ ցօղէի հեղաբար:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

ԱՌ ԸՆԳՈՒԶԵՆԻՆ ԱԳԱՐԱԿԻ

ՅԵՏ ԺԱ ԱՄՍՑ

Ո՛վ առոյգաբունդ ու երկարակեաց անշուշտ
[բան զիս

Իմ խորանանման կատարաբերձ ընդուզենիս,
Սիրանունդ զաւակ բնութեան, հաստոյր եւ
[գեղաղէչ:

Որ շուրջանակի ձրկտիս ոստովք ամբարձուղէչ,
Ողջոյն քեզ, ողջոյն, ընդուզենիք իմ սիրունակ:
Իցէն ճանաչել արդեօք ըզդէմքս այս սեւորակ.
Իցէն ճանաչել, իցէն յիշել ըզպատանի՝

Որ խանդիցն ի բոց դալար՝ խնդրէր զովք հովանի,
Եւ վայրենայած մորձ մուղայից հանդիսարան՝
Ձօդակառոյց դէտն համարէր քո պանծ գաղա
[Թան.

Ի սաւառնաձայն հծծիւն հողմոյ, որպէս եւ արդ,
Սըրտաթունդ լըսէր բարբառս յամեն քոյին
[սաղարդ.

Եւ գեղայօրէն պատկերք տեսլեանցն շինական

Մրագրէին յաչկունքն, ի միտք՝ ու անտուտ
[ի մատենիան:..

Ամբ արդ մետասան, բարէ քըթիթ ամանակի,
Սնցին իբր ըստուերք, ընդ անցաւոր նիւթ հա
[սակի,

Ձի կարճօրէիւք ինձ չափեցաւ կենաց շըրջան,
Ի ոչ հարիւրաւորս օժտիլ գարունըս քեզ նը
[ման:

Խանդավառեալ յայնժամ պատանեակ էս աղա
[ծրի,

Թեւ ոսկեճամուկ երազէի զգիմօք երկրի.
Ընդ քերդողպան քօղով՝ աշխարհըս բացիւրփիկ՝
Ունել ունէր գեւ յինքն երեւոյթ ինչ դեղեցիկ.
Իսկ մինչ զերկվեցեակ այսօր թողեալ ամս ի թի
[կունս,

Մանրաքայլելով ճեմիմ ընդ մարդս եւ ընդ ծաղ
[կունս,

Յանկարծ գագաթանդ բարձրաբողոր եկեալ ի
[տես,

Եւ ըզվաղընջուցն անելով զիմ յուշ ի հանդէս,
Ասպընջականիդ իմ սիրայնոյ գիւեալ առ բուն,
Յակճիւս ողջունեմ ըջնոյնդ, ո՛հ էս ոչ նոյն
[համբուն:—

Ահա խանդաշարժ սաւառնի զքեւ հեղն այն
[գեփիւււ,

Ահա հին եւ նոր հովանեօք գան տերեւքդ ի
[հիւււ.

Քաղցր ինձ եւ այսօր զովիկ շըշինդ օգադաշ
[նակ...]

Այլ մաղձամըճիկ ըզմէ՞ ճըմիլ սիրտ սեւորակ

Ոչ եւս ինքնաշարժ վազէն ի քնար մատուցի
 [հրապար,
 Բայց թ'առ յուշ նախնի՝ գորովեալ գամ մի
 [սիրաբար:
 Ամօք թէպէտ ոչ յոյժ երկարովք կըռեալ հա-
 [սակ՝
 Սահայն ծանրասիրտ կըբի յերկիր ըըրջադիմակ.
 Աւելն աչաբոյժ ծորեալ նըւազ ակնարկէն բիբբ,
 Եւ ըզվէրնածայր դիմացս ունի սպիտակ փընջիկ:
 Ոչ եւս ծագկաճեմ կայտուէ ի գնալն գարշա-
 [պար.
 Այլ եւ ընդ ծաղկամբք խիթայ զմըթինըն ճա-
 [նասպարհ: ...
 Ե՛կ սաւառնածայն զեփիւռ ի ծառս, եկ եւ
 [չընչեաց,
 Ոչ եւս ի հրաւէր, աննա յաւէտ հրաժեշտ
 [մուզայց.
 Ոչ եւս քաղցրանայ ինձ ողիւմբեանն այն օշարակ,
 Կըթեւըյս ի դառն յանսեթեւեթ յամբ ի ճաշակ:
 Մի՛ եւս ինձ զանցեալնն ի յուշածես, քաղցր իմ
 [զեփիւռ
 Յար զընգուղենեաւս օգեղինօք թեւօքդ ի թիւ:
 Տէս, քանի՛ սորայս բարգաւաճեալ կան բարու-
 [նակք
 Ընդ սուրհանդակիդ թեւասպարեւ զուգագաշ-
 [նակ.
 Անդ երկոտասան արձակեցան հասակք թռչնոց՝
 Գարնանաբերից յոստամիջակն բունեւրց.
 Առաքաստ զուգից փետրապաճոյճըն հոմա-
 [նեաց,

Զորոց հարսանիս՝ փեսայն երգէր, հարմըն պա-
 [րեաց՝
 Ձադունք կիսամերկք յորորանի ոստոցդ ի շարժ՝
 Յանկարծ վերացան թեւարուսեալք ի սլացըս
 [վարժ.
 Նորոյ գարնայնոյ՝ յաշխարհ օտար թէ գնան եւ
 [հիւրք,
 Այլ յեա ձմերայնի գան ողջունել զայս խան-
 [ձարուրք...
 Սըմին ցօղաթուրմն աչօք կնքեալ եւ ես համ-
 [բոյր,
 Ելեալ գընամ. դու ինձ պաշտեա՛ զստ, քաղցր
 [իմ զեփիւռ:

Յ Ե Ջ Ր Գ Ե Տ Ա Կ Ի Ն

Թուժք դալարիկ՝ ախորժ բազմոց՝
 Քան զարբենին է ինձ հեշտոց-
 Զուրքս պայծառ եւ հեղասահ
 Որ քծնելով ընդ իմքս դահ՝
 Ըղծիլ յարդին եւ ըլտերեւ
 Ման ըզմանի քըչեալ զիւրեւ,
 Անցանէ գնայ զուզն անջըռունջ
 Միտկամարն ընդ պարզ կամուրջ,
 Զուրս այս սոյժառ խաղաղագնաց՝
 Որ լոկ զպատկերքս դալարաց,
 Եւ ըզգեղջիկն եւ զգեղուհւոյն
 Ծնանի յեղերս ձեմեցելոյն.
 Զուրս այս՝ բուժեալ զկիրքս բուրբ՝
 Իւր պէս սրբէ զսիրտսս պղտոր:
 Ո՛վ անսպաճոյճ քան զբնաւ տարերս՝
 Եւ բազմագէտք ի բարեբերս
 Որ ի բարձունս յերկնից դահլիճ՝
 Հաստատուժիւնդ ես լայնալիճ,
 Եւ յարհաւիրս խոր անդընդոց
 Գընդընջաճայն զեռաս հոժ հոժ.
 Դու եւ ի ծով անծայրածիր՝
 Կապոյտ ողամբք կայտուես ի ժիր.
 Մերթ խռովայոյլ կոհակաշարժ՝
 Զկոփեալ անտառս ածես ի քարչ,

Եւ մերթ զիջեալ զէկի փոքու՝
 Յարեւմրտից յեւս արեւու
 Ի դուն տախտակ կըրես զագինս,
 Մերձեցուցեալ զտարածինս.
 Արծաթահիւս գլուխ քո ի սարս,
 Եւ յովկիան տաս դարչապարս:
 Ո՛վ ջուր, որ այժմ ինձ առնլթեր՝
 Ըղհեղուժեան առեալ պատկեր,
 Լըռիկ մընջիկ ընդ նուրբ բաւիլս
 Գործես շաւիղս, ու արտ ընդ այգիս,
 Ողջամբ էրթ, անց, վըսակ հեղիկ,
 Ծարբեալ ծընիւք գեղածաղիկ:
 Ահա սօսեակ սաւառնասէր
 Եւ ուռնեակըն մըշտերեր,
 Եւ կալամասիք երկայնաշուք
 Կանգնեալ ըզքեւ լուրջ տարագուք,
 Հանդէս առնեն տերեւաշարժ
 Հեղիկ հողմոյ հընջամբըն վարժ.
 Խօշիւնս ախորժ, ծուփ տերեւոց
 Զկեղեալ սրտիս ամբքն խոց:
 Ճանճ՝ եւ ճըճի բազմակերպեան
 Մանրակըտիտ երագ գունեան,
 Ծիրանազգեաց եւ զմըրբխտի,
 Սյլ եւ կանաչ տիպ սաղարթի,
 Ըզնուրբ ծըղիւ կախեալ ի քեզ
 Թըւին յառիւ ընդ դէմքըդ հեղ.
 Իսկ ծիծեռան կարակնաթեւ
 Պարղեալ տըտամբն անցեալ ըզքեւ՝
 Գամ մի հարու զըրթունս ի ջուր,
 Զըգիտեմ յունպ թէ ի համբոյր,

Եւ շոյտ շեշտի ճըճմամբն ի վեր
 Օձաձեւիկ հատեալ զայեր :
 Թըւի աձենս որ շուրջ ըզբեւ ,
 Ի սէգ սօսեաց մինչ խուն տերեւ ,
 Հօտք եւ որդնուկք եւ կենդանք բիւր
 Որ ձարակինս ի դաշտն ըսփիւււ ,
 Եւ դաշտս ինքնին լայնածաւալ
 Չոր հորիզոնս այս ձեւէ մւայլ ,
 Մատուրակեալք ի բաժակէգ՝
 Հեղք եղանիլ այլեացդ հանգէտ :
 Իջից , աղէ , իջից եւ ես ,
 Մի խոժոռիս թէ ձրգեմ՝ ձեռս՝
 Եկեալս յաճախ ընդ սեաւ մըրուր ,
 Քարա քերեւոյլ ի գիրլս զուր ,
 Իջից , ու առից կրկին ափով
 Ի մըկանանցդ յըստակ եւ զով ,
 Առից եւ տաց չըրթանցըս դօս՝
 Համբարեւոյլ ումպ քաղցրահոս :
 Իջէք , անրիծ ալեակք դուք յորդ՝
 Քան ըզնեկտար ի հիւծ կոկորդ ,
 Իջէք , ճն անդր հուպ մինչ ի սիրա ,
 Եւ նըստուցեք զամեն խըլբրա :
 Ո՛հ , իցի՛ւ ծուփ ծովու սրախ
 Խառնեալ , ո՛վ ջուր , ի քօ ալիս ,
 Քօ պէս իսպառ հանդարտ ու ամբիծ՝
 Մընանէր լոկ ըզծինս երկնից :

Ի Հ Ո Վ Տ Ի Ն Գ Լ Ս Փ Ս Մ Ս Յ

Ի ՄԵՋ ՁՈՐԻՑ ԲԱՐՏԻ ԵՄԱՌՈՑ

Ո՛վ քառասուն հօղմոյ տաճար ,
 Որոյ ձեղուն՝ օգք շըրջապար ,
 Ու ի միջակէն կախեալ արեւ՝
 Իբր ի բիւրեղ դըմբեթաձեւ .
 Ո՞յր արդեօք ձեռնն լարածիգ
 Արկ ըզհիմունքդ աճումնաձիգ ,
 Ոյց ժամանակ՝ աճմանդ պատճառ՝
 Սըխրանալով կայ եւ պատկառ .
 Քանի՛ արդեօք էանց դարուն
 Մինչ յայս հասին հասակ կանգուն .
 Քըսանպատիկ քան զիս բարձունք
 Կատարաբերձք եւ երերունք .
 Ձեռնն դարնան հանդերձազարդ՝
 Շուրջ ի կանաչ պըճնեալ սաղարթ ,
 Միշտ ըզստա բնութեան մանկունս
 Մատուցանէ առ հիւր հօղմունս :
 Ծառ հօղանուտ ի լայն դաշտի
 Քաղցր իջեւան է պանդըխտի ,
 Իբր առժամեայ ինչ հանգըրուան
 Ի յարաչու կենաց սահման .
 Իսկ դէմ առ դէմ սոգբա քառեակ
 Եւ գագաթամբն յիրար մանեակ ,
 Անշարժք յարմին , ծըփուէք ի ծայր՝
 Թըւին ըզկաց մարմնոյս ի վայր ,

Եւ ըզգընացս հոգւոյ յերկին
 Աղգ ինձ առնել՝ քաղցր ընդ դառին :
 Եւ հողմն ի յարկըն քառածայր
 Երերագին շնչեալ յամայր,
 Զիցէ եւ նա սըրտի պատկեր,
 Հառաչելով յերկրէ ի վեր :
 Ահա 'նդ հողմոյն սա խոյանայ
 Ի վեր ի վեր թըռչի դընայ .
 Եւ ոչ բաւեալ պարել էրկնի՝
 Ի ծայր շարժուն սեանցս անկանի :
 Ո՞ արկանէր ինձ անդ դահոյս,
 Եւ հանդուցեալ իմ բոս հաճոյս՝
 Դաշնակէի զեղծեալքս լար
 Ընդ յարերգու հողմոյն քընար .
 Եւ միջամուխ երկնի ու երկրիս՝
 Երգէի զէառըն կիրք սըրտիս .
 Զոմն հոսէի 'վայր ընդ տերեւս
 Եւ զոմն հողմոյ տայի 'վեր եւս .
 Օրհնեսցի՛ ձեռն այն եւ մի գամ՝
 Որ զայս տընկեաց ծառքս ի Քլափամ,
 Ուր թեւածեալ հարցուկն օդոց
 Խօսի պատգամ խընդից ու սղբոց :
 Եւ ես պանդուխտ առեալ ըզկայ 'նդ
 Ամբարձի աչս արտասուախանդ,
 Տեսի զերկին շըրջականդուն՝
 Հասարակաց անխանձ ձեզուն .
 Եւ բարձրագոյն հատեալ հառաջ՝
 Քան ըզհողմոյն գահոյս կանաչ,
 Թօթափեցի ինձ թ մ՝ ի սըրտէս
 Եւ փոքրաբեռն դառնամ յետս . . :

Ի ԿՈՇԿՈՒ
 ՀԵՂԵՂԱՏԻՆ ԿՐԵՍՊԱՆՈՒ
 Ի Տարլիսիոն գաւառի .

Ես երգել աստ կամիմ՝, բնութիւն ինքըն Մու-
 [սա .
 Լճու հանձար, լճու լիցի արուեստ Պառնասայ .
 Զանեղակերտ լարեալ ըզքնարն երկնայեց
 Մեծանըւագ հնչէն աստէն տիեզերք մեծ .
 Դաշնակաւոր գերդեղածայն դասաստեմ՝
 Ի ծործորոց լերանց վիժակս ալեւէտ,
 Քարակոշիւ ընդ դարավազ աստիճանս
 Փրփրագլխակ բերէ յաւերժս երգահանս :
 Լերինք աստի, լերինք անտի հըսկասար,
 Եւ ի միջ ձորահովիտ հաւասար,
 Անցս ի կուսէ թողեալ բրգանց կամարի,
 Յորմէ անկիւն ծովածաւալ նըշմարի
 Դաշտորէից եւ քաղաքաց շէն եւ փուլ,
 Զորոյ չբաւեն աչք մահացու հիւ առնուլ :
 Սեաւ ապառաժք առաջի, սեաւք ի թիկանց՝
 Զարհուրագին կարկառմամբ մի գհետ միմեանց,
 Թըւին ունեւ զերար գըլմամբ գահավէժ,
 Կամ կործանել ու առանց անկման կալ յաւեժ .
 Եւ ես նըստիմ ի ժայռ եւ ոտք իմ ի ժայռ,
 Զոր բերելով սահակարկալ ջուր պայծառ՝
 Իկեր բիւր բեկմամբ շըջապարոյտ ման ի ման
 Եւ տախաղաց շաջմամբ երթայ սըրտահան :

Ո՛վ ջուրք կայտառք, յարահոսանք յարա-
[ձայնք

Վայրի վայրացս երաժիշտք դուք սիրովանդք՝
Տամ զիմ՝ քընար մշտագընացդ է ձեր խաղ,
Լըռեմ, լինիմ էս լըսելիս ընկ խաղաղ՝
Եւ ըզփորեալս է կըրնց սիրո՞ւ սափոր տամ,
Լընում, լընում լընում եւ ոչ լինամ։...

1851

Ի ՎԱԼԼԷՆ ԼՃԻ ՀԵԼՈՒԵՏԻՈՅ

Տաշտ քարակոփ լըցեալ ափով հօրն հանոււրց,
Եկեալ յերեւր սեւակապոյտ աշեաց ջուրց,
Հսկայք երկրի սալաթիկունք բարձ է բարձ
Արձանանան լերինք ըղբեւ գեղապարծ՝
Կէսք պաղպղուն բերդեայ եդեալ ապարօշ,
Զորով երփն երփն ամպոց շարժին փառք եւ
[դրօշ։

Այլք արհաւիրս սեւապարոյրս սփռեն անդ
Յանտարնխէթ դահալիժիդ՝ դարեւանդ. [բոս՝
Իսկ միւս՝ բնութեան ծըղեօք ծաղկեալ զիւր նա-
Յամպոց է վայր ձըգէ դձամուկըն նափորտ։
Ո՛հ, թէ կանգնէր ինձ տուն է կող սարակիս,
Ըզբնութեան հաստիչն երգէր միշտ հոգիս.
Եւ սիրտ անկեալ է քեզ կարապ սօս վըսեր,
Քաջերգագոյնըս տայր զյետին շունչն է սէր։

1852

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՀԵՂԵՂԱՏԻՆ ՄՈՒԶՈՆԻ

Յաղմըկայոյզ Սենայ յըղեմ յուշոյ քեզ ձօն,
Ո՛վ Ազըլեան բըլըոց վիժակ՝ մենիկ Մուզոն.
Սուտ են նամէտ նայադք, նիմիայք ալէպարիկ,
Այլ սըրտի չէ սուտ յիշատակն ափնայածիկ,
Որ առաթուր հարեալ եւ զորմ եւ զամբարտակ
Սլանայ է խաղ քո՞ յոր երբեմն յածիւր մեկնակ,
Զանցս ըզբաղմանց, ո՛վ ժամանակ, արկեալ
[յանյուշ,

Ըղձայ ձըգէլ զայն ժամու թեւ խոկմանցն անուշ-
Եւ է հեղեղս յեռյեռեւրոց քայուիցդ ալեաց՝
Որովք, սերոյ մանեակ, փարխ ծաւուց ծըղեաց,
Կաշկանդեալ զանձն՝ անմեկին քեզ սիրէ գերիւ,
Կուր կոհակացըդ գո՛ւ թ՝ առ քեւ չիք դեգերիւ։
Ի հեա՞ զոր թող՞ ոչ դադարէ սիրտ առնել դարձ,
Տինա՞ զընուժեան գեղ թէ անդ խուն ինչ ու-
[նի մաղձ. . .

Մէն հառաջանք հոգւոյս, Մուզոն, ծըլին
[յանդորրու՝
Յամեն խաժիկ խորշ մըկանանց քու՞մ ճակատու.
Եւ ըստ ալեացդ՞ որ յար փոխին՝ մինչ նոյն թըլիս՝
Մինչ նոյն եւ էս, ո՛հ, ահա նիցեալ է հիւժ սըր-
[տիս։

1852

Ի ՎՍՅՏ ԼԵՐԻՆ

Ի ՆՇԱՒԱԿԻ ՏԻԳՈՒՐ ԼՃԻ

Ո՞չ ահա 'չնան գիտակք ծըփին Թաթաբորւր՝
 Այլ ըզբնութիւն գիտեմ առոյգ Ի Տիգուր*
 Աշխոյժ յաւերժ խաղայր եւ յիմ՝ արխեղծ տիս՝
 Ձայսգոյն առուրս Թ՝ երկարել տայր ոք բախ-
 Յաղատութեան վայր եւ գեղոյ աշխարհի [տիս,
 Յորմէ հաղիւ միտք, սիրտ անձկաւ հրաժարի-
 Մինչ լինձ լուսոյս լընու լըճաւ քով՝ Տիգուր,
 Ըզմէ՞ ալիս յուղէ Ի նմա սիրտ արխուր...
 Հասեալ տեսեալ՝ դառնամ՝ բարձեալ յուճ միակ,
 Իբր ըսքողեալ գիմաց յանկարծ երեւակ.
 Պար պարուրեալ լերանցս յաջոււմ ինձ վըկայ,
 Նոյն յահեկէ ու Ի Թիկանց՝ լուռ Թէպէտ կայ:
 Իսկ դու բեկոր պայծառ երկնից հայելւոյ
 Անկեալ Ի կիրճ դուռզ կոհակացս Ալպիոյ,
 Կէսըդ կապոյտ կէս ըսպիտակ ջինջ եւ հաշտ,
 Սըրտի պարզոյ Թըւիս խորհուրդ բարեպաշտ.
 Յոր սըխրացեալ եւ ծարակիմ՝ հայել բիւր,
 Մինչեւ անոյոս զաչս ամփոփեմ՝ արամաթոյր...
 Ո՞վ դու լըճիս շահապ խաժակն, առ զիմ՝ յուճ,
 Խառնեա՞ յալիսդ, խառնեա՞ Ի հովս այս անոյճ:

1852

* Յուսիկ:

Ի ՀԻՒՍԻՍՍՅՈՒՆ ԾՈՎՈՒ

Յ՝ Ոստենդեան ծով հիւստի ձեմիմ՝ միայնակ
 Երես պարզեալ առ հողմըն Թեւս Ի նաւակ.
 Ձուարթ է արեւս, ծովըս ծիծաղ, հողմն ըն-
 [Դոյր,
 Հանդարտ եւ սիրտ յիշատակօք մաղձաթոյր.
 Իսկ միտք՝ ալիս առեալ Ի ծով իւր սըրտին,
 Մերթ ըստ հողմոյս առ Աստուած վեր տատա-
 [նին,
 Մերթ ծաւալեալ յուխտ հաւասար սիրելեաց՝
 Ի հայրենի ձըգին Ի հողն յալս ալեաց.
 Եւ մերթ Ի լուրջ եւ ծածանուտս հայելւոջ՝
 Ձանցեալն յիշէն եւ զայժմու կեանքս գողգոջ:
 Աչք իմ՝ յուղէն զանդընդ յատակ ծովըս խոր,
 Միտք իմ՝ զապայն անհետազօտ ու ահաւոր,
 Հեշտ իմն հանդարտ բաղնի՝ նդ տագնապըս
 [զանխուլ
 Եւ զուարճանամ՝ եւ երկնչիմ ես անդուլ:
 Եւ յառաջէ նաւակս Ի շունչ օժանդակ,
 Թողեալ Ի Թեկն ըզբեղիս բովանդակ,
 Փռանկաց փոռնք յաջմէ, Ոլանտ յահեկում,
 Ու անդ Ալպիոն՝ իմ արգելան ապառոււմ,
 Եւ հեռագոյն՝ շաւիղ շարժուն, որ կըշու
 Տանի՝ Թուլիս՝ չեկեալն աչաց Ի յակճիւր...
 Ո՞վ նոր ալիք, նոր փոռնք, ձեղ ողջոյն տամ
 Ողջոյն մ՝ եւեթ, զորս ոչ տեսից միւսանգամ.
 Ընդ հուպ երթեալ կառեայց յիմ եզր հայրենի...
 Այլ սիրտ մերժէ զսահման. երկնից իղձ լինի:

1853

ԱՌ ՊԼԱԽԻՍ ԳԵՏ

Ի հոսանս անձառագնաց աղբերն

Որ ի նայերտ բարձանց Նոռիկեաց բացեալ ար-
 գանդ զարամուր՝
 Զ Ալբեայ սպաղաղուն գիւղով եւ ցուրտ ըս-
 տեանց ըզիւրփուր,
 Եւ աստ ի խորին խոռոչից խրթին ժայռից մա-
 զապուրծ՝
 Վազեալ ժիրաժիր սլարմանի՝ առնուս ալիս
 հինաւուրց,
 Ի հուն քո սպասեակ՝ զոր տեղեաց յաւիտե-
 նից ամանակ՝
 Վակժոյժ թաւալէլ եւ փարեւ թուլբա-
 զուկ գրկափակ.
 Եւ իբրու գլաթից բարդ ի բարդ բարձեալ
 մըթերըս բեռանց՝
 Գըզեալ զիրերօք մերթ ի կնիւ մերթ ի համ-
 բոյր հաշտ շըրթանց,
 Բիւրայորձան մերթ կնձուեալ, ծիծաղադէմ
 մերթ հանգարտ,
 Վարես եւ վարիս ընդ ափշեալ շէնս եւ բը-
 լուրս եւ ընդ արտ,
 Մերթ ընդ անձուկ մերթ ընդ արձակ գործել
 ուղի աննահանջ,

Մինչեւ ի նպատակն եւ յանդունդ քոյին ան-
 կցիս լայնալանջ.
 Անդոճնդ սըխրալի, զորոյ ծիր՝ յէկց չափէ
 լոկ արեւ,
 Եւ յորոյ պարզուած երկիր կէտ մի խաղա-
 լիկ արդարեւ.
 Հանապաղադնացըդ Պլաւիս, քանի՛ շտապես
 ի վախճան,
 Յորմէ յետս անդրէն դառնալոյ չիք քեզ հը-
 նար, չիք օձան:
 Ալէք քո զաւուրս իմ թըւեն՝ հոսեալ ան-
 դուլ յառաջ կոյս,
 Երթամ, եւ խիթամ յոր երթամս հայել,
 դարձի վրէպ ի յոյս.
 Դու թէ վատնիս, հանապաղ եւ յորանաս
 ջուրբ նորոգ.
 Քո սկիզբն զըսեմ, մէջդ հարուստ, եւ կա-
 տարածըդ փառօք.
 Իմ յանծանօթէ յանըստոյդ թափ առեալ
 կեանք համառօտ,
 Յար ծըփանօք լոկ քեզ նըման, մինչ չուրջ
 ըզգամս ինչ կարօտ,
 Ահա՛ ոչ եւս հուն, վըճարեալ է կարծեցեա-
 լըս շըրջան,
 Եւ աղբերականս հուսլ բացեալ անդառնալին
 այն վախճան...
 Սակայն երթ, ո՛վ դետ, երթ խիղախ. չընա-
 խանձիմ ընդ քո բաստ,
 Զի երաբագոյն են իմ վազք, եւ խորագոյն
 առագաստ՝

Յոր Թաւալեցայց անկորուստ, Էւ հոսեցից
 բիւրս բիւրս եւս,
 Մինչ քո՛ խանձարուբք, անգուռդք, հունք
 ու ափունք՝ իցեն այլ ոչ եւս:

ԱՌ ԶԱՔՆ

Որ եւնշտ ի խոց իմ . կալայ , գգուցի
 եւ արձակցի .

Դարձիր, ձագիկ սիրունակ,
 Յաղատութիւն քո դարձիր .
 Երկինք են քո պարունակ .
 Չինչ աւ յինէն քո խընդիր :
 Քո մեղուցեալ ումեք չիք,
 Զրմեղանչեմ եւ ես քեզ .
 Խանձիմ բազդիդ երջանիկ,
 Տամ քեզ ըզքոյդ աստարեզ .
 Ե՛րթ, Թըռիր յօդս անարգել,
 Բարձեալ ըզջերմս համբոյր,
 Եւ արձակեալ ձայն գէլգէլ
 Մաղթեա եւ ինձ էլս անդոյր :

ՅՈՂՈՐՄԱՄԱՀ

ԶԱԳ ՏԱՏՐԱԿԻՆ

Մուսա՛ մայրեաց հովանեաց՝
 Մեղմիկ մընչմանց եւ լալեաց,
 Որ ի խորուղ պուրակին,
 Մարդէս եւ զձայն տատրակին,
 Մնչեաց ի լարըս փափուկ
 Զիմոց ձագուց սէր եւ սուգ :
 Ասա քեզէն, զի գիտես,
 Մըթնականանչն ի սեւեկէս՝
 Յեմակաւոր մայրւոյն ծոց
 Ի զեփիւռին հովանոց,
 Ի՛բբ ի բընկան ոստախիտ
 Զահիւ դարնան վառեալ սիրա՛
 Մընողք զսոքք գըրդային,
 Յանոյշ պարգեւս հիմենին .
 Զիւրդ հոմերըն մայրեաց՝
 Սոխակ՝ ի գոգըս կաղնեաց
 Իբրու գրացի գեղգեղէր
 Խանդաղատեալ յանկեղծ սէր :
 Կամ զիւրդ հայր ու ամուսին
 Ըզկերակրոյ մինչ գնացին,
 Վայրենայած գեղձկորդին
 Դօղեալ ի Թաւ պուրակին,

Յանկարծ սլացաւ ծառն ի վեր՝
 Զձագունքդ ահիւ վայր էբեր,
 Մինչդեռ ի լաց ողորմուկ
 Ճիչ առ ծընողս բարձէք գուք:
Այլ ենձ յանկարծ լինէր աղք.
 Զմտտեանս հարեալ ի տապասս՝
 Ելի՛ շուկայն հասածեպով,
 Դարձայ ձեօք ջերմըն ծոցով:
 Ո՛հ, թէ կատուէ իմ խընդին
 կամ տէրն հայեր իստային,
 Քաջ մոռացեալ զիւրն անձուկ
 Շատ ենձ լինէր նախանձուկ:
 Զեռք ի գըգուանս բաղմարիւր
 Շըրթունք առատ ի համբոյր,
 Աղբի աղբի սփռեալ ունդ,
 Հատ ընդ կաթին հեշտ սընունդ,
 Պատրաստ ի ջամբ չքքնաղաց
 Մոռացուցի զգուլթ ծնողաց.
 Թողեալ մրրոտ զիմ փեռուր,
 Ի նոր հանձար սիրատուր՝
 Յեռի պըրտուեակ ընդ տաշեղ,
 Տուն հանգըստեան եւ շաւեղ.
 Ականակիտ ջուրք ի տաշտ
 Հալածեցի ես զերաշտ,
 Զօնեալ արբուժն եւ հովոց
 Եւ բաղանիս ջերմ օգոց:
Ի տես դիմեալ մանկըտուոյն
 Եւ սըխրանայր առ գըթոյն,
 Եւ չամաչէր ձեզ նախանձ
 Բերէլ, ձագունք սիրապանձ.

Երամակցել իղճք եղէն
 Իառնուլ գգուանս առ յինէն:
Հըսպիտ, Թըրթրակ նաղելիք,
 Բաղում ցաւոց ինձ բըժիշիք,
 Բաղում վըշտաց մոռացօնս
 Եւ հըճուանաց էլիք ձօնս.
 Մինչ շողողեալ վառ ի վառ
 Զականողեսըդ փարփառ,
 կամ սաւառնմամբ բացխըփիկ
 կամ գոգաւոր ի թեւիկ
 Զուրիէլից բերեալ ձեւ
 Եւ մակուկաց ծովաձեւ
 կամ թէ կըտուց առ կըտուց
 Յառաջէլիք քաղցր ի բուծ.
 Եւ կամ ի ջինջ աւազան
 Գելքէլ փողեւդ ի յորձան.
 կամ թեւախառն առնուելք
 Նինջ անուշակ եւ հեղեկ:
 Ամեն թըրթիւդ եւ մրմունջ
 Զօնէր սըրտիս առոյգ շունչ.
 Զանմեղութեանն որ փախեաւ՝
 Դուք զարթուցէք զապաշաւ,
 Եւ բերկրաւոյս մանկուլթեան՝
 Դուք արտամխառըն խըթան:
 Ո՛ղ էք, ձագունք քաղցուէնի.
 Ո՛ղ էք, անգուլ կրկնէի.
 Զեր կաղգուրէլն ի կորով՝
 Ինձ յաւելուլ ի գորով.
 Ընդ հուպ տեսից ես զայն օր՝
 Յորում պըճնեալք փետրանօր

Նոր ըզդեցընք ճանկութիւն
 Կարահնացեալ է տըտուն,
 Գոյն համակեալ է պարկեշտ
 Ական տեսոյ քաղցր եւ հեշտ.
 Զպարանոցաւը մընչող
 Յեռեալ ճանեակ սեւաբող.
 Ժրասընք է դործ քաղցրընտել
 Ի հիւս բընկան նըրբաթել,
 Յերասայրիս ջերմ սիրոյ
 Տալ ծընունդ ձեր նըմանոյ:...

Այսու յուսով պարարեալ
 Երազէի ոսկեփայլ.
 Ընդ մի դուգին՝ անդ զյորդունց
 Տեսանէի հոյլ ձագունց.
 Զանբիծ նոցին կենաց լար՝
 Յիս կարծէի առեալ պար.
 Եւ քաղուածոյ նոցա կուր՝
 Յադուրդ եւ կեանս ինձ կարծիւր.
 Ըմպել նոցա խուն կայլակ՝
 Ինձ ոլեմբեան օշարակ:..
 Աէր եւ յոյս՝ միշտ լուսաթոյր
 Սփռեն զաջօք վարագոյր: —

Այլ յերկարել հիմ ըզբանս.
 Դարձաւ ամենն յաշխարանս:
 Ծանեայ՝ զի քաղցրն իսկ եւ յոյս՝
 Ոլորս ունի նըրբահիւս.
 Եւ սիրոյն ինքն աննըման՝
 Ոչ է երդումն անդրուժան:
 Այն սէր այն յոյս իմ բոլոր՝
 Յ՝ այն ինչ հասեալ սրտիս խոր՝

Յատակեաց լիք սոսի տըխուր,
 Հանգոյն դետոյ հուն թափուր:—
 Էր անդորրու ժամանակ
 Եւ թանձրանայր խաւարակ.
 Նընըէր անգամ եւ հընչիւն
 Երկնից ու երկրի եւ ծովուն.
 Մահ՝ է ժամուն քաջաթուխ՝
 Որպէս արծուի սեւադըլուխ
 Տարածեալ թեւս ընդ այեր՝
 Դէտ ակն յառեալ խէթ հայեր.
 Տիգօք բըբացն, ո՛հ, ըստոյդ,
 Բեւեռեցաւ յիմըս զոյդ:
 Իմ շատ վարեալ ասպարէս
 Յանըրջական է հանդէս՝
 Իբրեւ յալեաց է խորոց
 Յանկարծ ընդոստ յընկողնոց,
 Լըսեմ մնման ողբոյ շոխնդ.
 Աըրտիկս հարու է մեծ թինդ.
 Զահեալ լամբար՝ փոյթ անդէն
 Վաղեմ շտասպաւ է մահձէն
 Առ յոյն իմոց տատրակաց,
 Եւ ժամանեալ... ո՛վ արկած...
 Ո՛ւր իմ Հըտոպիս նազենիկ,
 Ո՛ւր իմ տատրակն եղունիկ...
 Խօսեաց, ասա վարուժանեակ,
 Ո՛ւր է, ո՛ր զքոյդ առ հարսնեակ...
 Այլ դու մընչես միայն լուռ,
 Սնդամբք ամեն է սարսուռ.
 Ո՛հ, կաց ժուժեա, հանդարտ լէր,
 Մի սպառ ըզոյս իմ խըզեր:

Եւ ըզգետնաւ մածեալ շուրջ
 Սիրտ ի բերան խելաշուրջ՝
 Հեռախուղեալ յայս յայն կոյս,
 Ոչ գըտի զինչ ըզձալուս.
 Առաստաղ, խորչ եւ գարան՝
 Ընդ կոչս՝ ի զուր գող հարան:
 Դուռն եւեթ բաց կայր խըղիս...
 Ո՛հ, խայթեաց խիզ՝ իմ սըրտիս.
 Ես եմ պատճառ աղետին.
 Որ առ ի ճեմըս հովին՝
 Բաց թողի զայն յերկիունն.
 Աստին՝ ընդ այն եգիտ հունն:—
 Ըզբուն գիշերն անձկայրեաց
 Երկայն քան զշարըս տարեաց,
 Մենկանն այրույ մըխիթար
 Եւ ինձ ապի վայրապար.
 Կանխայարոյց քան զարեւ
 Որ ծագեցաւ զայն օր սեւ,
 Արտասուբ յաչս իմ ի հիւ՝
 Ի վեր եւ վայր ի խընդիւր,
 Մինչեւ, ո՛հ, տէս անմուաց...
 Զիարդ ժուժէս սիրտ ցաւած,
 Բեկ մանաւանդ բեկ ըզլար՝
 Եւ մի պատմել զտեսնն չար,
 Ի ցուրտ վիմին առաթուր,
 Մի կարմրաներկ զայն փետուր.
 Մի զայն խաւար օր յաչկունս,
 Մի զպաղ արեանն յերակունս.
 Մի զոսկեծղի զայն մագիլ
 Յաճախ զմտտամբս իմ ի գիլ,

Իբր ըզտերեւ հողմավար
 Գիրդ յանդամոցն վըտար...
 Ո՛հ, յահարկելս յայն բոտոր՝
 Կըկոցին աչք իմ բուրբ.
 Փըքին մահու քնայ ընդ իս,
 Եւ թալանամ՝ յողետիս:...
 Վայ տամ գըլոյս ու աչերոյս,
 Սքողեալ ի սուգ սիրելոյս.
 Վա՛հ այն ժամուն խաւարի՝
 Որ գնաց Հապիան յաւարի.
 Անէծք նըզովք ոստիին՝
 Որ ընդ շաւիղ գողուղին
 Սողոսկեցաւ յարամուր,
 Երեկ զտատրակն իմ մաքուր,
 Դաժան մասնեալ մագլցն յորս՝
 Դժոխորովայն առ ի խորս:...
 Ո՛վ ծովացեալ քեզ սըրտիկ,
 Ո՛հ, մըխիթար այլուստ չեք.
 Ոչ արշարուրչք լուսափայլ
 Ընդ գիշերոյն ձորձ մըուայլ՝
 Մերկասցի զմահ տատրակին,
 Զառիթ անկարծ քօ վտանգին.
 Ոչ վարուժնեակն իւր անբիծ՝
 Յանդուլ մընչինս եւ թախիծ՝
 Ոչ յարուսցէ քեզ հաղորդ
 Զքաղցրիկ կենացն կըցորդ:...
 Իսկ դու վեժածըդ վաբեր,
 Կոյր դու կասկամ չարակեր,
 Անէծք անկցին միշտ ըզքեւ,
 Եւ օրհասին սարսափ սեւ.

Ի՞բը Լշևեցեր չարահամ՝
 Զգողոնս եւ զմահ ի մի ժամ
 Ածել ժանեօք չարաղէն,
 Պոլ անմեղին դառնաղէն.
 Երբիմ եղեալ կենդանի
 Իմ աատրակիս դեղանի.
 Ըղբեղ՝ չրաշէկ նեան արվւոյն
 Արկցէ տապասա եւ արմոյն.
 Խօլ ճիւղաղաց դէշագէշ՝
 Զիմ եւ զորսոյդ լուծցես վրէժ.
 Որ զի աչտցն այն ծաւի
 Եւ մընչանաց դորովի՝
 Ակըն չառեր Հըտարտին,
 Հրեշտականման իմ հաւկին: ...
 Ո՛հ, ես ընդէր ընդ գըրգուանս
 Զետու քեզ վերա, սըռնապանս.
 Բըթել բեկել զդերջին ուժ,
 Որ դեւ զաղիս քո քընքուշ: ...
 Ա՞յգտէս եւ գու՛ մահ չըւառ,
 Զըկաս սիրոյ բնաւ սրտակառ: ...
 Այլ հիմ յահանջ անողբ
 Ընդ վայր հեղուլ զուր բողբ.
 Ի մահուանէ ո՞ թափեաց
 Զոր մահու չափըն սիրեաց: ...
 Հաչա մեռելոց երանի՛,
 Քան կոծողաց կենդանի:

Ի Տ Ղ Ա Յ Ս

Յ Ե Զ Ր Տ Ո Ւ Լ Ա Կ Լ Ճ Ի

Տ Ի Ր Ո Լ Ա Յ

Վայել չափեղբ՝ եւ ծոց լըճիս եւ ափուհը.
 Այլ ինձ յաւետ չքնաղ անբիծ սիրտք, ման-
 [կունք.
 Նա՛ զամառ, երկինս, լերինս եւ մայրըս ծնանի.
 Պուք խկաախոյ՛ զշատախն երկրի եւ երկնի.
 Քաղցր ինձ բիւրղեայ կակուղ շըթանցս այս
 [կարկաջ.
 Այլ քաղցրաբոյն հոգեխօսիկ ձեր աւաչ.
 Զքացուցանեն նոբա, այլ ոչ ըզքան սէր.
 Պուք՝ եւ ըզքայք եւ տայք ըզքալ յոյժ ըզ-
 [Տէր:

ԲՆՈՒՆԻ

ՅԱՆԿ

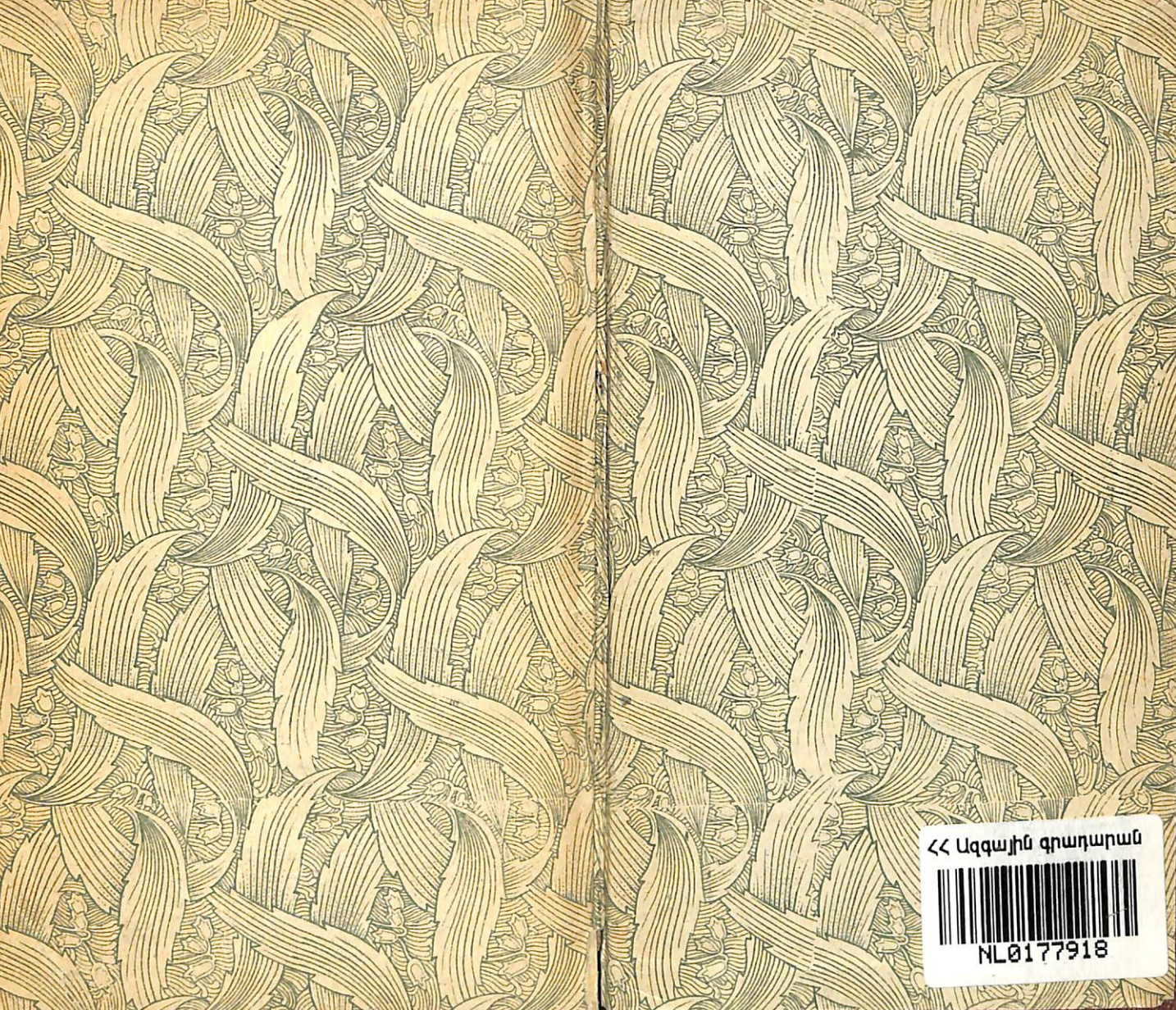
ԵՐԳԳ ՀԱՆԳՐՈՒՄՆԵՐ

Ա. Առ Ձեռքում ընդ ընդհանրեան	163
Բ. Ձեռքումն այգուն	164
Գ. Արուսեան	165
Դ. Եւս արեւոս	166
Ե. Ասուսոյ	168
Զ. ———	170
Է. Մեջրէ	171
Ը. Արեւմտայ	173
Թ. Լասին	174
Ժ. Ապեղ	176
ժԱ. Գեղ	177
ժԲ. Մարգարէ	180
ժԳ. Ծաղկուն	182
ժԴ. Չոր, Ծործոր	185
ժԵ. Ասու	186
ժԶ. Գեղ	188
ժԷ. Հունի	189
ժԸ. Արարայ	191
ժԹ. Լեղի	192
Ի. Տաղար	195
ԻԱ. Եղեղեան	197
ԻԲ. Ձանգալարուն	199

ԻԳ. Կամարջ	201
ԻԳ. Օտար շինից	202
ԻԵ. Մշակ	203
ԻԶ. Եղբ	205
ԻԵ. Արարչիք	206
ԻԸ. Այգեկոթ	207
ԻԹ. Մրգասպահ	209
Լ. Անաստասյան	211
ԼԱ. Որսորդ	213
ԼԲ. Գեղջեղեղ	214
ԼԳ. Ողբերգ	216
ԼԴ. Պարիէր Բենեթան	218
Ա. անասին	226
Ա. հողիկ ձեղիկ	227
Ա. հողի հեղիկ եւ յանձրեւ բաղրիկ	229
Ա. ընդունելի արարչի յէս ծաւ աճաց	230
ՅԵԸԸ Գեղարիկ	234
Ի ձեղ լճից Բարդի ծառոց հովիտի Գլախմայ	237
Ի հողում հեղեղարիկ Կրեւայանոս	239
Ի Վալէն լճի հեղեղարից	240
Ի յիշարակ հեղեղարիկ Մուսանի	241
Ի Վայս լեռիկ Ի նասանի Տեղոր լճի	242
Ի հիւսիսային ծովու	243
Ա. Պլատի գետ	244
Ա. խաչն որ եմար Ի խոց իմ	246
Յողրմանի խաչ արարչիկ	247
Ի արայս յեւր Տեղակ լճի Տերուայ	255

« Ազգային գրադարան

NL0177918

